

Nr 156.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till främjande av ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet m. m.; given Stockholms slott den 19 februari 1954.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Ivar Persson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen behandlas det betänkande med förslag rörande bidrag till ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet, som avgivits av 1953 års utredning angående stöd åt nykterhetsorganisationer och ungdomsvårdande sammanslutningar. Förslag framlägges i fråga om statlig hjälp till utbildningen av ungdomsledare och till instruktörsverksamheten i ungdomsarbetet samt om vissa andra statliga stödåtgärder för ungdomens fritidsverksamhet. Förslagen innebär för budgetåret 1954/55 anslagshöjningar och nya riksstatsanslag om tillhoppa ungefär 2 600 000 kronor.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 19 februari 1954.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Persson, vissa *frågor angående anslag till främjande av ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet m. m.* och anför därvid följande.

Vid förberedande behandling inom finansdepartementet av 1944 års nykterhetskommittés betänkanden aktualiserades vissa spörsmål, varvid det befanns lämpligt att såsom komplement till de utredningar, nykterhetskommittén haft att utföra, undersöka möjligheterna att vidtaga vissa ytterligare åtgärder, ägnade att främja de nykterhetspolitiska strävandena. I anledning härav tillkallade chefen för finansdepartementet — efter erhållet be- myndigande av Kungl. Maj:t — den 2 juni 1953 fyra utredningsmän med uppdrag att verkställa en utredning angående stöd åt nykterhetsorganisationer och ungdomsvårdande sammanslutningar. Med skrivelse den 2 november 1953 har utredningsmännen — vilka utgjorts av undervisningsrådet Ragnar Lund, ordförande, gymnastikdirektören Olof Halldén, domprosten Nils Karlström och statskommissarien Karl Albert Lindbergson, och som antagit namnet *1953 års utredning angående stöd åt nykterhetsorganisationer och ungdomsvårdande sammanslutningar* (i det följande kallad 1953 års utredning) — avlämnat en promemoria med förslag rörande stöd åt nykterhetsorganisationerna. Jag har tidigare i dag i särskild ordning anmält nämnda promemoria. Med skrivelse den 8 december 1953 har utredningen avlämnat ett betänkande med förslag rörande *bidrag till ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet* (stencilerat).

Över 1953 års utrednings nyssnämnda betänkande har yttranden avgivits av statskontoret, skolöverstyrelsen, socialstyrelsen, riksräkenskapsverket, statens nämnd för samlingslokaler, svenska kyrkans diakonistyrelse, länsstyrelserna i Stockholms, Kalmar, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Norrbottens län, Landskommunernas förbund, Svenska stadsförbundet, Svenska landstingsförbundet, Socialdemokratiska ungdomsförbundet, Folk-

partiets ungdomsförbund, Högerens ungdomsförbund, Svenska landsbygdens ungdomsförbund, Riksförbundet kyrklig ungdom, Frikyrkliga ungdomsrådet, KFUK:s riksförbund, KFUM:s riksförbund, Svenska scoutrådet, Sveriges riksidsrottsförbund, Skid- och friluftsförbundet, Hantverkarnas ungdomsrörelse, Jordbrukareungdomens förbund, Unga Örnars riksförbund, Arbetarnas bildningsförbund, Frikyrkliga studieförbundet, Godtemplarordens studieförbund, KFUK:s och KFUM:s riksstudieförbund, Liberala studieförbundet, NTO:s studieförbund, Studieförbundet Medborgarskolan, Svenska landsbygdens studieförbund, Sveriges kyrkliga studieförbund, Tjänstemännens bildningsverksamhet, Sveriges nykterhetsvänners landsförbund, Våra gårdar, riksföreningen för nykterhetsrörelsens allmänna samlingslokaler. Dessutom har rikshemvärnschefen, Svenska diakonskolan, Stockholms försvarskommitté och Sveriges godtemplares ungdomsförbund inkommit med skrifter i anledning av betänkandet.

Utredningens anslagsyrkanden i det angivna betänkandet berör i huvudsak ecklesiastikdepartementets huvudtitel. Jag anhåller nu att få upptaga hithörande frågor till behandling. Samtidigt torde jag få ånyo anmäla frågorna om anslag å riksstaten till bidrag till verksamheten vid hemgårdar och studiehem, för vilka anslagsändamål Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition under bilagan åttonde huvudtiteln, punkterna 326 och 327, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1954/55 beräkna dels till Bidrag till verksamheten vid hemgårdar ett anslag av 100 000 kronor och dels till Bidrag till verksamheten vid studiehem ett anslag av 75 000 kronor.

I. Inledning.

Vid min anmälan tidigare denna dag av vissa spörsmål rörande forskning och upplysning i alkoholfrågan har jag erinrat om den grupp av positiva nykterhetsfrämjande åtgärder, som framför allt riktar sig till ungdomen. 1944 års *nykterhetskommitté* har i sitt principbetänkande (SOU 1952: 53) berört de åtgärder av mera allmän karaktär, som inte vore direkt avsedda att vara nykterhetsfrämjande men som ändå kunde väntas få betydelse för nykterhetstillståndet. Till dessa räknar kommittén bland annat sociala, och därvid framför allt ungdomsociala åtgärder. Nykterhetskommittén framhåller om sina undersökningar, att dessa visat att alkoholmissbruket inte uppträder slumpvis i vilka ungdomskategorier som helst utan i stor utsträckning är koncentrerat till vissa grupper. Enligt undersökningarna löper ungdomar från ofullständiga hem större risk än genomsnittet. De ungdomar, som är föreningsanslutna, utövar idrott, bedriver fritidsstudier eller har någon hobby, har enligt nykterhetskommittén mindre risk att förfalla

till alkoholmissbruk. De som flyttar från landsbygden eller från mindre samhällen in till storstäderna är särskilt illa utsatta.

Nyktterhetskommittén förklarar, att den icke haft möjligheter att framlägga detaljerade förslag till ungdomsociala åtgärder. Kommittén hänvisar till att sådana förslag tidigare framlagts av *ungdomsvårdskommittén* i dess olika betänkanden.¹ *Nyktterhetskommittén* säger sig icke ha haft anledning att taga ställning till ungdomsvårdskommitténs förslag men anger några exempel på åtgärder, som synes böra övervägas. Därvid pekar kommittén bland annat på behovet av utvidgade möjligheter till fritids- och hobbyverksamhet för ungdomen. Kommittén framhåller att den utveckling, som avslöjats vid dess undersökningar, är så oroande, att verkliga krafttag är nödvändiga. Att de erforderliga insatserna från samhällets sida kan bli kostnadskrävande, får enligt kommitténs mening icke avskräcka. Det gäller här, säger kommittén, en investering i ungdomen, som kan bli lönande för framtiden. — I ett flertal remissyttranden över nyktterhetskommitténs betänkanden har också efterlysts förslag till åtgärder i ungdomsvårdande syfte.

I *direktiven* för 1953 års utredning uttalade chefen för finansdepartementet bland annat följande.

Beträffande frågan om stöd åt andra organisationer än nyktterhetsorganisationerna gör nyktterhetskommittén vissa allmänna rekommendationer och framhåller bl. a. vikten av åtgärder för ungdomen. Konkreta åtgärder föreslås icke. Därutinnan hänvisas till de förslag som tidigare framlagts av ungdomsvårdskommittén och som bl. a. avser statliga bidrag till avlöning av instruktörer och anordnande av instruktörskurser inom ungdomsorganisationerna. Även detta förslag har varit ute på remiss. Tanken att ge stöd åt ungdomsorganisationerna i här antydd form har i princip vunnit anslutning hos remissinstanserna. I fråga om de av ungdomsvårdskommittén förordade bidragsgrunderna har emellertid skilda meningar uttalats.

När nu en omprövning av samhällets nyktterhetspolitik står på dagordningen, är det viktigt att man finner lämpliga vägar att genom åtgärder av nu angivet slag stödja enskilda organisationers strävanden för sunda vanor, särskilt bland ungdomen. Kommittéernas utredningar torde ge vid handen, att möjligheter härtill finnes. Dessa synes böra tas upp till förnyat övervägande för att kunna prövas i ett sammanhang.

Stödet åt andra organisationer än nyktterhetsföreningarna bör inriktas på sådan verksamhet som innefattar ungdomsvård i egentlig mening. Vissa inskränkningar torde emellertid vara erforderliga. De politiska ungdomsorganisationerna utför visserligen ett erkännansvärt ungdomsvårdande arbete. Deras huvudsyfte är emellertid att driva politisk verksamhet och statsstöd till dem torde med hänsyn härtill vara förenat med särskilda problem. Med hänsyn till den skyndsamhet, varmed ifrågavarande utredning bör bedrivas, torde det vara mindre lämpligt att häri inbegripa denna fråga.

I fråga om formerna för ett statligt stöd åt andra organisationer än nyk-

¹ Stöd åt ungdomens föreningsliv (SOU 1944: 31), Ungdomen och nöjeslivet (SOU 1945: 22), Ungdomens fritidsverksamhet (SOU 1947: 12), Stöd åt utvecklingshämmad ungdom (SOU 1947: 17), Ungdomen och arbetet (SOU 1948: 21) samt Ungdomen möter samhället (slutbetänkande, SOU 1951: 41).

terhetsorganisationerna synes det nödvändigt att skapa fasta normer så att stödets begränsning till ungdomsvårdande verksamhet säkerställes. Den av ungdomsvårdskommittén förordade formen att ge bidrag till instruktörsverksamhet representerar en tänkbar möjlighet. Även andra utvägar bör emellertid prövas. Ett brännande problem för många organisationer är lokalfrågan. Här blir emellertid en begränsning av det i detta sammanhang aktuella utredningsuppdraget nödvändig. Väl bör sådana frågor som stöd åt föreningar för förhyrning och viss utrustning av befintliga lokaler o. dyl. kunna komma under bedömning. Däremot bör den i annan ordning bedrivna samhällliga planeringen för inrättande av nya samlingslokaler här lämnas åsido.

Idrottsrörelsens ungdomsverksamhet bör givetvis komma under bedömning vid den nu ifrågasatta utredningen. Här må endast erinras om att Sveriges riksidrottsförbund och Sveriges centralförening för idrottens främjande tagit initiativ för att utveckla ungdomsidrotten. En samordning av de på detta område aktuella åtgärderna bör eftersträvas. Frågan om ökade bidrag till idrottsanläggningar bör däremot prövas i annan ordning.

Hittills har endast varit tal om stöd åt organisationer. I den mån möjligheter finnes att i anslutning härtill befordra nykterhetsfrämjande och ungdomsvårdande verksamhet i andra former, t. ex. fritidsverksamhet för s. k. föreningslös ungdom, bör de uppmärksammas. Men frågan om statlig eller kommunal verksamhet av detta slag bör icke prövas i förevarande sammanhang.

Erfarenheterna från främmande länder bör beaktas. Stöd åt ungdomsorganisationer förekommer exempelvis i Danmark och Storbritannien.

Beträffande de åtgärder till stöd för ungdomsvårdande verksamhet som nu avhandlats bör faran för byråkratisering beaktas.

Jag torde nu få övergå till en redogörelse för 1953 års utrednings överväganden och förslag samt för avgivna yttranden över betänkandet.

Utredningens särskilda förslag är i huvudsak resultat av överväganden på grundval av den diskussion, som ungdomsvårdskommitténs rekommendationer föranlett. I utredningens olika avsnitt sammanfattas bland annat huvudpunkterna i ungdomsvårdskommitténs detaljförslag i vissa frågor, remissyttranden däröver samt aktuella delar av de senaste årens riksdagsbehandling. Genom en rundskrivelse till ett stort antal ungdomsorganisationer och genom muntliga överläggningar med företrädare för dessa och andra sammanslutningar av betydelse för ungdomsarbetet — exempelvis de statsunderstödda riksförbunden för studiecirkelverksamhet — har utredningen inhämtat synpunkter av vikt för förslagets utformning.

Jag torde i fortsättningen i huvudsak få begränsa framställningen till de avsnitt av betänkandet, som avser utredningens egna ställningstaganden, och följer därvid betänkandets disposition.

I följande tablå lämnas en inledande översikt över de statsanslag som blir erforderliga för budgetåret 1954/55, därest utredningens förslag genomföres.

Sammanfattning av utredningens anslagsyrkanden.

<i>Bidrag till utbildning av ungdomsledare, reservationsanslag (nytt anslag)</i>	381 500
1. Bidrag till regionala kurser	165 000
2. Bidrag till centrala kurser	157 500
3. Till skolöverstyrelsens disposition för anordnande av centrala kurser	15 000
4. Till skolöverstyrelsens disposition för anordnande av en försökskurs	44 000
<i>Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet, förslagsanslag (nytt anslag)</i>	1 080 000
<i>Bidrag till ungdomsidrotten (särskilda medel under X ht.)</i>	350 000
<i>Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer (nytt anslag)</i>	326 400
<i>Bidrag till viss instruktörsverksamhet inom idrottsrörelsen (särskilda medel under X ht.)</i>	108 800
<i>Bidrag till försöksverksamhet beträffande ungdomsinstruktörer i vissa län (nytt anslag)</i>	40 800
<i>Bidrag till utrustning m. m. av vissa föreningslokaler, reservationsanslag (nytt anslag under V ht.)</i>	250 000
1. Bidrag till utrustning av ungdomsvårdande sammanslutningars lokaler	150 000
2. Bidrag till Våra gårdar, riksförening för nykterhetsrörelsens allmänna samlingslokaler	100 000
<i>Bidrag till verksamheten vid hemgårdar</i>	150 000
<i>Skolöverstyrelsen: Avlöningar (ökning av nuvarande anslag) . .</i>	36 300
Summa kronor	2 723 800

I förhållande till motsvarande anslag å riksstaten för innevarande budgetår innebär de föreslagna beloppen en kostnadsökning av 2 678 800 kronor.

II. Allmänna synpunkter på ungdomsfrågan.

1953 års utredning.

Utredningen erinrar inledningsvis om att dess uppdrag ingått som ett led i förberedelserna för en eventuell förändring av nykterhetspolitiken. Enligt utredningens uppfattning har ungdomsfrågorna därigenom fått en starkare anknytning till alkoholfrågan än de i själva verket har, betraktade som ett aktuellt samhällsproblem. För utredningen har det emellertid varit av vikt att söka komma åt det väsentliga i den rad faktorer, som tillsammans ska-

par det i våra dagar mycket komplicerade ungdomsproblemet. Utredningen anknuter i detta sammanhang till ungdomsvårdskommitténs arbete och anför bland annat följande.

Ungdomsvårdskommittén har i sina betänkanden givit diskussionen om ungdomsproblemen fastare utgångspunkter. Kommitténs statistiska undersökningar har bekräftat åtskilliga förmodanden och allmänna föreställningar om ungdomens livsvillkor och även belyst förhållanden på det ungdoms-sociala området, som tidigare inte varit kända. När ungdomsvårdskommittén tillsattes — sommaren 1939 — var anledningen i första hand den ökade ungdomsbrottligheten och de missförhållanden som konstaterades inom det offentliga nöjeslivet. Sedermera vidgades direktiven för kommittén betydligt.

Ökade frestelser för ungdomen, större rörlighet bland denna, anpassningssvårigheter vid övergången från skola till arbetsliv och slutligen brist på lämpliga fritidssysselsättningar var en grupp företeelser, som alla samverkade till att vid denna tidpunkt ytterligare accentuera problemet ungdom och samhälle. Utredningen har inte anledning att här närmare referera de avsnitt i ungdomsvårdskommitténs betänkanden, som belyser skilda ungdomsproblem. I ungdomsvårdskommitténs slutbetänkande (SOU 1951: 41) har de viktigaste resultaten samlats. Några av de slutsatser, som ungdomsvårdskommittén drar av befolkningsstatistikens siffror, och kommitténs egna undersökningar förtjänar emellertid att rekapituleras och belysas i det nu aktuella sammanhanget.

Ett förhållande, som allvarligt påminner om den vikt som under de kommande åren måste tillmätas ungdomsproblemet, är ungdomens snabbt växande andel av befolkningspyramiden. 1940-talets stora barnkullar, som sedan flera år tillbaka skapat och fortfarande innebär speciella problem för skolväsendet, kommer inom de närmaste decennierna att såsom ungdomsvårdskommittén säger »bilda en flodvåg» av ungdomar i tonåren. Ungdomsvårdskommittén erinrar i sitt slutbetänkande om att bostäder, fritidslokaler och yrkesutbildningstillfällen är otillräckliga för de exceptionellt få ungdomar, som samhället nu har att sörja för, och understryker att alla dessa problem måste bli ännu mer svårlösta under de närmast kommande årtiondena.

En annan omständighet av den största betydelse för bedömningen av ungdomsfrågan är den starka flyttningen från landsbygden till städerna. Av den ungdomsundersökning, för vilken ungdomsvårdskommittén redogör i sitt slutbetänkande och som företogs år 1947, framgår att av storstädernas ungdom i åldern 17 till 21 år en fjärdedel och i åldern 21 till 26 år nära en tredjedel vuxit upp på landsbygden. En annan ström av ungdom kommer till storstäderna från de mindre städerna. Denna grupp är ungefär hälften så stor som den som kommer från landsbygden. Ungdomsvårdskommittén erinrar om att betydande svårigheter möter denna ungdom då den skall anpassa sig i storstadsmiljön och till ett yrke, som i regel är av helt annat slag än det man lärt känna i hemorten.

Den svåra bostadssituationen i storstäderna försvårar ytterligare i hög grad anpassningsproblemen. Den psykologiska anpassningen vid miljöbyte av så omvälvande art måste många gånger innebära stora problem och risker för mänsklig isolering och social urspårning. Den hastiga befolkningstillväxten i de större städerna, framför allt i de tre största, har nu fört upp dessa städer i verklig storstadsklass, vilket obönhörligt medför ökade kriminalitetsrisker också för de där infödda ungdomarna.

1953 års utredning erinrar i fortsättningen om att ungdomsvårdskommittén beräknat, att 40 procent av den svenska ungdomen i åldern 13—25 år vore föreningsansluten. Enligt en undersökning, för vilken redogöres i ungdomsvårdskommitténs slutbetänkande, vore i åldern 17—26 år 60 procent av pojkarna och 30 procent av flickorna anslutna till någon förening. Ungdomen på landsbygden vore i betydligt mindre grad än stadsungdomen föreningsansluten.

I ett särskilt avsnitt summerar utredningen vissa synpunkter på ungdomsfrågan.

Utredningen framhåller därvid att en väsentlig del av de problem, som hörde till ungdomsvårdskommitténs uppgifter, i sammanträngd form hänskjutits till utredningen för att på nytt prövas i nu aktualiserade sammanhang. Utredningen är angelägen att understryka, att dess uppdrag, som i huvudsak tager sikte på ett aktivt stöd åt skilda ungdomssammanslutningars verksamhet, måste betraktas som en begränsad men mycket viktig del av de möjligheter som står till samhällets förfogande i arbetet på att lösa ungdomsfrågorna i vidaste bemärkelse.

I detta sammanhang pekar utredningen på en rad speciella problem. Bland annat nämner utredningen frågan om hemmens ställning och betonar att varje rekommendation eller åtgärd, som syftar till att återge hemmet och familjen dess naturliga funktion i samhällslivet, blir utan större betydelse, om inte samtidigt en radikal lösning av bostadsfrågan kan vinnas. Frågorna om förbättrad yrkesvägledning och yrkesutbildning är likaledes centrala spörsmål, framhåller utredningen och understryker, att dessa spörsmål tarvar ökad uppmärksamhet från statsmakternas sida. Vidare uttalas, att de möjligheter, som ungdomens numera relativt snabbt växande penninginkomster skapar, innebär ett utomordentligt stort ansvarsproblem. Utredningen finner det angeläget, att ungdomens aktuella inkomstförhållanden närmare undersökes och att frågan om att få till stånd ett ökat ungdomssparande ingående prövas. Utredningen hyser den uppfattningen, att ett utbyggt ungdomssparande icke blott skulle kunna främja sådana strävanden, som ligger inom det givna utredningsuppdraget, utan även skulle kunna utgöra ett verksamt finansiellt medel att främja lösningen av ungdomens bostadsproblem. Enligt utredningens mening bör även frågan om lyxkonsumtionen och de möjligheter samhället har att på detta område åstadkomma en balans prövas förutsättningslöst. Frågan om i vilken utsträckning en sanering av nöjeslivet bör komma till stånd genom restriktiva ingripanden från statsmakternas sida behöver också enligt utredningens uppfattning närmare utredas.

Utredningen fastslår emellertid, att positiva åtgärder kommer i främsta rummet. Skall samhället, säger utredningen, i fortsättningen kunna bekämpa de neddragande krafter, som verkar i hägnet av en legitim näringsfrihet,

och understödja de positiva krafter, som strävar till ungdomens personlighetsdaning, måste avsevärt större ansträngningar göras för detta ändamål än som för närvarande sker.

Utredningen förklarar, att den hyser stark tilltro till de möjligheter i fråga om självfostran och personlighetsdaning som föreningslivet erbjuder ungdomen. Övervägande delen av ungdomen är emellertid icke föreningsansluten. Olika faktorer har betingat detta förhållande. Utredningen understryker, att skol- och yrkesutbildning för många kräver så mycket utrymme, att dessa ungdomar icke har tid över för aktivt föreningsliv. Här är alltså fråga om en grupp av ungdomar, som av speciella skäl kommit att stå utanför föreningslivet. Utredningen framhåller, att en mycket stor del av den s. k. föreningslösa ungdomen är att söka framför allt bland storstädernas ofta rotlösa ungdom.

I fortsättningen betonas, att kontakten med skolan för övervägande delen av unga människor upphör vid en ålder, då mognadsprocessen långt ifrån är avslutad. Samtidigt, tillägger utredningen, möter ungdomarna den nya värld, i vilken de skall utvecklas till medborgare. Utredningen framhåller, att denna plötsliga övergång från en mindre ansvarsfylld period i utvecklingen till ett stadium, där banden med hem och skola skall lösas, naturligen måste bli mycket riskfylld. Inträdet i arbetslivet med dess från skolan så artskilda betingelser får anses utgöra en mycket krävande anpassning. Under denna begynnande anpassning till den vuxnes samhälle utsättes ungdomen för ett ofta ohämmat inflytande från krafter, vilkas huvudsyfte många gånger endast är att dra fördel av ungdomens livshunger.

Beträffande föreningslivets uppgifter förklarar utredningen, att betydande insatser i form av frivilligt arbete och ekonomiska uppoffringar från ungdomssammanslutningarnas sida måste göras om dessa organisationer skall kunna fånga ungdomen och påverka den i positiv riktning.

För att samhällets stödåtgärder till föreningslivet skall ge rimligt utbyte måste de olika ungdomsorganisationerna enligt utredningens mening i första hand få sådan hjälp till utåtriktad verksamhet, att de verkligen kan sättas i stånd att konkurrera med kommersiella nöjesföretag om ungdomens fritid. Utredningen understryker, att ungdomen i föreningslivet ofta får sin första kontakt med ett idéinnehåll. Samverkan blir en central angelägenhet, och ungdomen får sin grundläggande övning i samarbetsformer, som de såsom vuxna kommer att möta i växlande sammanhang. Det är ett vitalt samhällsintresse, framhåller utredningen vidare, att föreningslivet bevaras i verklig mening fritt. Formerna för ett statligt stöd bör därför enligt utredningens mening vara sådana, att sammanslutningarnas karaktär inte förändras och att deras fria ställning inte försvagas.

Avslutningsvis granskar utredningen ungdomsfrågan ur ett vidare perspektiv och anför därvid i huvudsak följande.

Vid sidan av de konkreta faktorer, som betingar uppkomsten av de nu aktuella ungdomsproblemen, finns det i vår tid — kanske i högre grad än någonsin förut — en rad irrationella faktorer, som tillsammans skapar en otrygghet, vilken av naturliga skäl just får sina mest markanta uttryck i ungdomens beteende. Ungdomens revolt mot de vuxnas samhälle är visserligen ingen för vår tid särskilt typisk företeelse, ehuru många omständigheter pekar på att spänningen mellan generationerna nu orsakas av särskilt djupt liggande konfliktmoment. Att sätta ungdomsproblemet i samband med den oro, som människorna i vår tid kan känna till följd av de motsättningar, som öppet manifesteras i den internationella samlevnaden, kan måhända i och för sig synas vara att söka orsakssammanhang vid sidan av de centrala. Aspekten bör emellertid inte förbises, då dessa motsättningar blott i större skala återspeglar mänskliga konflikter. Så mycket torde i varje fall kunna sägas, att den bristande tilliten till framtiden kan få speciella, ehuru kanske omedvetna uttryck just hos ungdomen, som i våra dagar knappast kan förväntas att med någon större grad av förtroende leva sig in i de vuxnas värld, fylld av osäkerhet och motsägelser.

Sådana mer eller mindre akuta samhällsproblem som ungdomens alkoholmissbruk, kriminalitet och asocialitet i andra former måste emellertid, om de skärskådas tillräckligt ingående, till slut bli frågor, som rör den enskilda människan. Personlighetens utveckling i vår tid sker under ett starkt tryck. Vetenskapens och teknikens utveckling skänker människorna ständigt ökade kunskaper och nya möjligheter. En följd av denna just nu så våldsamma process är en ännu snabbt fortskridande materiell välståndshöjning. Kraven på en ytterligare stegring har emellertid i sin tur bidragit till att göra den enskilda människan till en kugge i en kollektiv strävan att nå ytterligare materiella vinster, vilkas definitiva mål rimligen borde vara att tillgodose människans innersta behov.

I den hets, som otvivelaktigt präglar nutiden, har personlighetens inre utveckling kommit i skymundan. Kartläggningen av människans livsbetingelser, de må vara psykologiska, sexuella eller av annan art, har uppenbarligen skänkt oss nya och viktiga insikter. Samtidigt har emellertid dessa kunskaper lagts till rätta och förmedlats till människorna i en uttunnad form, där frågan om den enskilda människans ansvar blivit ett spörsmål i andra hand och där subjektiva värderingar av allehanda slag skapat en stark förvirring. I livsavgörande frågor hämtar människorna, icke minst ungdomen, idag sina mönster i en på skilda vägar (genom film, press, radio m. m.) förenklad förebild, befriad från de personliga särdrag och egenskaper som — alla rationaliseringar till trots — dock skapar levande individer. I huru hög grad människornas moralbildning och personlighetsdanning tar intryck av dessa falska förebilder, som är så väl ägnade för massverkan och massspridning genom nutidens alltmer raffinerade meddelelsemedel, undandrar sig givetvis varje objektivt bedömande. Detta förtylligande av en ständigt växande människokunskap bidrar till att skapa den utjämning eller relativisering av andliga värden och etiska normer, som i så hög grad präglar vår tid. Utan att ta ställning i debatten om de djupast liggande orsakerna till de förhållanden, som utgör bakgrunden till utredningsuppdraget, håller utredningen för sannolikt, att ungdomsproblemen i icke ringa utsträckning sammanhänger med den osäkerhet i moraliska frågor, som är en följd av den starka splittringen i livsåskådningsfrågor och tänkesätt.

Yttranden.

Flertalet remissinstanser uttalar sin tillfredsställelse över utredningens grundtanke att bereda ungdomssammanslutningarna möjlighet att effektivisera den ungdomsvårdande verksamheten. I stort sett anses utredningens förslag kunna läggas till grund för statsmakternas beslut. I åtskilliga yttranden framhålles, att utredningen på ett förtjänstfullt sätt sökt analysera ungdomens situation i dagens samhälle. *Skolöverstyrelsen* framhåller, att utredningen valt centrala åtgärder för att göra ungdomsorganisationerna bättre skickade för sin uppgift i ett läge, då hemmens och skolans insatser icke på långt när räcker till. I vissa yttranden understrykes emellertid utredningens uttalanden, att bostadsfrågan samt frågorna om förbättrad yrkesutbildning och yrkesvägledning kräver fortsatt uppmärksamhet.

Direktivens begränsning av uppdraget till att icke omfatta frågan om stöd åt de politiska ungdomsorganisationerna kritiseras av *Folkpartiets ungdomsförbund*, *Högerns ungdomsförbund*, *Svenska landsbygdens ungdomsförbund*, *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund* och *Studieförbundet Medborgarskolan*. Kritiska på denna punkt är även *länsstyrelsen i Stockholms län*, *Arbetarnas bildningsförbund* och *Liberala studieförbundet*, vilka beklagar att de politiska ungdomsorganisationerna lämnats utanför. *Högerns ungdomsförbund* hävdar den principiella uppfattningen, att politiska ungdomsorganisationer icke bör åtnjuta statligt stöd. Förbundet framhåller, att det gärna hade sett ett klart uttalande på denna punkt i direktiven eller av utredningen. *Studieförbundet Medborgarskolan* deklarerar samma principiella inställning.

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund utgår från att samtliga ungdomsorganisationer, inberäknat de politiska, bör vara likaberättigade. Under denna förutsättning tillstyrker förbundet i huvudsak utredningens förslag. Därest denna förutsättning inte är giltig, bör enligt förbundets mening frågan skyndsamt utredas. Länsstyrelsen i Stockholms län, Folkpartiets ungdomsförbund och Svenska landsbygdens ungdomsförbund anser också att frågan snarast bör prövas.

Länsstyrelsen i Stockholms län och *Folkpartiets ungdomsförbund* understryker vikten av att ungdomsvårdskommitténs samtliga förslag snarast tages upp till ytterligare övervägande.

Beträffande de av utredningen föreslagna anslagsbeloppen anför *statskontoret*, att den omständigheten, som närmast aktualiserat att utredningen tillsatts, nämligen ett eventuellt slopande av motbokssystemet, knappast kan tagas till intäkt för att anslag av den föreslagna storleken skulle medgivas. Med allt beaktande av betydelsen av att statsmakterna i olika hänseenden vidtager åtgärder för att stödja hithörande verksamhetsgrenar är statskontoret icke berett tillstyrka, att statsbidrag anvisas i den utsträckning, som utredningen föreslagit. Liknande synpunkter anföres av *länsstyrelsen i Malmöhus län*.

Departementschefen.

Under förberedelserna för den omläggning av nykterhetspolitiken, vars riktlinjer tidigare denna dag angivits i propositionen nr 151, har frågan om samhällets ungdomsvårdande uppgifter fått en skärpt aktualitet. Den planerade nykterhetspolitiska reformen innebär i huvudsak, att positivt nykterhetsfrämjande åtgärder i så stor utsträckning som möjligt skall ersätta restriktivt verkande ingrepp. Vid avvägningen av de olika positiva åtgärderna har kravet på direkta insatser för ungdomen fått en särskild tyngd. Den oroande utvecklingen av nykterhetstillståndet i vårt land är i hög grad ett problem som rör ungdomen. I nyssnämnda proposition har chefen för finansdepartementet givit klart uttryck åt den uppfattningen, att konkreta åtgärder för ungdomen är ett betydelsefullt led i den planerade nykterhetspolitiska reformen. I propositionen framhålles också, att åtgärder av ifrågavarande slag — exempelvis stöd åt sammanslutningar med ungdomsvårdande uppgifter på sitt program, åt ungdomsidrott och åt organiserad fritidsverksamhet bland ungdomen — är av betydelse även från allmänt socialpolitisk och kriminalpolitisk synpunkt, vilket syntes utgöra ett ytterligare skäl att pröva möjligheterna för en samhällelig insats på berörda område.

1953 års utredning framhåller, att ungdomsfrågorna genom sammankopplingen med nykterhetspolitiken nu fått en starkare anknytning till alkoholfrågan än de i själva verket har, betraktade som ett aktuellt samhällsproblem. Jag är helt ense med utredningen därom, att spörsmålet om åtgärder mot ungdomens alkoholmissbruk endast representerar en sida av hela frågan om samhällets förebyggande ungdomsvård. Utredningen synes också ha valt sina rekommendationer och förslag utifrån den förutsättningen, att de nykterhetsfrämjande strävandena direkt eller indirekt främjas av exempelvis förbättrad ungdomsledarutbildning, lämplig fritidssysselsättning för ungdomen och därmed sammanhängande åtgärder. När jag i det följande föreslår en rad stödåtgärder för ungdomen, syftar jag därför längre än till det rent nykterhetsbefrämjande.

Den summariska översikt över 1953 års utrednings förslag, som jag i det föregående lämnat, visar enligt min mening att utredningen inriktat sina rekommendationer rörande en statlig bidragsgivning på centrala områden av ungdomsverksamheten. Förslagen synes i allt väsentligt vara grundade på övertygelsen om det fria och frivilliga ungdomsarbetets, d. v. s. föreningslivets, uppgift som komplement till ungdomens personlighetsutveckling i hem och skola. Jag delar helt utredningens uppfattning om föreningslivets betydelse och möjligheter härvidlag. Fördelen med en statlig bidragsgivning till ungdomsarbetet enligt de riktlinjer utredningen dragit upp är, att ungdomens naturligt framvuxna gruppliv och det i vårt land rikt förgrenade föreningsväsendet kan utnyttjas i en samhällelig strävan att för-

bättra ungdomens situation. Alltför experimentbetonade och organisatoriskt tveksamma stödåtgärder synes därmed kunna undvikas. På vissa punkter har utredningen emellertid anvisat hittills mindre prövade och alltsedan ungdomsvårdskommitténs förslag offentliggjordes delvis omdebatterade vägar i ungdomsarbetet. Jag tänker därvid bland annat på förslaget om försöksvis anställda länsinstruktörer, till vilket jag längre fram får återkomma.

Jag vill redan här framhålla, att utredningen i stort sett synes ha lyckats tillmötesgå det i direktiven angivna kravet, att ungdomsverksamheten icke finge byråkratiseras, och den samtidiga fordran på rimlig kontroll av bidragsgivningen och den därmed avsedda verksamheten.

Utredningen har i sin analys av ungdomens belägenhet i dagens samhälle sökt ställa hela frågan om ungdomens vanor och mönster i ett vidare sammanhang. I anslutning härtill pekar utredningen på en rad problem, som enligt dess mening kräver fortsatt uppmärksamhet från statsmakternas sida. Jag är icke beredd att nu taga ställning till frågan i vad mån dessa problem tarvar särskild fortsatt utredning. Vissa av dem, exempelvis frågorna om förbättrad yrkesutbildning och yrkesvägledning, är för närvarande föremål för prövning genom särskilda sakkunniga. Spörsmålet om ett utbyggt ungdomssparande — ett i och för sig viktigt problem — har tidigare beaktats i olika sammanhang. Hithörande frågor rymmer emellertid principiella problem av betydande räckvidd och är därjämte praktiskt mycket svårösta.

Utredningen har icke haft att pröva frågan om stöd till de politiska ungdomsorganisationerna. Med hänsyn till den skyndsamhet, varmed dess uppdrag borde slutföras, ansågs det mindre lämpligt att däri inbegripa denna fråga. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen för remissbehandlingen har direktivens begränsning av utredningens uppdrag i detta avseende föranlett skilda kommentarer, i första hand av de politiska ungdomsorganisationerna själva. Frågan om stöd till politiska sammanslutningar är enligt min mening ganska komplicerad. I likhet med vad chefen för finansdepartementet anfört i sina direktiv för 1953 års utredning vill jag understryka, att de politiska ungdomsorganisationerna otvivelaktigt utför ett erkännansvärt ungdomsvårdande arbete. I ett läge, då gruppsamverkan och föreningsliv med samhällets stöd avses bli centrala medel i strävandena att främja ungdomens självuppfostran, synes mig frågan om de politiska ungdomsorganisationernas ställning i berörda sammanhang icke kunna förbigås. Det är emellertid uppenbart, att dessa organisationers huvudsakliga uppgift är att bedriva politisk verksamhet. Denna del av de politiska ungdomssammanslutningarnas arbete bör ju icke röna påverkan genom statligt stöd. Men att för den skull utesluta dessa organisationer från statligt stöd i deras rent ungdomsvårdande verksamhet synes å andra sidan

icke skäligt. Den här tecknade dubbla funktionen — ungdomsvård och politisk verksamhet — låter sig emellertid icke utan vidare särskilja.

Enligt min mening bör en förutsättningslös utredning av frågan om statligt stöd till de politiska sammanslutningarnas ungdomsvårdande verksamhet komma till stånd. Jag avser därför att hos Kungl. Maj:t hemställa om bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga för en utredning av denna fråga, varvid såväl premisserna för som konsekvenserna av ett statligt stöd av denna art bör kartläggas samt — därest möjlighet till ett sådant stöd befinner föreligga — jämväl formerna för detta bör angivas.

Oberoende av de resultat, vartill en sådan utredning kan leda, bör enligt min mening 1953 års utrednings förslag till främjande av ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet i huvudsak kunna läggas till grund för beslut. Jag kommer därför i det följande att förorda anslagshöjningar och nya anslag för nu ifrågavarande ändamål samt vissa ytterligare åtgärder i det angivna syftet redan från och med nästa budgetår.

III. Utbildning av ungdomsledare.

Nuvarande förhållanden.

För närvarande finns ej något centralt tillgängligt statsanslag för bidrag till utbildning av ungdomsledare. Inom föreningslivet bekostas utbildningen i första hand av organisationerna själva. Det är därvid i regel fråga om kurser som anordnas centralt eller distriktsvis, ofta av en veckas längd. Därutöver förekommer, att kurser anordnas t. ex. i en stad med kommunalt stöd och med deltagare från stadens ungdomsföreningar och eventuellt ungdomsgårdar.

Vissa organisationer erhåller ett statligt stöd, som även kommer ungdomsledarutbildningen till godo. Således utgår till idrottsrörelsen bidrag till instruktionsverksamhet, vilken dock huvudsakligen är av teknisk karaktär. Till Skid- och friluftsförbundet samt till vissa scoutorganisationer lämnas ur fonden för friluftslivets främjande bidrag till ledarutbildning. Jordbrukare-ungdomens förbund har under innevarande budgetår ett riksstatsanslag av 225 000 kronor, som avser förbundets verksamhet i dess helhet och således även kommer ledarutbildningen till godo. Förbundets verksamhet är emellertid av speciell karaktär och kan i första hand anses vara en förberedande yrkesutbildning. Av andra anslagsmedel som kan utnyttjas för närbesläktade ändamål kan främst nämnas de poster av anslaget till Bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande, som avser nykterhetsorganisationernas ungdomsverksamhet. Riksförbunden för studiecirkelverksamhet kan använda en viss del av sitt bidrag

för organisations- och administrationskostnader till anordnande av studieledar- och instruktionskurser. Dessutom förfogar skolöverstyrelsen över ett särskilt anslag för anordnande av utbildningskurser för studieledare.

De medel som utdelats ur Konung Gustaf V:s 90-årsfond har till största delen gått till kurser för utbildning av ungdomsledare. Under år 1952 utdelades ur fonden ett belopp av 84 400 kronor och under år 1953 ett belopp av 89 500 kronor. År 1952 inkom till fonden 407 ansökningar om bidrag på sammanlagt 736 139 kronor, och år 1953 hade siffrorna stigit till 513 respektive 1 154 589 kronor.

1953 års utredning.

Inledande synpunkter.

Utredningen framhåller, att stöd åt utbildningen av ledare och instruktörer i ungdomsarbetet under en följd av år kommit att stå i förgrunden bland ungdomssammanslutningarnas önskemål.

Utredningen finner det vara uppenbart, att frågan om vilken roll ungdomsorganisationerna skall kunna spela för att allvarligt påverka ungdomens vanebildning och för att kunna nå den ungdom som nu står utanför föreningslivet, i mycket hög grad beror på de kvalifikationer som sammanslutningarnas ledande krafter äger för denna uppgift. Ett ungdomsarbete, som icke närmast syftar till att ge ungdomarna tillfällig förströelse och fritidssysselsättning, bör, om det verkligen skall kunna ge resultat på längre sikt, anknytas till ett djupare syfte. Ungdomsledare av skilda slag måste därför, utöver personliga kvalifikationer, även äga åtminstone grundläggande insikter i sådana ämnen som berör vitala problem för ungdomen och särskilt för den del av ungdomen som befinner sig i brytningsåren.

Det är enligt utredningens uppfattning fullt klart, att samhället icke kan kräva, att ideella och andra ungdomssammanslutningar med sina begränsade resurser skall kunna ge dem, som aktivt arbetar som ungdomsledare, erforderliga kunskaper på detta område. För ungdomssammanslutningarna har det sedan länge likväl varit en central angelägenhet att i så stor omfattning som möjligt söka lösa ungdomsledarfrågan genom kortare eller längre kurser.

Med hänsyn till de begränsade medel, som de ungdomsvårdande sammanslutningarna kan disponera för ett sådant ändamål, ligger det i sakens natur, att utbildningskurserna i betydande utsträckning ägnas åt sådana frågor, som har direkta beröringspunkter med det speciella syfte kring vilket organisationen är uppbyggd. Dessutom förekommer emellertid utbildning i vissa ämnen som kan vara ägnade att särskilt fånga ungdomens intressen, såsom amatörteater, hobbyarbete och idrott, liksom i ämnen av allmän karaktär, t. ex. föreningskunskap, psykologi och hälsolära.

Enligt utredningen råder intet tvivel om att ett starkt ackumulerat behov för närvarande finns för en väsentligt utbyggd ungdomsledarutbildning. I ungdomssammanslutningarnas svar på utredningens rundskrivelse och vid de överläggningar med skilda företrädare för dessa organisationer, som kommittén haft under hösten 1953, har detta behov betonats kraftigt. Det råder sålunda en påfallande samstämmighet i fråga om villigheten att intensifiera ledarutbildningen, ehuru det också står klart att bristen på resurser är ett avgörande hinder för att dessa planer skall kunna fullföljas i önskad omfattning.

Av remissbehandlingen av ungdomsvårdskommitténs betänkande framgår enligt utredningen, att mycket olika meningar yppats rörande de av denna kommitté föreslagna grunderna, efter vilka bidrag till ungdomsledarutbildningen skulle utgå.

Enligt utredningens mening talar starka skäl för att samhället i fortsättningen svarar för en viss del av de kostnader, som krävs för utbildning av ledare och instruktörer i ungdomsarbetet. En huvudfråga är därvid *syftet med den ifrågasatta bidragsgivningen*. Betydelsefull är även frågan om *huvudmannaskapet* för ledarutbildningen samt spørsmålet om *bidragsgrunderna*.

Vad den första frågan beträffar har utredningen funnit, att den del av ledarutbildningen, till vilken man i fortsättningen bör ge stöd, i huvudsak bör avgränsas till vissa ämnesområden. Syftet med det statliga bidraget bör vara att ge ungdomsledarna sådana elementära insikter i sociala och psykologiska sammanhang, i miljökunskap, i ungdomsarbetets metodiska frågor samt i fritidsverksamhetens teknik, att de bibringas en fastare grund för en fortsatt praktisk verksamhet. Utredningen fäster särskilt stor vikt vid att en statsunderstödd ungdomsledarutbildning bygges upp kring sådana ämnen, som är ägnade att öka deltagarnas möjligheter att i det aktiva ungdomsarbetet nå den ungdom, som nu av olika skäl kommit att stå utanför föreningslivet. I hög grad är enligt utredningen en sådan förmåga att nå kontakt en personlig egenskap. Utredningen är emellertid övertygad om att ökade kunskaper, inte minst om de psykologiska faktorer och speciella miljösammanhang som ligger bakom de anpassningssvårigheter av olika slag, som utmärker framför allt talrika grupper av storstadsungdomen, härvidlag är lika avgörande som mer eller mindre konstitutionella ledaregenskaper. Samtidigt som sålunda en så allmän orientering som möjligt bör eftersträvas hos den som aktivt har att leda ungdomen, är det också enligt utredningen viktigt, att ledaren eller instruktören besitter de tekniska kunskaper, som erfordras för att förnya föreningsarbetet och skapa lämpliga sysselsättningsformer. Särskilt i sistnämnda avseende torde skolade ungdomsledare ha en mycket stor uppgift att fylla. Utredningen finner det mycket betydelsefullt, att man vid utbildningen av ungdomsledare lägger stor vikt vid sådana metodfrågor, som klargör de lämpligaste vägarna att nå sådan ungdom, som genom levnadsförhållanden och miljöer har svårigheter att nå gemenskap

med andra människor. Målet för ett positivt ungdomsarbete av den art, som ledarutbildningen avses främja, bör vara att hjälpa unga människor till bättre förståelse av deras egen situation i grupp och samhälle.

Beträffande frågan om huvudmannskapet synes det utredningen ändamålsenligt, att ungdomssammanslutningarna själva i så stor utsträckning som möjligt svarar för utbildningen. Man bör emellertid även pröva andra vägar. Utredningen förordar därför, att vissa utbildningskurser äger rum i statens egen regi och att skolöverstyrelsen därvid får i uppgift att svara för planläggning och genomförande av dessa kurser. Beträffande ungdomssammanslutningarnas egna ledarutbildningskurser finner utredningen lämpligt, att dessa anordnas dels som regionala kurser (läns-, stifts-, distrikts- eller landsdelskurser), dels som centrala kurser med deltagare från olika delar av landet. En för utredningen viktig princip är att kurser, som anordnas i en viss organisations namn och med bidrag av statsmedel, skall stå öppna även för andra än organisationens egna medlemmar. Denna princip är en konsekvens av det syfte, som utredningen uppställt för ungdomsledarutbildningen, varigenom det för olika former av ungdomsarbete gemensamma i utbildningen skjutits i förgrunden. Samverkan mellan olika intresseinriktningar bör enligt utredningens mening i hög grad kunna främjas och inriktas på ett gemensamt mål genom samarbete just i fråga om ledarutbildningen.

Vad slutligen gäller frågan om bidragsgrunderna har utredningen icke funnit, att det av ungdomsvårdskommittén framlagda förslaget (SOU 1944: 31) ger en fullt tillfredsställande lösning av detta spörsmål. Ungdomsvårdskommitténs förslag innebar bland annat, att en särskild skala, konstruerad på grundval av sammanslutningarnas medlemsantal, skulle tillämpas såsom norm vid bidragsgivningen. Vidare skulle statsbidrag för vissa kostnader utgå med ett procentuellt belopp, som varierade med kursernas längd. Även om klart redovisade förutsättningar av den art, som ungdomsvårdskommittén angav, från bland annat rättvisesynpunkter kan anses önskvärda, gäller enligt utredningen här liksom på så många andra områden, där statsbidrag kan komma i fråga, att tillämpningen av fixerade bidragsbestämmelser i praktiken kan vålla avsevärda svårigheter. Utredningen har därför funnit, att behovet av statsbidrag för ungdomsledarutbildningen bör prövas och tillgodoses genom ansökan i varje särskilt fall. En sådan princip är i fråga om statsbidragsgivning på områden av närbesläktad art redan erkänd och bör därför icke föranleda mera påtagliga svårigheter än dem som av naturliga skäl sammanhänger med olika former av behovsprovning.

F ö r s l a g.

Utredningen föreslår, att staten i fortsättningen bidrar till kostnaderna för sådan ungdomsledarutbildning, som äger rum inom riksomfattande ung-

domssammanslutningar, samt att staten själv påtar sig hela kostnaden för vissa ledarutbildningskurser. Med hänsyn till att utredningen enligt sina direktiv icke haft att pröva frågan om stöd till de politiska ungdomsorganisationerna, lämnas dessa organisationer utanför det följande förslaget.

Enligt utredningen bör följande *grundläggande krav* för statsbidrag uppställas på den sammanslutning som anordnar ungdomsledarutbildningen. Dessa krav anknyter med vissa modifikationer till de villkor som föreslagits av ungdomsvårdskommittén.

1. Sammanslutningen skall vara en riksomfattande organisation och bedriva en verksamhet, som är särskilt inriktad på ungdom i åldern 12—25 år.
2. Sammanslutningen skall redovisa minst 3 000 medlemmar.
3. Sammanslutningen skall bland sina medlemmar bedriva en till kamratskap fostrande verksamhet och bereda dem möjligheter att odla antingen religiösa, ideella, intellektuella, konstnärliga, praktiska eller sportsliga intressen.
4. Sammanslutningen skall icke ha till huvudsaklig uppgift att tillgodose medlemmarnas enskilda eller yrkesmässiga ekonomiska intressen.

Enligt utredningens mening bör det ankomma på skolöverstyrelsen att pröva frågan, vilka organisationer som på ovan angivna grunder kan anses berättigade att komma i fråga för bidrag.

Statsbidraget till ungdomsledarutbildningen bör begränsas till den del av utbildningen, som avser för all ungdomsledarutbildning *gemensamma ämnen*. Härigenom vinnes bland annat, att kurserna kan göras gemensamma för ungdomsledare, tillhörande olika organisationer.

Utredningen har övervägt vilka ämnen som i princip bör berättiga till statsbidrag. Följande ämnen, vilka givetvis i det enskilda fallet kan formuleras annorlunda eller begränsas till särskilda delar, bör upptagas såsom statsbidragsberättigade undervisningsämnen.

Huvudämnena:

Livsaskådningsfrågor.

Psykologi (särskilt socialpsykologi och ledarskapets psykologi).

Pedagogik (särskilt ungdomsarbetets metodik).

Hälsolära (särskilt mentalhygien).

Samhällslära (särskilt kunskap om folkrörelserna, föreningskunskap, socialpolitik och ungdomslagstiftning).

Alkoholfrågan.

Sexualfrågan.

Övningsämnen:

Talteknik och muntlig framställning. Dramatik.

Musik (rytmik, vokal- och instrumentalmusik).

Lek, idrott och friluftsliv (scouting).

Praktisk sysselsättning (hobbyverksamhet).

Förvaltningsuppgifter (expeditionstjänst, räkenskapsföring).

Utredningen förordar, att nu angivna ämnen skall vara gemensamma för samtliga föreslagna kurser, såväl för kurser i ungdomssammanslutningarnas egen regi som för kurser, anordnade av staten.

För att säkerställa undervisningens kvalitet finner utredningen nödvändigt, att endast sådana lärare, som finns upptagna i den av skolöverstyrelsen årligen utgivna föreläsningsskatalogen eller som av överstyrelsen kompetensförklarats i varje särskilt fall, godkännes som lärare vid de statsunderstödda ledarutbildningskurserna. Undervisningen bör så vitt möjligt bygga på deltagarnas egen medverkan och därför i så stor utsträckning som möjligt anordnas i form av grupparbete. Kurserna bör emellertid planeras så, att deltagare från andra organisationer än den som svarar för kursen, kan beredas ett så tillfredsställande utbyte av undervisningen som möjligt.

Statsbidragets konstruktion.

Konstruktionen av statsbidraget — vilket förutsättes få karaktären av ett stimulansbidrag — bör enligt utredningens mening vara sådan, att den gör en alltför invecklad redovisning av skilda kostnadselement obehövlig. Utredningen anser lämpligaste formen vara ett visst bidrag per deltagare och dag jämte ett beräknat bidrag för resekostnadsersättning.

Utredningen är av den meningen, att de smärre kurserna, vilka enligt utredningens förslag är liktydiga med de regionala kurserna, bör omfatta minst två hela dagar med statsbidragsberättigade ämnen, öppningsdagen oräknad. För de centrala kurserna bör minimiantalet motsvarande dagar sättas till sex.

Enligt utredningens mening bör statsbidragsberättigad kursdag omfatta minst sex undervisningstimmar i de uppräknade gemensamma ämnena. Föreläsning, grupparbete och diskussion bör därvid likställas med avseende på undervisningstiden.

Utredningen föreslår följande villkor för statsbidrag, att gälla såväl regionala som centrala ledarutbildningskurser:

1. Kursen skall stå öppen för alla.
2. Tid och plats för kursen bör i god tid och på lämpligt sätt offentliggöras.
3. Bidrag må beräknas för minst två och högst tolv dagar, omfattande för hel dag räknat minst sex timmars undervisning i sådana ämnen som anges i av skolöverstyrelsen utfärdade tillämpningsföreskrifter. Antalet undervisningstimmar per dag i de statsbidragsberättigade övningsämnena må icke överstiga antalet undervisningstimmar per dag i huvudämnena.
4. Med sådant ämne som stadgas i punkt 3 må för varje kurs jämföras högst två timmars orientering i ämne som anknyter till kursanordnarens speciella intresseområde.
5. Antalet kursdeltagare må icke överstiga 40.
6. Statsbidrag utgår med 10 kronor per deltagare och sådan dag som avses i punkt 3 (deltagardag).
7. Statsbidrag utgår till ersättning för deltagarnas resa till och från kursens förlägningsort enligt billigaste färd sätt.

Det föreslagna statsbidraget bör enligt utredningens uppfattning kunna täcka en rimlig andel av samtliga med kursen förenade kostnader, d. v. s. kostnader för arvoden och resekostnadsersättningar åt föreläsare, inackordering och administration. Bidraget har emellertid avvägrats så, att det icke bör ankomma på bidragsberättigad sammanslutning att redovisa bidraget i annan mån än att kursens utformning och antalet närvarande deltagare klart kan styrkas.

Regionala kurser.

Utredningen förutsätter, att — liksom för närvarande är fallet — ledarutbildningen i mycket hög grad kommer att koncentreras till sådana kurser, som anordnas av sammanslutningarnas regionala organisationer. Statsbidrag till dessa kurser bör kunna utgå med tillämpning i övrigt av tidigare angivna gemensamma bestämmelser för lägst två och högst fem dagar.

Den genomsnittliga resekostnaden per deltagare uppskattar utredningen till 15 kronor vid en regionalt anordnad kurs.

Utredningen föreslår, att statsbidrag under nästa budgetår utgår för anordnandet av 100 regionala ledarutbildningskurser inom ungdomsvårdande sammanslutningar. Utredningen beräknar kostnaderna på följande sätt.

Det genomsnittliga antalet deltagare i varje regional kurs kan beräknas till 30. Vidare uppskattas det genomsnittliga antalet kursdagar för dessa kurser till fyra. Med en genomsnittlig kostnad av 15 kronor per deltagare i resekostnadsersättning blir det sammanlagda medelsbehovet ($100 \times 30 \times 4 \times 15 + 100 \times 30 \times 15 =$) 165 000 kronor.

Centrala kurser.

En mindre del av ledarutbildningskurserna kan enligt utredningens mening förväntas bli anordnade i sådan form, att deltagare från olika delar av riket kan beredas tillfälle att följa undervisningen. Utredningen föreslår, att under budgetåret 1954/55 statsbidrag får utgå till 30 sådana kurser. En centralt anordnad ledarutbildningskurs bör omfatta minst sex och högst tolv statsbidragsberättigade dagar. Utredningen beräknar det genomsnittliga antalet deltagare och dagar per kurs till 30 respektive 10. Genomsnittligt måste kostnaderna för deltagarnas resor bli avsevärt större vid de centralt anordnade kurserna än vid de regionala kurserna. Utredningen beräknar genomsnittliga resekostnaderna vid centrala kurser till 75 kronor per deltagare, d. v. s. samma belopp, som skolöverstyrelsen för närvarande beräknar för centralt anordnade kurser. Medelsbehovet för statsbidrag till de centrala kurserna i ungdomssammanslutningarnas regi beräknas därför av utredningen till ($30 \times 30 \times 10 \times 10 + 30 \times 30 \times 75 =$) 157 500 kronor.

Centrala kurser i skolöverstyrelsens regi.

Kurser i statens regi bör enligt utredningen tillgodose ett behov av en viss samordning av ungdomsledarutbildningen och bör såvitt möjligt utformas som fortbildningskurser för sådana deltagare, som redan genomgått ungdomsledarutbildning i sammanslutningarnas egen regi. Utredningen föreslår, att skolöverstyrelsen under budgetåret 1954/55 bemyndigas anordna högst två sådana centrala kurser och att för detta ändamål till överstyrelsens förfogande ställes ett belopp av 15 000 kronor.

Försökskurs i skolöverstyrelsens regi.

Utöver den ungdomsledarutbildning som tidigare behandlats behövs enligt utredningens mening kurser av en mera omfattande och kvalificerad karaktär. Utredningen hänvisar till erfarenheterna från främmande länder, bland annat från Finland, där behovet av en mera avancerad utbildning av ungdomsledare resulterat i kurser av längre varaktighet. Utredningen erinrar om att en särskild linje för ungdomsledarutbildning anordnats vid sociala högskolan i Helsingfors.

Även i vårt land, framhåller utredningen vidare, har förslag framlagts om en mera avancerad utbildning av ungdomsledare. I en utredning av Göteborgs barnavårdsnämnds ungdomskommitté, »Ungdom på fritid i hem och samhälle» (1951), föreslås sålunda, att en ungdomsledarutbildning anordnas i Göteborg i enlighet med vissa förslag som tidigare framlagts av Göteborgs ungdoms samarbetsorganisation. Denna ungdomsledarutbildning borde knytas till socialinstitutet och där utgöra en självständig linje på samma sätt som vid sociala högskolan i Helsingfors. Den föreslagna kursen skulle omfatta en tid av två år, varav de tre första terminerna skulle ägnas åt teoretiska studier och praktiska övningar. Under sommarterminerna skulle eleverna fullgöra praktik bland annat inom ungdomsorganisation, vid kommunal fritidsverksamhet, vid vårdanstalt eller vid industri.

Utredningen anser, att man i Sverige bör pröva sig fram för att finna en lämplig form för en ungdomsledarutbildning av mera avancerad karaktär och med en viss anknytning till det angivna göteborgsförslaget. Utredningen är dock icke övertygad om det ändamålsenliga i en framtida ungdomsledarutbildning av den omfattning, som det refererade förslaget innebär. Utredningen föreslår, att skolöverstyrelsen under nästa budgetår beredes möjlighet att anordna en längre försökskurs för utbildning av ungdomsledare. Kursen bör omfatta högst tre månader och förläggas till någon folkhögskola eller liknande institution. Till kursen bör mottagas högst 40 deltagare. Kursplanen bör omfatta de tidigare angivna ämnena.

Vid beräkningen av kostnaderna för en försökskurs av detta slag utgår utredningen från att det genomsnittliga antalet deltagartimmar per dag bör

vara 7, fördelade på 3 föreläsningstimmar och 4 övningstimmar. Utredningen finner emellertid önskvärt, att undervisningen i en del av de föreslagna ämnena, framför allt övningsämnena, bedrivs i smärre grupper. Utredningen räknar därför med att det genomsnittliga antalet lärartimmar per dag blir 11, omfattande 3 föreläsningstimmar och 8 övningstimmar. Beräkningen av kostnaderna för föreläsningarna utgår från att en enkelföreläsning (1 timme) och en dubbelföreläsning (2 timmar) hålles varje dag. Kursledaren föreslås erhålla särskilt arvode, beräknat efter vad som gäller för rektor vid folkhögskola. Föreläsare, instruktörer och deltagare föreslås få fria resor till och från kursorten.

Kostnadsberäkning:

1. för undervisning och instruktion			
arvode till kursledare		3 000	
72 föreläsningar à 55 kronor		3 960	
144 föreläsningar à 35 kronor		5 040	
576 övningstimmar à 12 kronor		6 912	18 912
2. för undervisningsmateriel		1 500	
expeditionskostnader		500	2 000
3. för inackordering			
40 deltagare à 150 kronor/mån.			18 000
4. för resor och studiebesök			
40 deltagare à 75 kronor		3 000	
föreläsare och instruktörer		1 000	
studiebesök och oförutsett		1 088	5 088
	Summa kronor		44 000

Utredningen föreslår sålunda, att för budgetåret 1954/55 ett belopp av 44 000 kronor ställes till skolöverstyrelsens förfogande för anordnande av en försökskurs för ungdomsledare.

Sammanfattande kostnadsberäkning.

De föreslagna bidragen till ungdomsledarutbildningen och de särskilda belopp som bör ställas till skolöverstyrelsens förfogande för anordnande av centrala kurser och en särskild försökskurs bör enligt utredningen ingå i ett gemensamt reservationsanslag. Anslaget bör disponeras av skolöverstyrelsen och uppdelas i följande anslagsposter.

1. Bidrag till regionala kurser	165 000 kronor
2. Bidrag till centrala kurser	157 500 kronor
3. Till skolöverstyrelsens disposition för anordnande av centrala kurser	15 000 kronor
4. Till skolöverstyrelsens disposition för anordnande av en försökskurs	44 000 kronor
	Summa 381 500 kronor

Utredningen föreslår sålunda att för budgetåret 1954/55 ett reservationsanslag av 381 500 kronor anvisas till *Bidrag till utbildning av ungdomsledare*.

Yttranden.

Utredningens förslag tillstyrkes i princip av samtliga instanser som berört frågan. De invändningar som reses gäller väsentligen huvudmannskapet för de centrala kurserna samt detaljer i bidragskonstruktionen och bidragsvillkoren.

Socialstyrelsen framhåller, att, om samhället vill stödja ungdomens föreningsliv, detta icke torde kunna ske på bättre sätt än genom bidrag till utbildning av ungdomsledare. Liknande synpunkter anföres av flera organisationer, exempelvis *KFUM:s riksförbund*.

Statskontoret tillstyrker i avvaktan på erfarenheter av bidraget ett lägre belopp, 161 250 kronor, varigenom bidrag skulle kunna utgå till 50 regionala och 15 centrala kurser. Statskontoret biträder icke förslaget att skolöverstyrelsen skulle äga att på försök anordna utbildningskurser på området.

Betänkligheter mot förslaget att centrala kurser skall anordnas i statens regi uttalas av *Arbetarnas bildningsförbund*, *Folkpartiets ungdomsförbund*, *Godtemplarordens studieförbund*, *Skid- och friluftsförbundet*, *Svenska landsbygdens ungdomsförbund* och *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund*. Härvid anföres i huvudsak, att det synes vara i överensstämmelse med grundtanken i utredningens övriga förslag, att ungdomsorganisationerna själva i första hand bör stå som huvudmän för den föreslagna utbildningen och som mottagare av bidragen. *Arbetarnas bildningsförbund*, *Godtemplarordens studieförbund* och *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund* anför samma synpunkter i fråga om den föreslagna försökskursen i skolöverstyrelsens regi.

Behovet av en mera avancerad utbildning av ungdomsledare vitsordas i ett flertal yttranden. En försökskurs av en mera omfattande karaktär tillstyrkes därför i allmänhet. Ett flertal remissinstanser framhåller, att det föreligger behov av en ännu mera kvalificerad ungdomsledarutbildning och förordar därför, att förslaget om att en avancerad ungdomsledarutbildning förläggas till något av socialinstituten tages upp till förnyat övervägande. *Frikyrkliga ungdomsrådet* anför härom följande.

Den föreslagna tremånaderskursen i skolöverstyrelsens regi är utmärkt som kompletterande utbildning för dem, som är villiga att ägna några år åt uppgiften som ungdomsledare. Men den är utan tvivel helt otillfredsställande för dem, som önskar erhålla yrkesutbildning för att bli ungdomsledare t. ex. vid hem- och ungdomsgårdar av olika slag. En utredning om hur en ett- eller tvåårig utbildning av ungdomsledare skall kunna komma till stånd bör därför företagas.

Från flera håll betonas, att samarbete mellan organisationer inte får framtingas i de fall där det inte finns naturliga förutsättningar för en samverkan. I denna riktning uttalar sig *Folkpartiets ungdomsförbund*, *Frikyrkliga studieförbundet* och *Högerns ungdomsförbund*.

I yttrandena framkommer åtskilliga synpunkter på ämnesvalet. Som ytterligare ämnen föreslås bland annat internationella frågor, filmfrågor och studiearbetets metodik. *Socialstyrelsen* och *KFUM:s riksförbund* anser, att ämnet ungdomspsykologi bör ha företräde framför socialpsykologi. *Skolöverstyrelsen* yttrar bland annat följande.

Med hänsyn till det allmänna syftet med den statsunderstödda ungdomsledarutbildningen vill överstyrelsen föreslå, att sådana ämnen, som anknyter till kursanordnarnas speciella intresseområden, ej må vara statsbidragsberättigade, åtminstone ej vid de föreslagna regionala kurserna. Med de villkor, som föreslagits, torde de flesta kurser av detta slag komma att bli veckoslutskurser om sammanlagt högst tolv timmar. Det är önskvärt, att samtliga dessa timmar ägnas åt de för all ungdomsledarutbildning gemensamma ämnena. Däremot må det vid de centrala kurser, som ungdomsorganisationerna anordnar, kunna förekomma orientering i dylikt ämne, som anknyter till kursanordnarens speciella intresseområden, eftersom här mera tid står till förfogande och någon större anslutning från andra organisationer än anordnarens knappast är att vänta.

I fråga om de ämnen som rör en organisations speciella intresseområden anför *KFUK:s riksförbund* följande.

Det är självklart, att varje ungdomsvårdande organisation har sin målsättning och sina ideal och att det är ett livsvillkor för den, att dess ungdomsledare bli delaktiga därav. Det är därför nödvändigt, att tillräckligt mycket, som rör organisationens speciella intresseområde får utrymme vid en i organisationens regi anordnad ungdomsledarkurs. Samtidigt är det självklart, att statens stöd för ungdomsledarutbildningen bör givas till för olika organisationer gemensamma ämnen.

Liknande synpunkter framföres av *Folkpartiets ungdomsförbund*, *Riksförbundet Kyrklig ungdom*, *Sveriges riksidrottsförbund* och *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund*.

Beträffande statsbidragets konstruktion betonar *länsstyrelsen i Norrbottens län* vikten av att bestämmelserna icke göres alltför rigorösa och administrativt svårhanterliga. Länsstyrelsen finner icke att förslaget helt motsvarar dessa anspråk och anför i fortsättningen:

Länsstyrelsen vill i stället föreslå, att statsbidraget utformas så, att de olika organisationerna på förhand beredes tillfälle att till den statsbidragsbeviljande myndigheten inlämna en summarisk redogörelse över de kurser, med angivande av ungefärliga ämnen, föreläsare, kurstid och antal deltagare, som de planerar för nästkommande verksamhetsår. På grundval av dessa förhandsuppgifter skulle sedan myndigheten så snart som möjligt meddela organisationen i fråga, vad denna enligt gällande regler och med

hänsyn till disponibla anslag kunde påräkna i statsbidrag för kurserna. Sedan kurserna hållits, skulle organisationen insända en redogörelse för kurserna och få ut statsbidraget.

KFUM:s riksförbund anser, att det statsbidragsberättigade antalet timmar per dag bör reduceras något om de regionala kurserna skall kunna genomföras som veckoslutskurser. I samma riktning uttalar sig *KFUK:s riksförbund*, *Svenska scoutrådet* och *Sveriges godtemplares ungdomsförbund*. I ett par yttranden förutsättes, att intet hinder bör möta för statsbidrag, även om antalet undervisningstimmar en dag skulle understiga sex, under förutsättning av att det en annan dag överstiger detta timantal.

Högerns ungdomsförbund anser, att det bör vara tillräckligt med fyra eller fem kursdagar vid centrala kurser. *Riksförbundet Kyrklig ungdom* ifrågasätter däremot, om statsbidrag inte bör utgå till mer än tolv kursdagar vid sådana kurser.

I fråga om villkoren för att en sammanslutning skall vara statsbidragsberättigad förordar *Frikyrkliga ungdomsrådet*, att även samarbetsorgan som redovisar ett sammanlagt medlemsantal på minst 3 000 bör komma i fråga. Vidare bör enligt ungdomsrådets uppfattning den minimiålder, som angivits i de föreslagna statsbidragsvillkoren, sänkas till 10 år. *Riksförbundet Kyrklig ungdom* betonar, att en ungdomsrörelse som huvudsakligen bedriver öppet ungdomsarbete utan matrikelförd medlemsanslutning, icke skall ställas i ofördelaktig position, när det gäller statsbidrag av här berörda slag.

Enligt *skolöverstyrelsens* uppfattning skulle ett fast resekostnadsbidrag per deltagare innebära en förenkling av bidragssystemet. Överstyrelsen föreslår därvid ett belopp av 15 kronor per deltagare i regionala kurser och 75 kronor per deltagare i centrala kurser. *Godtemplarordens studieförbund* förordar samma modifikation. *Frikyrkliga ungdomsrådet* anser, att den av utredningen beräknade genomsnittliga resekostnaden bör höjas till 20 kronor för regionala kurser i Norrland.

Folkpartiets ungdomsförbund framlägger två alternativ för beräkning av statsbidraget. Enligt det första alternativet bör bidrag utgå endast till kostnaderna för föreläsare samt med två tredjedelar av deltagarnas resekostnader vid regionala kurser och med hela resekostnaden vid centrala kurser. För att resebidrag skall kunna utgå, skall kursen omfatta minst nio statsbidragsberättigade timmar. Enligt det andra alternativet bör bidrag utgå med 5 kronor per deltagardag vid regionala kurser och med 10 kronor per deltagardag vid centrala kurser samt med två tredjedelar av deltagarnas resekostnader. Dag som lägges till grund för statsbidragets storlek skall omfatta minst fyra statsbidragsberättigade undervisningstimmar och hela kursen minst nio sådana timmar. Förbundet räknar med att statsbidrag bör utgå för 450 tvådagarskurser och 120 tredagarskurser. Den sammanlagda kostnaden för de regionala kurserna beräknas därvid uppgå till 378 000 kro-

nor i stället för av utredningen beräknade 165 000 kronor. Förbundet tillägger, att denna kostnadsökning kan kompenseras av en nedskärning av det i betänkandet föreslagna bidraget till instruktörsverksamhet.

En ökning av antalet regionala kurser föreslås även av *Svenska scoutrådet* och *Sveriges godtemplares ungdomsförbund*.

Sveriges riksidsrottsförbund framhåller, att förbundet har en mångårig erfarenhet av ungdomsledarkurser och därför bör anses behörigt att bedriva och kontrollera denna utbildning inom sitt verksamhetsområde. Riksidsrottsförbundet föreslår av detta skäl, att anslagsbeloppen för ungdomsledarutbildningen, i vad de avser idrottsrörelsen, ställes till förbundets förfogande. För regionala och centrala kurser beräknas ett bidragsbelopp av 220 000 kronor.

Departementschefen.

Utredningens förslag om statligt stöd till utbildning av ledare i ungdomsarbetet berör ett synnerligen viktigt område. Uppenbarligen spelar personliga egenskaper för den kategori av ledande funktionärer som det här är fråga om en framträdande roll. Utredningen ger också uttryck för en sådan uppfattning men understryker samtidigt, att ökade kunskaper, inte minst om psykologiska och sociala sammanhang samt om ungdomsarbetets metodik, vid sidan av den konstitutionellt betingade ledarförmågan har en avgörande betydelse, för att en uppsökande verksamhet bland ungdomen skall kunna bedrivas med framgång.

Utredningens förslag synes mig väl underbyggt och till sina huvuddelar tillfredsställande utformat. Blott på vissa punkter anser jag mig böra föreslå jämkningar i förslaget.

I fråga om huvudmannskapet för utbildningskurserna innebär utredningens förslag, att ungdomssammanslutningarna själva i första hand skall stå som huvudmän. Därjämte föreslås vissa kurser i skolöverstyrelsens regi. Jag biträder förslaget i detta avseende. Med anledning av de betänkligheter som i vissa yttranden anförts mot tanken på statligt arrangerade utbildningskurser — i första hand mot de föreslagna centrala kurserna i skolöverstyrelsens regi — vill jag framhålla, att detta förslag enligt min mening icke strider mot grundtanken i utredningens rekommendationer i övrigt. Av förslaget framgår bland annat klart, att de angivna ämnena skall bilda gemensam stomme för samtliga kurser oavsett huvudmannskapet. Detta torde otvivelaktigt garantera en önskvärd fasthet och, såvitt det kan bedömas på förhand, göra de av skolöverstyrelsen anordnade kurserna särskilt lämpliga som fortbildningskurser. Jag föreställer mig därjämte, att skolöverstyrelsens utbildningskurser i pedagogiskt avseende kan bli vägledande för ungdomsorganisationerna och att nya utbildningsformer successivt kommer att prövas vid dessa kurser. Särskilt värdefullt finner

jag förslaget om en längre försökskurs. I anslutning till vad som vid remissbehandlingen uttalats beträffande frågan om en mera kvalificerad ungdomsledarutbildning vill jag tillägga, att erfarenheterna från den föreslagna försökskursen bör avvaktas, innan närmare ställning till denna fråga kan tagas.

Såsom ett grundläggande krav för behörighet till bidrag anger utredningen, bland annat, att vederbörande sammanslutning skall redovisa minst 3 000 medlemmar. Jag finner detta godtagbart såsom norm men förordar, att samarbetande ungdomsorganisationer, vilka tillhoppa redovisar angivna medlemsantal och gemensamt önskar ikläda sig huvudmannskapet för en kurs, bör godkännas som sökande.

Beträffande de föreslagna ämnena förordar jag i likhet med bland annat socialstyrelsen, att ämnet ungdomspsykologi bör givas företräde framför socialpsykologi. I övrigt torde det böra ankomma på skolöverstyrelsen att besluta, huruvida annat huvudämne än de av utredningen uppräknade skall godkännas som statsbidragsberättigande. Jag förutsätter därvid, att ifrågasvarande ämne prövas ha allmän betydelse för ungdomsarbetet samt att pedagogiska motiv kan förebringas för ämnets infogande i kursplanen.

Utredningen föreslår, att såsom statsbidragsberättigande undervisningsämne för varje kurs må jämföras högst två timmars orientering i ämne, som anknyter till kursanordnarens speciella intresseområde. I likhet med skolöverstyrelsen anser jag att denna rätt till utbyte icke bör gälla regionala utbildningskurser.

De regionala och centrala kurserna bör enligt förslaget omfatta minst två respektive sex hela dagar, öppningsdagarna oräknade. Varje kursdag föreslås därjämte omfatta minst sex undervisningstimmar i de gemensamma ämnena. Enligt min mening är föreskriften om minst sex timmars undervisning per dag ägnad att säkerställa en rimlig spridning av undervisningstimmar. Jag förordar därför att statsbidragsvillkoren utformas utan särskild inskränkning beträffande öppningsdagarna.

I fråga om statsbidragets utformning tillstyrker jag förslaget om ett särskilt bidrag per deltagardag. Likaså tillstyrker jag det föreslagna dagbeloppet. Beträffande resekostnadsersättningen finner jag dock en annan utformning av bestämmelserna än den av utredningen föreslagna erforderlig. För att en enligt min mening önskvärd maximering av bidraget till deltagarnas resekostnader skall bli möjlig, bör bestämmelsen utformas så, att statsbidrag utgår till ersättning för deltagarnas resa till och från kursens förelägningsort enligt billigaste färd sätt, dock högst med 15 kronor i medeltal per deltagare vid regional kurs och högst med 75 kronor i medeltal per deltagare vid central kurs.

Enligt utredningens förslag bör medelsanvisningen ske under ett reservationsanslag, vilket bör ställas till skolöverstyrelsens disposition. Anslags-

beloppet är av utredningen beräknat efter en uppskattning av den genomsnittliga deltagarfrekvensen och det genomsnittliga antalet dagar för de skilda kurstyperna. Förslaget innebär, att överstyrelsen vid sin prövning av ansökningar om bidrag i förekommande fall måste begränsa bidragsgivningen mera än vad som följer av de förutsatta maximeringarna (antal kurser, deltagare och dagar samt resekostnadsbidrag). Ehuru vissa administrativa olägenheter kan bli förknippade med den föreslagna anordningen, anser jag dock att medelsanvisningen under nästa budgetår bör ske på sätt utredningen föreslagit. Därest erfarenheterna påkallar en ändring för påföljande budgetår, torde det ankomma på skolöverstyrelsen att göra vederbörlig framställning därom.

Sveriges riksidsrottsförbund föreslår, att särskilda medel ställes till förbundets förfogande för ungdomsledarutbildningen. Då en dylik ordning skulle innebära ett avsteg från den av mig godtagna principen i utredningens förslag, att skolöverstyrelsen skall pröva och tillgodose statsbidragsbehovet i varje särskilt fall och därjämte svara för den erforderliga tillsynen, anser jag mig icke kunna tillstyrka någon speciell medelsanvisning för enskild organisation.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) besluta om medverkan från statens sida till utbildning av ungdomsledare i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat;
- b) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda föreskrifter i anledning av statens medverkan i ungdomsledareutbildningen;
- c) till *Utbildning av ungdomsledare* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 381 500 kronor.

IV. Ungdomens fritidsverksamhet.

Nuvarande förhållanden.

En betydande del av den organiserade fritidssysselsättning som står ungdomen till buds anordnas av olika enskilda ungdomsföreningar. Statligt stöd till lokalt anordnad verksamhet utgår bland annat i form av bidrag till ungdomscirklar. Ungdomens fritidsverksamhet stöds vidare av kommunerna dels genom verksamhet i exempelvis ungdomsgårdar eller fritidsverksamhet vid skolorna, dels i vissa fall genom ekonomiska bidrag till på orten verkamma ungdomsföreningar.

Statsbidrag till ungdomscirklar har sedan budgetåret 1947/48 utgått ur förslagsanslaget Understöd åt studiecirkelverksamhet (1953/54: VIII K 7). Syftet med detta bidrag är att genom en särskilt tillrättalagd studiecirkelverksamhet stimulera ungdomen att delta i bildningsarbetet. Av denna anledning är även statsbidraget högre än för de allmänna studiecirkelarna och utgår med högst tre fjärdedelar av kostnaden för lärararvode, dock högst sex kronor för studietimme och med högst hälften av kostnaden för studiemateriel, dock högst sju kronor för varje medlem i cirkeln. I de fall, då cirkeln inte ledes av en särskild lärare, utgår bidrag till ledararvode med högst tre fjärdedelar av kostnaden härför, dock högst två kronor för studietimme. Som speciellt villkor för ungdomscirkelarna gäller, att deltagarna i cirkeln till övervägande delen och till ett antal av minst fem skall vara ungdom i åldern 14—18 år. I musikcirklar kan deltagare under 14 år räknas som bidragsberättigade. Vidare skall studiecirkeln ämne behandlas på ett för ungdomen särskilt tillrättalagt sätt. I övrigt gäller samma bestämmelser som för allmänna studiecirklar. Dessa definieras som en kamratkrets för gemensamma teoretiska eller praktiska studier över ett angivet ämne efter en på förhand uppgjord plan. Som ytterligare villkor för att statsbidrag må kunna utgå gäller bland annat, att studietiden skall utgöra minst tjugo studietimmar, fördelade på minst tio sammankomster, vid vilka antalet deltagare ej får understiga fem. Vid studiecirkelsammankomsterna får ej förekomma propaganda för politiska eller religiösa åskådningar.

Under budgetåret 1952/53 anordnades inom de tretton av skolöverstyrelsen godkända riksförbunden för studiecirkelverksamhet 3 511 ungdomscirklar med sammanlagt 34 389 deltagare i åldern 14—18 år. Cirklarna drog sammanlagt en kostnad av 882 720 kronor, varav statsbidraget utgjorde 513 835 kronor eller i medeltal 146 kronor per ungdomscirkel.

Beträffande *fritidsverksamheten vid folkskolorna* har från finansdepartementet till utredningen överlämnats en av skolöverstyrelsen utarbetad promemoria, ur vilken följande uppgifter om den nuvarande verksamheten inhämtas.

Fritidsverksamhet vid folkskolorna förekommer i någon form för närvarande i ungefär 195 skoldistrikt, motsvarande ca 18 % av landets samtliga skoldistrikt. Flertalet skoldistrikt med organiserad fritidsverksamhet återfinnes i Södermanlands läns östra, Värmlands läns västra, Värmlands läns mellersta och Norrbottens läns södra inspektionsområden, där mer än hälften av distrikten har anordnat sådan verksamhet. Den mest omfattande och mångsidiga fritids- och hobbyverksamheten förekommer i tätorterna, i första hand de större städerna, såsom Stockholm, Göteborg, Malmö, Häl-singborg, Karlstad, Halmstad, Uppsala, Landskrona och Södertälje. I tio inspektionsområden, i huvudsak omfattande norrlandsdistrikten, förekommer ingen av skolmyndighet bedriven fritidsverksamhet.

Fritidsverksamheten inriktas i allmänhet på att erbjuda ungdomen möjligheter till sysselsättning av framför allt praktisk art. Särskilt i tätorterna har verksamheten blivit synnerligen mångsidig och upptar ett stort antal

olika ämnen. Åldern på de deltagande ungdomarna skiftar starkt inom olika skoldistrikt. I allmänhet synes verksamheten stå öppen icke blott för elever i folkskolan utan även för högre ålderskategorier. I Stockholm är maximi-åldern i regel 18 år, medan på andra håll ungdom ända upp i 20-årsåldern inottages. Vanligen är deltagandet i fritidsverksamheten avgiftsfritt.

Till ledaren — oftast en lärare — utgår i allmänhet ersättning, bestämt till visst belopp för timme. I åtskilliga fall fullgöres dock uppdraget utan särskild ersättning på vederbörandes fritid. I Stockholm utgår i undervisningsämne timarvode med 7 kronor, om läraren har kompetens att tjänstgöra i folkskola, i andra fall med 5 kronor, samt i tillsynsämne med 4 eller 5 kronor. I Malmö utgör timarvodet i regel 4 kronor, i Kiruna stad 6 kronor 20 öre, Borlänge 5 kronor 50 öre, Skövde 5 kronor och Karlshamn 7 kronor.

Skoldistriktens kostnader för fritidsverksamheten kan för läsåret 1952/53 uppskattas till ett belopp av sammanlagt ca 1 270 000 kronor, varav 336 000 kronor hänför sig till Stockholms stad.

1953 års utredning.

Inledande synpunkter.

Utredningen framhåller inledningsvis att strävan efter sunda vanor hos ungdomen måhända bäst främjas om de unga ges möjligheter till självuppföstran i former som befordrar samverkan och stimulerar ungdomens naturliga verksamhetslust. I fortsättningen betonas, att det kommersiella nöjeslivet på ett markant sätt dragit fördel av det vegetativa drag, som kommit att utmärka framför allt en del av de större tätorternas ungdom. Utredningen understryker, att passiviteten i upplevelsen är något i hög grad betecknande för det moderna nöjeslivet. Vidare framhålles, att det naturliga behovet av spänning, som får sin näring i arbetslivets många gånger påfrestande enformighet, i allt mindre utsträckning får sin utlösning genom aktiv fritidssysselsättning.

Inte minst med tanke på de nya risker, som en förändrad alkohollagstiftning kan komma att innebära, bör det enligt utredningens mening vara angeläget att söka ge ungdomen ytterligare möjligheter att forma sin personliga utveckling på ett sätt, som erfarenhetsmässigt visat sig både socialt och psykologiskt ändamålsenligt. Skapande sysselsättning i gruppgemenskap är ett av de viktigaste medlen till sund självfostran. Utredningen hyser den uppfattningen, att varje åtgärd, som är ägnad att öka omfattningen av en på detta sätt karakteriserad fritidsverksamhet, på ett naturligt sätt bör motverka uppkomsten av dåliga vanor hos ungdomen. Sådana åtgärder synes därigenom också innebära ett verksamt medel att förebygga asocialitet av skilda slag, ungdomsfylleri, ligamentalitet, kriminalitet etc. Åtgärder som syftar till förebyggande ungdomsvård av denna art bör sättas in redan då ungdomen befinner sig i de tidigare tonåren. Utredningen framhåller att mottagligheten för intryck är starkt utvecklade under dessa år, och att vanor som utbildas då har en påtaglig benägenhet att bli bestående.

Med utgångspunkt från dessa synpunkter har utredningen övervägt olika möjligheter att stimulera en ökad aktiv fritidssysselsättning bland ungdomen. I betänkandet lämnas en ingående redogörelse för tidigare förslag, som framlagts i motsvarande syfte. Bland annat hänvisar utredningen till ungdomsvårdskommitténs rekommendationer på detta område (SOU 1947: 12) och till ett utkast rörande statligt stöd till skolornas fritidsverksamhet, som skisserats i skolöverstyrelsens nyss nämnda promemoria (daterad den 24 augusti 1953).

Ehuru utredningen understryker, att den anser varje kommunalt initiativ på detta område mycket beaktansvärt, är den dock angelägen framhålla, att ungdomssammanslutningarna måste anses särskilt lämpliga som huvudmän för fritidsverksamheten. Utredningen förklarar, att den vid sina överläggningar med företrädare för ungdomsorganisationerna erfarit, att svårigheterna att förvärva och behålla ungdomsledare ansetts vara ett avgörande hinder för en intensifierad fritidsverksamhet. I vissa fall har dessa svårigheter förmodats bottna i den starka konkurrensen om ungdomsledare. På orter, där den kommunala fritidsverksamheten är livlig, synes ungdomssammanslutningarnas möjligheter att förvärva ledare till sin verksamhet i någon mån ha hämmats av den konkurrens, som skolornas fritidsverksamhet med avseende på lokalmöjligheter, timarvoden m. m. framkallat.

Utredningen finner det avgörande, att fritidsverksamheten intensifieras. En konkurrens av nyss antydd art skulle dock i viss mån kunna hämma utvecklingen. Vid utformningen av ett framtida stöd till ungdomens fritidsverksamhet bör därför enligt utredningen konsekvenser av detta slag om möjligt undvikas. Med tanke på den betydelse för personlighetsdanningen och den medborgerliga fostran, som föreningslivet kan skänka, finner utredningen viktigt, att ungdomssammanslutningar av skilda slag får väsentligt ökade möjligheter att själva svara för en utbyggd fritidssysselsättning.

Utredningen har kommit till den uppfattningen, att staten bör kunna stödja en fritidsverksamhet, som till sin art i viss mån ansluter sig till den verksamhet, som nu bedrivs inom de s. k. ungdomscirklarna. Enligt utredningens mening talar dock starka skäl för att klara gränser i fortsättningen upprätthållas mellan å ena sidan det egentliga studiearbetet — för vilket det statliga stödet till studiecirkelverksamheten och därmed också till de s. k. ungdomscirklarna är avsett — och å andra sidan övriga former av fritidssysselsättning. Denna skillnad torde lämpligen kunna få ett uttryck i omfattningen av det stöd, som kommer dessa skilda verksamhetsformer till godo.

F ö r s l a g.

Enligt utredningens mening bör ett särskilt statligt stöd i fortsättningen utgå till fritt och frivilligt organiserade grupper, som aktivt utövar en plan-

lagd fritidsverksamhet. Utredningen kallar dessa grupper för fritidsgrupper. Fritidsgrupper som lokalt organiseras inom skolan och som fyller de på gruppen uppställda kraven bör likaledes få del av det ifrågasatt statsbidraget, varigenom möjligheterna för kommunerna att stimulera ungdomens fritidsverksamhet skulle vidgas.

De ifrågasatta statliga stödåtgärderna bör enligt utredningens uppfattning i så stor utsträckning som möjligt inriktas på den s. k. *föreningslösa ungdomen*, för vilken väl tillvaratagna fritidsmöjligheter kan förväntas betyda särskilt mycket. I första hand blir det en uppgift för ungdomsföreningarna, bildningsorganisationerna och kommunerna att med olika medel söka nå denna ungdom och medverka till att fritidsproblemet för denna grupp av ungdomar löses. Utredningen betonar, att i den mån instruktörer, konsulenter och andra ledande krafter inom föreningslivet eller kommunernas ungdomsarbete kan beredas tid och kraft att inrikta sitt arbete på dessa grupper, ett statligt stöd till ungdomens fritidsverksamhet kan förväntas få ett effektivt resultat.

Utredningen framhåller vidare, att de grupper, som bildas på arbetsplatserna, genom ett statligt stöd bör kunna stimuleras till en aktiv fritidssystemställning. En klubbverksamhet, som framför allt i storstäderna spelar en stor roll och som därför bör stödjas, är ofta förankrad i bostadsmiljön. De särskilda fritidsrummen, som numera utgör ett uppmärksammat inslag i den moderna stadsbebyggelsen, torde kunna utnyttjas för en organiserad fritidsverksamhet av nu ifrågasatt art.

I strävandena att skapa bättre trivselsmöjligheter för landsbygdens människor, inte minst för dess ungdom, bör enligt utredningen även stödet åt ungdomens fritidsverksamhet ingå såsom ett viktigt led. Statsbidraget till fritidsverksamheten bör därför konstrueras så, att ensamstående grupper med ett relativt lågt deltagarantal icke kommer att missgynnas. Å andra sidan bör självfallet bidragskonstruktionen så utformas, att den stimulerar till så livlig anslutning till gruppen som möjligt.

Fritidsverksamhetens art.

Arten av den fritidsverksamhet, som enligt utredningens mening i framtiden bör statligt understödjas, bör enligt utredningen inte på förhand alltför starkt avgränsas. Det bör ankomma på skolöverstyrelsen — som föreslås bli tillsynsmyndighet — att uppmärksamt följa verksamhetens utveckling och att vid behov utfärda de detaljföreskrifter som kan anses påkallade. Statsbidrag bör icke utgå till sådan fritidsverksamhet som i annan ordning är bidragsberättigad. Som exempel härför anför utredningen idrott, yrkesutbildningskurser av olika slag samt studiecirkelverksamhet.

Utredningen framhåller som ett grundläggande krav, att verksamheten skall vara utformad på sådant sätt och uppbyggd kring sådan sysselsättning, att syftet, som i första hand är att stärka kamratskap och främja

ungdomens aktivitetslust, inte motverkas. Varje form av ideell, intellektuell, konstnärlig, praktisk eller sportslig planlagd ungdomsverksamhet, utövad i enlighet med de särskilda villkor som i fortsättningen preciseras, föreslås därför bli berättigad till bidrag.

Utredningen framhåller, att vissa tillämpningssvårigheter i praktiken kan beräknas uppstå, då det gäller att avgränsa den verksamhet som här kan komma i fråga för statsunderstöd. Utredningen ger emellertid några exempel på sådana former av fritidsverksamhet som bör motsvara den givna karakteristiken. I första hand nämnes litterära studier, musik och sång, amatörteaterverksamhet, teckning och målning och därmed jämförlig sysselsättning, som nu utgör ett viktigt inslag i skolföreningar, i enskilda klubbars och grupper verksamhet och i föreningslivet över huvud, men som inte kan hänföras till studiecirkelverksamhet i egentlig mening. Vidare nämnes schack såsom en speciell art av intellektuell sysselsättning, som i hög grad fångar även ungdomens intresse och som enligt utredningen likaledes bör utgöra en bidragsberättigad form av fritidsverksamhet. Ytterligare anges praktiska sysselsättningsformer av skilda slag. Utredningen nämner utan varje anspråk på fullständighet följande exempel: bokbinderi, fotografering, matlagning, metall- och träslöjd, modellbygge, motorkunskap, sjömanskap, sömnad, trädgårdsskötsel och vävning. En gruppaktivitet, som utredningen anser speciellt ägnad att stärka känslan för kamratskap, är scoutrörelsens patrullverksamhet, som också bör kunna inordnas under nu berörda fritidsverksamhet. Idrott i egentlig mening skulle som redan nämnts icke inräknas i här ifrågavarande fritidsverksamhet. Sådan sportslig verksamhet, som icke kan påräkna stöd från det statsanslag, som står till idrottens disposition, bör dock enligt utredningens mening kunna inrymmas inom sektorn av hobbybetonade sysselsättningsgrenar. Som exempel nämner utredningen vandrargrupper m. fl., vilka förenar friluftsliv med natur- och fornminnesstudier etc.

Utredningen understryker vidare att givetvis icke någon form av fritidsverksamhet, som kan anses motverka det fostrande syfte, som den nu avhandlade gruppverksamheten avses främja, bör komma i åtnjutande av statsbidrag. Utredningen begränsar sig härvid till att framhålla, att varje spel, i vilket ingår något moment av hasard, uppenbarligen måste uteslutas. Det föreslås åvila den anslagsbeviljande myndigheten att i nu nämnda avseenden liksom beträffande studiecirkelverksamheten genom särskilda tillämpningsföreskrifter ange de gränser, som erfordras.

Statsbidragets utformning.

Utredningen anser, att statsbidraget till fritidsgrupperna principiellt bör konstrueras som ett stimulansbidrag. En viss ekonomisk insats från gruppens medlemmar förutsättes alltså. Med hänsyn till arten av den verksamhet, som här avses få ett statligt stöd, framstår det för utredningen som an-

geläget att bidragsgivningen göres så smidig som möjligt, utan att kraven på en betryggande kontroll av medlens användning eftersättes. Utredningen har diskuterat skilda alternativ för att finna den lämpligaste formen för bidragsgivningen. Sålunda har bland annat övervägts möjligheten att så begränsa storleken av bidraget till varje fritidsgrupp, att en redovisning av gruppens egna insatser inte skulle vara påkallad. Ehuru en viss förenkling av det administrativa förfarandet skulle vinnas av ett dylikt system med redovisningsfria bidrag, förefaller det emellertid utredningen tveksamt, om denna utväg bör väljas. Fördelen av att undvika en kostnadsredovisning — vilken i och för sig kan göras mycket enkel — synes icke böra övervärderas, då själva redovisningen av deltagarfrekvensen likväl kvarstår och kommer att utgöra praktiskt taget den enda grundvalen för hela bidragsgivningen. Icke heller skulle systemet medge någon inblick i de ändamål, vartill de utbetalade statsbidragen användes.

Även om det kan förutsättas, att fritidsgrupperna kommer att ha vissa kostnader och att sålunda ett ospecificerat bidrag av denna art i de flesta fall vore välgrundat, skulle en dylik bidragsgivning enligt utredningens uppfattning måhända kunna inbjuda till missbruk. Utredningen har slutligt ansett sig böra utforma reglerna i viss anslutning till dem, som nu gäller för ungdomscirkelarna.

Såsom framgår av redogörelsen för det statliga stödet till ungdomscirkelarna, är detta koncentrerat till bidrag till kostnader för lärare och ledare samt till vissa materielkostnader. Utredningen har ansett det principiellt motiverat, att det maximala stödet till fritidsgrupperna kommer att ligga under det högsta bidraget till en ungdomscirkel. Det synes emellertid utredningen rimligt, att fritidsgrupperna, med hänsyn till att lokalfrågan numera är ett av de svåraste problemen för ungdomsarbetet, utöver bidrag till materiel m. m. även kan få sina lokalkostnader i någon mån täckta. Från dessa utgångspunkter har utredningen funnit lämpligt, att högst hälften av gruppens enligt vissa normer redovisade kostnader för handledning och materiel intill ett visst maximibelopp bör kunna täckas av statsbidrag. Därutöver synes för varje deltagare i fritidsgruppen kunna beräknas ett redovisningsfritt bidrag, avsett främst för lokalkostnader. Med vissa modifierationer av de regler, som gäller för ungdomscirkelarna, skulle detta förslag få följande utformning. Utredningen förutsätter därvid ett längre fram angivet minimi- och maximiantal deltagare i gruppen samt att statsbidraget beräknas för minst 20 timmars verksamhet.

Bidrag till handledning och materiel föreslås utgå med högst 50 % av redovisade, godkända kostnader, dock icke med högre belopp än 4 kronor 50 öre för varje deltagare. Å ort, där endast en fritidsgrupp är verksam, torde dock efter kommunens prövning sådant bidrag kunna beräknas som om 12 personer deltagit i verksamheten, oaktat deltagarantalet i verkligheten varit lägre. *Bidrag till lokalkostnader* bör vidare utgå med 2 kronor för varje deltagare.

Den nu beskrivna utformningen av statsbidraget till fritidsgrupperna bör enligt utredningens mening uppmuntra till livlig anslutning, då därigenom en samverkan i större grupper blir ekonomiskt förmånlig för deltagarna. Vad särskilt angår den speciella regeln för ensamstående grupper framhåller utredningen att begreppet ort givetvis kan tolkas olika. Utredningen anser emellertid, att denna tillämpningsfråga med fullt förtroende bör kunna överlåtas åt de kommunala myndigheterna med deras goda kännedom om lokala förhållanden.

Under förutsättning av att maximibidraget utnyttjas, vilket innebär att gruppdeltagarna själva måste svara för minst hälften av de verkliga kostnaderna för handledning och materiel, skulle statsbidraget för en fritidsgrupp med 25 deltagare uppgå till $(25 \times 6:50 =)$ 162 kronor 50 öre. Detta maximibelopp, som är något högre än det genomsnittliga statsbidraget för ungdomscirkelklarna under budgetåret 1952/53 men avsevärt understiger maximibeloppet för dessa — 300 kronor — bör enligt utredningens mening säkerställa den skillnad med avseende på statsbidragsgivningen, som i fortsättningen bör upprätthållas mellan å ena sidan studiecirkelverksamheten och å andra sidan verksamheten i fritidsgrupper.

Beträffande bidragsgivningens omfattning anför utredningen bland annat följande.

Inom utredningen har olika meningar yppats rörande storleken av det bidrag per medlem i fritidsgrupp, som vore nödvändigt för att få till stånd en fritidsverksamhet av den stora omfattning, som utredningen anser önskvärd. Då utredningen enats om att föreslå angivna bidrag, är den medveten om, att dessa kan anses lågt räknade. Å andra sidan kan statsmakterna inom bidragskonstruktionen utan svårighet ändra de där föreslagna beloppen, om erfarenheten skulle ge anledning därtill.

Fritidsverksamhetens organisation.

Utredningen framhåller, att den vid sin målsättning haft ett begränsat syfte med fritidsverksamheten. I första hand har det ansetts angeläget att främja en livligare aktiv sysselsättning bland ungdomen. Ett sådant mål bör enligt utredningens uppfattning kunna rymmas inom ramen för folkbildningsarbetet, även om arten av den verksamhet, som föreslås bli statsbidragsberättigad, i vissa avseenden faller utanför bildningsarbetet i trängre mening. Det förefaller utredningen värdefullt att den nu diskuterade fritidsverksamheten får en så stor bredd som möjligt. De organisatoriska svårigheter som bidragsgivningen kan skapa bör så vitt möjligt reduceras, utan att krav på rimlig kontroll eftersättes.

Utredningen framhåller att en övervägande del av fritidsgrupperna sannolikt kommer att etableras inom ideella och andra föreningar med någon form av ungdomsarbete på sitt program. *I huvudsak blir sålunda stödet till fritidsgrupperna ett indirekt bidrag till ungdomsarbetet inom skilda*

sammanslutningar. Utredningen finner därför också att det i fortsättningen bör ankomma på sådana ungdomsorganisationer, som har en riksomfattande karaktär, att själva taga initiativ till fritidsverksamhetens igångsättande, ombesörja verksamhetens planläggning och stimulera till uppkomsten av nya aktiva grupper inom det organiserade föreningslivet. För den preliminära kontrollen av verksamhetens utformning torde emellertid enligt utredningens mening i regel inte ungdomssammanslutningarnas krafter vara tillfyllest. Utredningen har därför övervägt, om inte de av skolöverstyrelsen godkända *riksförbunden för studiecirkelverksamhet* — för närvarande 13 stycken — här borde kunna utnyttjas. Dessa studieförbund, som har en av skolöverstyrelsen godkänd studierektor, ansvarar för närvarande för granskning och redovisning inför skolöverstyrelsen av en verksamhet, som har direkta beröringspunkter med den fritidsverksamhet, som genom utredningens förslag aktualiserats. Av flera skäl synes det därför utredningens ändamålsenligt, om den apparat som nu står till förfogande och som uppbyggts för en med fritidsgruppernas sysselsättningsprogram närbesläktad verksamhet, även kan disponeras för redovisning och viss tillsyn av bidragsgivningen till fritidsgrupper, som har en organisk anknytning till studieförbunden. Utredningen understryker emellertid, att de ungdomsvårdande sammanslutningarna själva genom sina lokalorganisationer bör svara för verksamhetens planläggning och utbyggnad. Den förberedande ekonomiska kontrollen liksom själva redovisningen av statsbidraget bör emellertid förläggas till studieförbunden. Utredningen anmärker i detta sammanhang, att huvudparten av ungdomsorganisationerna är ansluten till något av de här berörda studieförbunden.

Utredningen föreslår därför, att fritidsgrupp, som tillhör riksomfattande ungdomssammanslutning, i första hand bör sortera under denna sammanslutnings riksorganisation. Det bör åvila denna att direkt till sådant studieförbund, vartill organisationen är ansluten, översända rapporter och rekvisitioner rörande statsbidrag till fritidsgrupperna med tillämpning av den ordning, som nu gäller för studiecirkelverksamheten. Vederbörande studieförbund bör granska bidragsrekvisitionerna samt halvårsvis vidarebefordra godkända rekvisitioner till skolöverstyrelsen. De särskilda tillämpningsföreskrifter, som detta system kan påkalla, bör utfärdas av skolöverstyrelsen.

Tillsynen av de fritidsgrupper, som kommer att organiseras *utanför föreningslivet* och som inte är anslutna till någon ungdomssammanslutning eller till något studieförbund, bör enligt utredningens mening i första hand ankomma på något kommunalt organ.

Det förefaller utredningen tveksamt, om denna kontroll liksom övriga ärenden rörande statsbidragsgivningen till dessa fristående fritidsgrupper, bör bindas till något på förhand angivet kommunalt organ. Författningsmässigt kunde det visserligen synas som om barnavårdsnämnden i dess

egenskap av ungdomsnämnd vore självskriven för uppgiften. Utredningen anmärker emellertid, att det kommunala stödet till ungdomsvårdande sammanslutningar tagit sig mycket växlande former och att anslag till barnavårdsnämnder för ändamålet i realiteten är relativt sällsynta.

Därest särskild *ungdomsstyrelse* finns eller ett fakultativt organ av denna typ upprättas inom den enskilda kommunen, synes det enligt utredningens mening lämpligt, att detta organ handlägger frågor som rör de fristående gruppernas verksamhet. Därest ungdomsstyrelse inte finns inom kommunen, bör efter kommunens bestämmande *folkskolestyrelsen* eller *barnavårdsnämnden* handlägga dessa ärenden. Fristående fritidsgrupp bör alltså vända sig till ungdomsstyrelsen (eller motsvarande kommunala organ) i ärenden som rör program, val av ledare och bidragsrekvisition för gruppens verksamhet. Ungdomsstyrelsen bör sålunda anförtros den preliminära granskningen av fritidsgruppens verksamhet och bör liksom studieförbunden halvårsvis insända statsbidragsrekvisitionerna till skolöverstyrelsen.

Frågan om den ekonomiska aspekten på administrationsproblemet beröres också av utredningen. Det framhålles, att den planerade fritidsverksamheten bygger på en långt driven decentralisering av huvudmannaskapet. Detta torde också innebära, att administrationen genom den föreslagna uppdelningen av kontrollerande uppgifter, redovisning m. m. icke nämnvärt kommer att betunga de organ, som skall ansvara för verksamheten.

Sammanfattning.

Beträffande riktlinjerna för statens verksamhet till främjande av fritidsgrupperna hänvisar utredningen till vad som anförts i det föregående. Dessa riktlinjer bör enligt utredningen vara normerande för de tillämpningsföreskrifter, som skolöverstyrelsen kan komma att utfärda. Delvis innebär utredningens förslag en modifikation av de regler, som ungdomsvårdskommittén föreslog i sitt betänkande om ungdomens fritidsverksamhet. Rörande den övre gränsen för bidragsberättigad deltagare i fritidsgrupp — icke fyllda 25 år — tillägger utredningen, att denna delvis motiverats av att de risker, som en förändrad alkohollagstiftning kan förväntas medföra, i hög grad kommer att göra sig gällande för ungdomarna i 20-årsåldern.

Utredningen sammanfattar sitt förslag till statsbidragsvillkor i följande punkter.

1. Statsbidrag för anordnande av verksamhet i fritidsgrupper må på nedan angivna villkor utgå till av staten godkänt studieförbund samt till kommun.
2. Fritidsgrupp är en fri och frivilligt organiserad kamratkrets, som samlas för att utöva planlagd fritidsverksamhet i överensstämmelse med de anvisningar som skolöverstyrelsen kommer att meddela.
3. Fritidsgrupp skall vara öppen för alla.

4. Fritidsgrupp skall uppgöra program för verksamheten, omfattande minst 20 timmar fördelade på minst 10 sammankomster.
5. Fritidsgrupp skall bestå av minst 5 och högst 25 deltagare, vilka fyllt 12 men inte 25 år. Fritidsgrupp skall redovisa minst 5 närvarande vid varje sammankomst.
6. Fritidsgrupp skall företrädas av en för verksamheten ansvarig person, som skall vara godkänd av vederbörande kommunala myndighet.
7. Fritidsgruppens sysselsättning skall vara av den art, att deltagarnas självverksamhet främjas. I fritidsgruppens verksamhet får icke förekomma politisk eller religiös propaganda.
8. Till sådan verksamhet i fritidsgrupp, som i det föregående angivits och vilken icke i annan ordning understödjes med statsmedel, må, för helt budgetår räknat, statsbidrag utgå med
 - a) högst hälften av redovisade, godkända kostnader för *handledning och materiel*, dock icke med högre belopp än 4 kronor 50 öre för varje deltagare; å ort, där endast en fritidsgrupp är i verksamhet, må dock, efter prövning av vederbörande kommunala myndighet, bidrag beräknas som om högst 12 deltagit i verksamheten, oaktat deltagarantalet varit lägre.
 - b) med 2 kronor per deltagare för *lokalkostnader m. m.*
De under punkterna a) och b) angivna bidragen beräknas på medeltalet närvarande deltagare under 10 av gruppens sammankomster.
9. Studieförbund äger att hos skolöverstyrelsen halvårsvis rekvirera statsbidrag till sådan fritidsverksamhet, som bedrivs av förbundet självt eller av sammanslutning, som är ansluten till förbundet. I övriga fall rekvireras statsbidrag i samma ordning av vederbörande kommunala myndighet.

K o s t n a d s b e r ä k n i n g .

Utredningen framhåller, att en beräkning av den medelsanvisning, som kan visa sig erforderlig för den av utredningen föreslagna fritidsverksamheten, uppenbarligen måste bli approximativ. En viss möjlighet till prognos beträffande *verksamhetens omfattning* kan man finna i den utbyggnad, som ungdomscirkelverksamheten fått sedan statsbidrag började utgå till denna verksamhetsform (fr. o. m. budgetåret 1947/48). Av den inledande översikten framgår, att under budgetåret 1952/53 fanns i runt tal 3 500 ungdomscirklar. Med hänsyn till att ungdomscirkeln är en mera avancerad form av fritidsverksamhet har man enligt utredningen anledning vänta, att redan under det första budgetåret ett avsevärt större antal fritidsgrupper kommer att anordnas. Ett starkt stöd för en sådan förmodan anses ligga däri, att en mycket stor del av de skilda ungdomsföreningarnas fritidsverksamhet sannolikt kommer att organiseras i former, som uppfyller de uppställda villkoren för fritidsgrupperna. Huvuddelen av ungdomsorganisationerna (se *Bilaga* till denna proposition) redovisade den 1 januari 1953 cirka 1 460 000 anslutna medlemmar, av vilka emellertid ett icke känt antal utgjordes av personer över 25 år. I totalantalet ingår 819 000 medlemmar, vilka tillhörde riksidrottsförbundet samt Skid- och friluftsförbundet. En bety-

dande del av detta antal torde enligt utredningen sannolikt komma att stå utanför bidragsgivningen. I de angivna totala medlemssiffrorna ingår uppenbarligen ett avsevärt antal medlemmar, som redovisats i mer än en förening. Siffran anses dock kunna utgöra en riktpunkt för uppskattningen av antalet fritidsgrupper. Som en jämförelse nämner utredningen att det sammanlagda antalet ungdomar i de åldersgrupper, som genom de föreslagna villkoren ansetts berättigade till bidrag, den 31 december 1952 utgjorde i runt tal 1 150 000 personer. Utredningen påpekar, att dessa åldersgrupper under de närmaste åren kommer att växa avsevärt.

Med utgångspunkt från de angivna siffrorna och från ett antagande, att andra ungdomssammanslutningar än de som nämnes i bilagan till denna proposition jämte en sannolikt betydande del av den nu föreningslösa ungdomen kommer att delta i verksamheten, beräknar utredningen det sammanlagda antalet fritidsgrupper under budgetåret 1954/55 till cirka 15 000 med ett genomsnittligt deltagarantal av 12. Detta skulle betyda, att cirka 180 000 ungdomar kommer att delta i verksamheten.

Utredningen framhåller, att en tillförlitlig beräkning av det *genomsnittliga statsbidraget* för varje fritidsgrupp av naturliga skäl är i viss mån vanskelig. Det maximala bidraget per deltagare skulle enligt utredningens förslag regelmässigt bli 6 kronor 50 öre. För ensamstående grupper kunde kostnaderna bli något högre. Å andra sidan förmodar utredningen, att en betydande del av den fritidsverksamhet, som avses med bidragsgivningen, icke kommer att redovisa kostnader av sådan storlek, att maximalt bidrag kan uttagas. Med hänsyn till osäkerheten rörande deltagarantalet synes enligt utredningens mening försiktigheten dock bjuda att man räknar med en förhållandevis hög medelkostnad. Utredningen uppskattar därför det genomsnittliga statsbidraget för varje deltagare till 6 kronor.

Då utredningen, såsom ovan anförts, beräknat antalet deltagare i fritidsverksamheten under nästa budgetår till cirka 180 000, innebär detta att sammanlagt 1 080 000 kronor bör anvisas för ändamålet.

Enligt utredningens uppfattning bör statsbidragsvillkoren för den föreslagna fritidsverksamheten samlas i en särskild kungörelse. Verksamhetens art synes kräva att beloppet anvisas under ett förslagsanslag. Skolöverstyrelsen föreslås skola efter den första halvårsutbetalningen inkomma till Kungl. Maj:t med redogörelse beträffande medelsförbrukningen.

Utredningen föreslår därför att under budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisas ett *förslagsanslag av 1 080 000 kronor* under rubriken *Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet*. Anslaget bör disponeras av skolöverstyrelsen.

Yttranden.

De flesta remissinstanserna har i sina yttranden berört frågan om ett särskilt stöd åt fritidsgrupper. Därvid har praktiskt taget samtliga i prin-

c i p tillstyrkt utredningens förslag. Principiella betänkligheter uttalas endast i ett par fall. *Statskontoret* uttalar, att ämbetsverket ställer sig betänksamt mot förslaget därför att det kräver en så betydande medelsanvisning utan att det föreligger garantier för att de angivna syftena uppnås. *Statskontoret* motsätter sig dock icke en viss bidragsgivning. *Svenska scoutrådet* ifrågasätter, om inte beloppet kunde göra bättre nytta genom att användas till ledarutbildning och instruktörsverksamhet. I övrigt gäller invändningarna endast detaljer i utredningens förslag.

Svenska stadsförbundet framhåller bland annat följande.

Naturligtvis låter det sig sägas, att dessa bidrag i de städer, där genom kommunala insatser fritidsverksamheten redan fått en större omfattning, ur kommunal synpunkt bli skäligen betydelselösa. Att bidrag av även relativt begränsad storleksordning kunna främja föreningslivet visar emellertid den framgång, som studiecirkelverksamheten haft. Och i mindre kommuner med ett outvecklat eller föga utvecklat föreningsliv, där fritidsverksamheten hittills försummats, torde bidragen dessutom direkt kunna tjäna som stimulans till kommunala initiativ.

Statsbidragets utformning. *Statskontoret* anser, att maximalbeloppet lämpligen kan nedsättas till 2 kronor per deltagare. *Statskontoret* håller före, att ett av de angelägnaste målen för fritidsgrupperna bör vara att i verksamheten engagera ungdom, som efter avslutad folkskola står i begrepp att gå ut i förvärvslivet. Det synes ej heller påkallat att såsom deltagare i fritidsgrupp medtaga personer, som uppnått värnpliktsåldern, varför *statskontoret* förordar, att medlem i statsbidragsberättigad fritidsgrupp skall vara lägst 13 och högst 20 år. *Statskontoret* beräknar att anslaget genom de förordade modifikationerna kan begränsas till 500 000 kronor.

Skolöverstyrelsen anser, att tillsynsmyndigheten bör bemyndigas att i särskilda fall medgiva bidrag till handledning och materiel med högre belopp än som eljest gäller. En sådan möjlighet till dispens skulle kunna användas för att ge bättre bidrag åt vissa mindre grupper, som på grund av verksamhetens art krävde särskilda kostnader, eller för att bereda bättre bidragsmöjligheter åt enstaka grupper på landsbygden. Enligt *överstyrelsens* uppfattning skulle en sådan dispensbestämmelse göra utredningens förslag om särskilda bestämmelser för vissa landsbygdsgrupper överflödiga.

Socialstyrelsen förordar, att statsbidraget uppräknas så, att fritidsgrupperna i genomsnitt erhåller samma bidrag som ungdomscirkelarna. Vidare ifrågasättes om inte statsbidragsgrunderna kan förenklas, varvid *styrelsen* föreslår, att bidraget utformas såsom ett allmänt bidrag med visst belopp per deltagare och sammankomst. Föreskrifterna om deltagarnas ålder samt minimiantalet deltagare och sammankomster synes enligt *styrelsen* kunna bibehållas.

Svenska kyrkans diakonistyrelse ställer sig tveksam till statsbidrag till

materielkostnader. Hjälpen till lokalkostnader synes vara mera befogad enligt styrelsens mening.

KFUM:s riksförbund föreslår, att statsbidraget utgår med ett fixerat belopp per deltagare, oavsett de kostnader fritidsgruppen haft. Detta belopp bör enligt förbundet ställas till föreningarnas förfogande att brukas på det sätt dessa anser bäst.

Statsbidragsbeloppen och åldersgränserna diskuteras i ännu några yttranden. *Arbetarnas bildningsförbund* och *Godtemplarordens studieförbund* föreslår av praktiska skäl, att maximibeloppet höjes till 5 kronor. *Folkpartiets ungdomsförbund* finner det önskvärt, att lokalbidraget per deltagare maximeras till halva kostnaden och maximibeloppet höjes till 3 kronor. Förbundet ifrågasätter, om inte den övre åldersgränsen på deltagarna bör fastställas till 21 år. Maximeringen av antalet deltagare till 25 bör enligt förbundets mening inte vidhållas. *Svenska scoutrådet* önskar den nedre åldersgränsen sänkt till 11 år.

Enligt *Arbetarnas bildningsförbund* är det motiverat, att ensamstående fritidsgrupp, vars deltagarantal understiger 12, kommer i åtnjutande av högre bidrag. Prövningen härav bör inte förläggas till kommunen, utan sådana grupper bör hos skolöverstyrelsen söka dispens i analogi med vad som gäller för vissa studiecirklar.

Rörande arten av sysselsättning betonar flera organisationer vikten av att statsbidragsbestämmelserna utformas så, att klara gränser drages upp mellan det egentliga studiearbetet och andra former av fritidsverksamhet. *Folkpartiets ungdomsförbund* och *Frikyrkliga studieförbundet* anser, att mer än ett ämne bör kunna upptagas på en fritidsgrupps program.

Stark kritik riktas av ett flertal remissinstanser mot det föreslagna villkoret att företrädaren för fritidsgrupp skall vara godkänd av vederbörande kommunala myndighet. *Skolöverstyrelsen* föreslår, att kommunalt godkännande endast sker i de fall, då verksamheten icke rapporteras genom något av de erkända studieförbunden. För fritidsgrupper med anknytning till något av studieförbunden bör enligt överstyrelsens mening godkännandet ske antingen av vederbörande studieförbund eller av ansluten ungdomsorganisation. Däremot bör varje sådan fritidsgrupp till vederbörande kommunala myndighet anmäla sin existens, ävensom namnet på den person, som är ansvarig för verksamheten.

Arbetarnas bildningsförbund förutsätter, att bestämmelsen om att fritidsgrupp skall företrädas av en för verksamheten ansvarig person, som skall vara godkänd av vederbörande kommunala myndighet, endast skall avse sådana fritidsgrupper, som organiseras utanför föreningslivet, och att motsvarande godkännande för övriga grupper skall ske i samma ordning, som nu gäller ledare och lärare för studiecirklar. I samma riktning uttalar sig *Folkpartiets ungdomsförbund*, *Frikyrkliga studieförbundet*, *Godtemplarordens studieförbund*, *KFUK:s riksförbund*, *KFUM:s riksförbund*,

KFUK:s och *KFUM:s* riksstudieförbund, *Svenska landsbygdens studieförbund*, *Svenska landsbygdens ungdomsförbund*, *Svenska scoutrådet*, *Sveriges godtemplares ungdomsförbund* och *Sveriges kyrkliga studieförbund*.

Utredningens förslag om förbud mot propaganda inom fritidsgrupp har föranlett diskussion i en del yttranden. *Svenska kyrkans diakonistyrelse* anför härom bland annat följande.

En omformulering bör göras av sista delen i punkt 7: »I fritidsgruppens verksamhet får icke förekomma politisk eller religiös propaganda.» Propaganda är här ett alltför mångtydigt ord. Läger man i ordet propaganda betydelsen otillbörlig påverkan kan man förstå utredningens mening. Men det står erfarenhetsmässigt klart, att ungdomsgruppen, där den politiska diskussionens vågor gått höga och där deltagarna i denna diskussion ivrigt »propagerat» för sina olika politiska idéer, kunnat ha djupt ungdomsfostrande betydelse. Än mer gäller detta den religiösa debatten. Skulle därför utredningens formulering komma att tolkas så att i fritidsgrupperna icke finge »propageras» för att ungdomarna skulle sträva efter att kämpa sig fram till en ärlig, kristen livsåskådning, så vore en sådan tolkning högst olycklig.

Liknande synpunkter anföres av *KFUM:s* riksförbund, *Riksförbundet Kyrklig ungdom* samt *Sveriges kyrkliga studieförbund*.

Fritidsverksamhetens organisation. Nästan genomgående uttalar remissinstanserna sin anslutning till förslaget, att studieförbundens administrativa apparat skall utnyttjas för den primära kontrollen. Flertalet studieförbund framhåller dock, att den föreslagna anordningen torde komma att kräva ökade bidrag till förbundens administrationskostnader.

Från ett par håll föreslås emellertid en annan lösning. *Socialstyrelsen* anser inte, att den föreslagna omgången över studieförbunden är övertygande motiverad, och ifrågasätter, om ej riksomfattande ungdomsorganisationer skulle vara i stånd att själva inför skolöverstyrelsen svara för verksamheten på samma sätt som kommunerna i fråga om andra fritidsgrupper. *Länsstyrelsen i Stockholms län* har den uppfattningen, att tillsynen av fritidsgrupperna i dess helhet med fördel kunde förläggas till kommunal myndighet. *Hantverkarnas ungdomsrörelse* föreslår, att den förberedande ekonomiska kontrollen liksom rekvisitionen och redovisningen av bidragen till fritidsgrupper, tillhörande ungdomsorganisation som inte är ansluten till något studieförbund, bör ankomma på ungdomsorganisationen själv. Enligt *Svenska landsbygdens ungdomsförbunds* mening bör de fritidsgrupper, som inte har möjlighet eller lust att söka statsbidrag genom befintliga organisationer, i likhet med vad som är fallet med fristående studiecirklar söka bidrag direkt från skolöverstyrelsen.

Sveriges riksidrottsförbund finner det lämpligt att tillsyn och kontroll över den fritidsverksamhet, som utövas inom idrottens föreningar, sker genom kommunalt organ, som står i god kontakt med föreningen. För all av

idrottens föreningar bedriven fritidssysselsättning bör bidrag utgå genom riksidrottsförbundet, sedan vederbörande distriktsförbund yttrat sig i ärendet. Med hänsyn till idrottens och föreningsarbetets organisation föreslår således förbundet, att idrottens föreningar i här berört avseende har förbundet som huvudman. Förbundet beräknar anslagsbehovet för detta ändamål till 210 000 kronor.

Rikshemvärnschefen anhåller, att hemvärnets ungdomsföreningar måtte betraktas som fritidsgrupper och sålunda komma i åtnjutande av det statsbidrag, som kan komma att utgå till dylika grupper.

Beträffande medelsanvisningen framhåller *riksräkenskapsverket* följande.

I fråga om medel till understöd till studiecirkelverksamhet sker anvisning visserligen å ett förslagsanslag. Denna verksamhet låter sig emellertid sedan ett flertal år bättre överblickas, vilket icke är förhållandet beträffande den föreslagna fritidsverksamheten. Såsom utredningen påpekar har beräkningen av medelsbehovet för bidrag till fritidsverksamheten med nödvändighet endast kunnat bliva approximativ. Då medelstillgången för verksamheten synes böra begränsas, anser ämbetsverket det därför lämpligt, att medelsanvisningen sker å ett obetecknat anslag.

Departementschefen.

Till grund för utredningens förslag om statligt stöd åt ungdomens fritidsverksamhet ligger, såsom klart framgår av motiveringen, övertygelsen om grupparbetets och den skapande sysselsättningens betydelse för en harmonisk personlighetsutveckling. Det planerade bidragssystemet är i sina huvuddrag uppbyggt efter mönster av nu gällande regler för statens understöd till studiecirkelverksamheten. Utredningen framhåller uttryckligen, att klara gränser i fortsättningen bör upprätthållas mellan de båda verksamhetsformerna, därest förslaget om särskilda bidrag till fritidsgrupperna förverkligas. Skillnaden bör enligt utredningen åstadkommas genom bidragsgivningens omfattning. Maximibidraget till en fritidsgrupp föreslås sålunda avsevärt understiga maximibidraget till en ungdomscirkel.

Såsom ett medel att stimulera en ökad aktiv fritidsverksamhet bland ungdomen synes mig utredningens förslag värdefullt. Jag finner även de av utredningen preciserade bidragsvillkoren i huvudsak omsorgsfullt avvägda samt själva konstruktionen av statsbidraget väl utformad. Planen förutsätter kommunal medverkan och bistånd från de statsunderstödda riksförbunden för studiecirkelverksamhet. I administrativt hänseende förefaller denna anordning tillfredsställande. I allt väsentligt finner jag därför förslaget väl ägnat att läggas till grund för ett beslut. I vissa avseenden anser jag mig emellertid böra förorda smärre jämkningar.

Vid remissbehandlingen har från åtskilliga håll riktats invändningar mot utredningens förslag om kommunalt godkännande av den för fritidsgrupp ansvarige. Ehuru jag för egen del är övertygad om att arten av nu ifrågasatt verksamhet kräver en förhållandevis noggrann tillsyn, synes det mig tveksamt om kravet på kommunal kontroll av de fritidsgrupper, som organisatoriskt kommer att anknytas till de erkända studieförbunden, är realistiskt grundat. Snarare synes mig den föreslagna ordningen kunna innebära vissa risker. Jag förutsätter nämligen, att framför allt i de större kommunerna vissa svårigheter kommer att föreligga, när det gäller att praktiskt förverkliga det syfte som kontrollföreskriften rymmer. Samtidigt kan det förväntas, att studieförbunden med hänsyn till den föreskrivna kommunala uppsikten kommer att ägna mindre uppmärksamhet åt fritidsverksamheten inom de till förbunden anslutna organisationerna än som kan anses önskvärt. I viss överensstämmelse med ett av skolöverstyrelsen vid remissbehandlingen framfört yrkande förordar jag därför, att kommunalt godkännande av den för fritidsgruppen ansvarige endast skall ske i de fall, då verksamheten icke rapporteras genom något av de erkända studieförbunden. I övriga fall bör godkännande ske genom studieförbunden. I likhet med skolöverstyrelsen förordar jag samtidigt, att varje fritidsgrupp skall till vederbörande kommunala organ (ungdomsstyrelsen, barnavårdsnämnden eller folkskolestyrelsen) anmäla sin existens och namnet på den för gruppen ansvarige. Enligt min mening bör denna åtgärd tillförsäkra kommunens ungdomsvårdande organ en önskvärd överblick av fritidsverksamheten på orten till gagn för det samarbete på området, som bör eftersträvas.

Jag kan icke tillstyrka Sveriges riksidrottsförbunds yrkande om särskilt huvudmannaskap för förbundets fritidsverksamhet, ej heller förbundets hemställan om speciell medelsanvisning för ändamålet.

Utredningen föreslår bland annat, att viss del av statsbidraget till ensamstående fritidsgrupp under särskilt angivna förutsättningar må, efter prövning av vederbörande kommunala myndighet, beräknas enligt förmånligare bidragsgrunder än reglerna eljest föreskriver. Tanken att bereda sådana grupper, som av lokala eller andra skäl måste bli förhållandevis små, gynnsammare villkor än som normalt skulle tillförsäkras dem, finner jag beaktansvärd. Dock bör det enligt min mening ankomma på tillsynsmyndigheten — d. v. s. i förevarande fall skolöverstyrelsen — att meddela erforderlig dispens.

Vid remissbehandlingen har bland annat ifrågasatts, om utredningens förslag beträffande fritidsgrupps verksamhet medger att mer än ett ämne upptages på sysselsättningsprogrammet. Ehuru förslaget på denna punkt icke är närmare preciserat förutsätter jag, att en viss variation inom ramen för den stipulerade planmässigheten skall anses tillåten. Huvudsyftet med verksamheten — att främja deltagarnas aktivitet — bör därvid vara vägledande.

I vissa yttranden har betänkligheter anförts mot den av utredningen föreslagna bestämmelsen, att politisk eller religiös propaganda icke får förekomma i fritidsgruppens verksamhet. Jag får i detta sammanhang erinra om att en motsvarande regel för närvarande gäller studiecirkelverksamheten. För egen del är jag medveten om att en föreskrift av detta slag kan föranleda tolkningssvårigheter. Å andra sidan torde det stå klart, att en verksamhet, som förutsättes vara öppen för alla och som understödjes med statsmedel, i nu nämnda avseenden bör präglas av objektivitet. Jag anser mig därför icke böra frånga utredningens förslag på denna punkt.

I fråga om utredningens förslag, att medelsanvisningen bör ske under ett förslagsanslag anför riksräkenskapsverket betänkligheter. Ämbetsverket påpekar att beräkningen av medelsbehovet med nödvändighet endast kunnat bli approximativ. För att medelstillgången skall kunna begränsas, finner ämbetsverket lämpligt, att medelsanvisningen sker under ett obetecknat anslag. Enligt min mening är en begränsning i och för sig icke eftersträvansvärd, därest verksamheten visar sig tjäna det tänkta syftet. Om erfarenheterna av verksamhetens utveckling gör en åtstramning av bidragsgivningen nödvändig, torde denna böra vinnas i första hand genom en skärpning av bidragsvillkoren. En medelsanvisning under ett obetecknat anslag till en verksamhet av nu ifrågavarande art skulle otvivelaktigt vålla betydande administrativa olägenheter. Jag anser mig därför icke böra avvika från utredningens förslag på denna punkt och förordar alltså, att medelsanvisningen sker under ett förslagsanslag. Anslaget torde böra ställas till skolöverstyrelsens disposition.

I enlighet med utredningens förslag förordar jag, att statsbidragsvillkoren för den planerade verksamheten sammanföres i en särskild kungörelse.

Jag anser mig i huvudsak kunna godtaga utredningens kostnadsberäkning men föreslår, att det angivna totalbeloppet lämpligen avrundas till 1 milj. kronor.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att bidrag av statsmedel må från och med budgetåret 1954/55 utgå till ungdomens fritidsverksamhet, i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i föregående förordat;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda föreskrifter om statens bidrag till ungdomens fritidsverksamhet;

c) till *Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet* på riksstaten för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

V. Ungdomsidrotten.

Nuvarande förhållanden.

Avsättningsanslaget till fonden för idrottens främjande är under innevarande budgetår uppfört med 7 500 000 kronor. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 12 juni och 9 oktober 1953 äger Sveriges riksidsrottsförbunds ungdomskommitté disponera tillhoppa 99 500 kronor för sin verksamhet.

Det totala antalet föreningar och medlemmar inom riksidsrottsförbundet uppgick den 31 oktober 1953 till 9 634 respektive 810 002. Riksidsrottsförbundet redovisade vid samma tillfälle 30 specialförbund. Förbundet är regionalt uppdelat i 23 distriktsförbund.

I riksidsrottsförbundets berättelse för verksamhetsåret 1952 redovisas vissa uppgifter rörande ungdomsverksamhetens omfattning. I följande sammanställning, som hämtats ur denna berättelse, anges antalet föreningar med särskilda avdelningar för ungdom i åldern 14 till 18 år (åldersgränserna för riksidsrottsförbundets ungdomsidrott) samt medlemsantalet inom dessa avdelningar för åren 1946, 1949 och 1952.

	Föreningar med ungdomsavd.	Medlemsantal
1946	829	25 991
1949	1 103	40 228
1952	1 526	63 254

Medlemmarna i de särskilda ungdomsavdelningarna utgör emellertid endast en mindre del av samtliga medlemmar i den ålder det här är fråga om. Idrottsverksamhet speciellt tillrättalagd för barn och tonårsungdom bedrivs även av skolidrottsförbundet, som den 31 oktober 1953 omfattade 198 322 medlemmar i 2 705 föreningar.

Av riksidsrottsförbundets berättelser från de senaste verksamhetsåren framgår, att skilda åtgärder vidtagits för att öka intresset just för ungdomsidrotten. Specialförbunden har numera knutits fastare till ungdomskommittén, och ett vidgat samarbete genom särskilda ungdomskonsulenter har eftersträfvats.

1953 års utredning.

Inledande synpunkter.

Utredningen erinrar till en början om att ungdomsvårdskommittén i sitt betänkande om ungdomens fritidsverksamhet (SOU 1947: 12) publicerat vissa uppgifter om idrottsintressets omfattning. Av dessa framgår, att ungefär två tredjedelar av pojkarna syntes utöva idrott eller friluftsliv i någon

form, medan återstoden till allra största delen vore åtminstone passivt idrottsintresserad. För flickornas del vore idrottsintresset mindre men dock betydande. Omkring hälften av dem syntes enligt undersökningarna aktivt utöva idrott eller friluftsliv. Idrott och sport torde sålunda, framhåller utredningen, vara de former av fritidssysselsättning, som i vår tid väcker ungdomens starkaste intresse.

I fortsättningen framhåller utredningen, att detta starka idrottsintresse givetvis bör tagas till vara och utnyttjas av samhället i dess strävanden för ett förbättrat ungdomsarbete. Utredningen framhåller, att idrottsintresset emellertid synes kunna tendera till viss ensidighet och lätt gå till överdrift. Synpunkter av denna innebörd har också, tillägges det, anförts av riks-idrottsförbundet i en skrivelse till utredningen. Enligt utredningens mening bör ansträngningar därför göras för att begränsa en sådan utveckling, som i viss mån skulle kunna motverka idrottens syfte. Genom ett ökat samarbete mellan idrottsrörelsen och andra ideella organisationer borde den ungdom, som nu kommer till idrotten, ges tillfälle till nya kontakter och vidgade intressen. Utredningen betonar, att riks-idrottsförbundet i sin skrivelse också förklarar, att idrottsrörelsens ungdomsarbete är avsett att bedrivas enligt dessa grunder.

Utredningen berör i detta sammanhang frågan om tävlingsidrotten. Utredningen framhåller, att den i likhet med ungdomsvårdskommittén icke är övertygad om värdet av en alltför långt driven idrottsutövning av ungdom som befinner sig i pubertetsåren. Den understryker också ett uttalande av ungdomsvårdskommittén, att alla konditionskrävande idrotter kan bli ödesdigra för denna ungdom och att idrottsutövningen därför främst bör gå ut på att främja spänst och snabbhet samt känsla för teknik och rytm. Vidare anför utredningen bland annat följande.

I en undersökning, som refereras i riks-idrottsförbundets berättelse för verksamhetsåret 1951/52, redovisas bland annat vissa iakttagelser som just rör ungdomsidrotten. Däri framhålles bland annat att ungdomar i åldern 16—17 år inte kan anses ha de vuxnas omdöme att tävla förnuftigt och att lägga upp en taktik inför t. ex. ett lopp. Om dessa ungdomar emellertid omsorgsfullt förbereder sin tävlingssäsong och om de har en omdömesgill tränare, anses dock knappast några fysiologiska skäl föreligga att de inte skall tillåtas tävla i grenar, där uthållighet fordras. Författaren framhåller emellertid faran av att man generaliserar och använder »undantagen» som bevis för att en viss gren väl lämpar sig för åldern i fråga. Följden kan bli överansträngning, och ej sällan beskrives fall där ungdomar i samband med någon ansträngande tävlan visat tecken på hjärtinsufficiens.

Att stimulera den icke alltför överdrivet tävlingsbetonade idrotten, d. v. s. sport och friluftsliv i vidaste bemärkelse, synes enligt utredningen innebära betydande möjligheter att nå de skaror av ungdom, som nu står utanför idrottsrörelsens föreningsliv. Utredningen framhåller att dessa strävanden i viss utsträckning nu främjas genom det statliga stöd, som utgår genom sär-

skilda anslag till fonden för friluftslivets främjande. Vidare hänvisar utredningen till sitt förslag om bidrag till ungdomens fritidsverksamhet, vari även sådana sportsligt betonade fritidssysselsättningar, som bygger på en grupsamverkan men icke kan inordnas under idrott, bör berättiga till statsbidrag.

Vid de överläggningar utredningen haft med företrädare för riksidrottsförbundet och i förbundets svar på utredningens rundskrivelse har ledarbristen och bristen på lokaler ansetts vara några av de viktigaste aktuella problemen för idrottsrörelsen. Utredningen anför härom:

Beträffande den första frågan, d. v. s. ledarproblemet, har utredningen genom sitt förslag till ungdomsledarutbildning och förslaget om bidrag till instruktörer inom ungdomssammanslutningarna i viss mån sökt tillgodose detta behov. Lokalfrågan har såtillvida legat utanför utredningens uppdrag, som den inte haft att pröva frågan om anläggningsbidrag eller bidrag till uppförande av samlingslokaler. Däremot föreslår utredningen i ett särskilt avsnitt om stöd till ungdomens fritidsverksamhet, att statsbidrag på vissa villkor skall kunna utgå till de lokalkostnader som de s. k. fritidsgrupperna får vidkännas i sin verksamhet. I någon mån bör detta komma även idrottsföreningarnas ungdomsavdelningar till godo i den del av verksamheten, som bygger på andra fritidssysselsättningar än idrott. Riksidrottsförbundet har i sin skrivelse till utredningen betonat vikten av att sådan sysselsättning i lämpliga former kan stimuleras och byggas ut under den tid av året, då ungdomsavdelningarnas arbete måste bedrivas inomhus.

Utredningen framhåller i fortsättningen, att bristen på medel för den egentliga ungdomsidrotten synes vara mycket kännbar. Utredningen har också kommit till den uppfattningen, att ytterligare medel bör komma idrottsrörelsen till godo i dess strävanden att finna sådana former för ungdomsarbetet, att det värdefulla i idrotten kan främjas och att idrottsrörelsens krafter i så stor utsträckning som möjligt kan inriktas på uppgiften att nå den ungdom som nu står utanför föreningslivet. Särskilt betydelsefullt synes det enligt utredningens mening vara om ungdomen genom idrotten kan bibringas starkare känsla för värdet av friluftsliv över huvud. Sådana former av sportsliga sysselsättningar, som både kan ge ett måttligt utlopp för ungdomens naturliga lust att tävla och samtidigt stärker dess sinne för natur och bygd, bör främjas.

F ö r s l a g.

Med utgångspunkt från de i föregående avsnitt angivna övervägandena föreslår utredningen, att särskilda medel ställes till Kungl. Maj:ts disposition för främjande av ungdomsidrott enligt de riktlinjer som i det föregående dragits upp. Det ytterligare belopp, varmed fonden för idrottens främjande därför kan komma att förstärkas, föreslås få karaktären av ett särskilt stimulansbidrag, ur vilket bidragsberättigad organisation kan ansöka

om stöd. Bidragets utformning förutsätter sålunda egna insatser från sökandens sida. Enligt utredningens mening bör statsbidrag i varje särskilt fall kunna utgå med högst 50 % av de totala kostnader för det ifrågasatta ändamålet, vilka redovisas i de planer och kostnads kalkyler som bifogas bidragsansökan. Utredningen förutsätter att såsom egna insatser icke får räknas statsbidrag som åtnjutes i annan ordning.

Enligt utredningens uppfattning bör icke blott idrottsrörelsen, företrädd av riks-idrottsförbundet och till detta förbund knutna organisationer eller samarbetsorgan, komma i åtnjutande av nu ifrågavarande särskilda bidrag för främjande av ungdomsidrotten. Även ungdomssammanslutning eller förening utanför den organiserade idrottsrörelsen, som redan har en idrottslig verksamhet på sitt program eller avser att pröva nya former av ungdomsarbete, vari idrotten kan tjäna som ett viktigt medel att nå nya skolor av ungdomar, föreslås bli berättigade till statsbidrag på lika villkor.

För den organiserade idrottsrörelsen bör enligt utredningens uppfattning 250 000 kronor reserveras för ungdomsarbetet. Förslaget innebär, att riks-idrottsförbundet, dess ungdomskommitté eller annan organisation i samverkan med riks-idrottsförbundet skall kunna ansöka om bidrag ur denna anslagspost. För ungdomsarbetet i sammanslutningar utanför den organiserade idrottsrörelsen synes enligt utredningens mening ett belopp av 100 000 kronor böra anvisas.

Sammanfattningsvis föreslår utredningen sålunda, att fonden för idrottens främjande under budgetåret 1954/55 genom det under tionde huvudtiteln anvisade avsättningsanslaget förstärkes med tillhoppa 350 000 kronor, vilket belopp bör disponeras av Kungl. Maj:t såsom *Bidrag till ungdomsidrotten*.

Yttranden.

Utredningens förslag om ökat stöd åt ungdomsidrotten har icke berörts i alla remissyttranden. De remissinstanser, vilka yttrat sig i frågan, är emellertid positivt inställda till tanken som sådan, även om meningarna är delade, när det gäller medlens fördelning och användning. *Socialstyrelsen*, *länsstyrelsen i Stockholms län*, *Folkpartiets ungdomsförbund*, *Svenska scoutrådet*, *KFUM:s riksförbund* och *Studieförbundet Medborgarskolan* delar helt utredningens uppfattning. *Statskontoret* anser, att det behov som kan finnas av särskilt stöd till den organiserade ungdomsidrotten bör kunna tillgodoses genom omfördelning av medelsanvisningen från anslaget till avsättning till fonden för idrottens främjande. Anslaget bör endast uppräknas med 100 000 kronor eller det belopp som utredningen föreslagit för stöd åt sammanslutningar utanför den organiserade idrotten. — *Skolöverstyrelsen* tillstyrker förslaget, men ifrågasätter, om icke som villkor för erhållande av det nu föreslagna bidraget till riks-idrottsförbundet borde sät-

tas, att det icke får tas i anspråk för att täcka administrationskostnader. Med hänsyn till den önskvärda inriktningen av ungdomsidrotten mot i första hand sport och friluftsliv torde vidare enligt överstyrelsens uppfattning böra övervägas, om icke viss del av föreslagna anslag borde läggas till fonden för friluftslivets främjande. — Liknande tankegångar återkommer i yttrande från *Föreningen för skidlöpnings och friluftslivets främjande i Sverige*. Föreningen understryker vikten av utredningens uttalande om att stimulera den icke alltför överdrivet tävlingsbetonade idrotten för att nå de skaror av ungdomar, som står utanför idrottens föreningsliv. Föreningen, som livligt tillstyrker utredningens förslag, anser att hela det äskade beloppet förutsättningslöst skall ställas till Kungl. Maj:ts förfogande, utan att i förväg låsas fast för utdelning på vissa organisationer. — *Arbetarnas bildningsförbund* framhåller, att det förefaller, som om idrottsrörelsen inom ramen för sina nuvarande resurser borde ha möjlighet att ägna större uppmärksamhet åt den icke strängt tävlingsbetonade idrotts- och sportverksamheten bland ungdom. Förbundet ifrågasätter, om icke anslagsbeloppet till den s. k. ungdomskommitténs verksamhet borde kunna utökas på bekostnad av vissa andra poster i riksidsrottsförbundets budget. Om utredningens förslag bifalles, vilket förbundet inte vill motsätta sig, bör i varje fall betryggande garantier skapas, att medlen användes för ändamål, som i egentlig mening befördrar utredningens syften. Förbundet ifrågasätter, om uppdelningen på 250 000 kronor till den organiserade idrottsrörelsen och 100 000 kronor till sammanslutningar utanför denna, kan anses motsvara en rimlig fördelning. Det skulle förefalla naturligare, om det totalt föreslagna beloppet i stället delades lika mellan de båda huvudgrupperna. — Samma åsikt beträffande medlens fördelning har framförts av *Unga örnars riksförbund*, som framhåller att förbundet har en ganska omfattande idrottsverksamhet på sitt program men samtidigt stora svårigheter att få tillräckliga medel härtill.

Sveriges riksidsrottsförbund anser, att idrottsutövningen måste vara det sammanhållande intresset i idrottens ungdomsarbete. Men ungdomens intresse får icke ensidigt inriktas på idrott. Ungdomsavdelningarna måste i sitt arbete genom samarbete med andra ideella organisationer vidga de ungas vyer och intressen. Sedan några år har riksidsrottsförbundets ungdomsarbete en sådan inriktning. Antalet ungdomsavdelningar med arbete efter dessa riktlinjer är i snabbt stigande. Målet är att varje idrottsförening skall ha en ungdomsavdelning. Den största svårigheten är att få lämpliga och villiga ledare. Stödet åt idrottsföreningarna i deras verksamhet tar dels formen av ekonomisk hjälp, dels sker det i form av kurser, i regel distriktsvis, för föreningsledare och föreningsfunktionärer. För denna verksamhet har riksidsrottsförbundet sedan länge haft önskemålet att få distriktskonsulenter i idrottsdistrikten. Av ekonomiska skäl har detta önskemål hittills kunnat tillgodoses endast i ett fåtal av distriktsförbunden. — Förbundet

betonar, att största delen av anslaget till idrottens främjande går till den idrottsliga verksamheten och en i förhållande till förbundets storlek mycket liten del till administrationskostnader. Ungdomsverksamheten utgör ett väsentligt inslag i verksamheten. Det anslag, som går till förbundets ungdomskommitté, är blott en del av de medel, som direkt eller indirekt kommer ungdomsverksamheten till godo. Härutöver disponeras vissa kursanslag bl. a. för utbildning av ungdomsledare; vidare utgår från andra anslagsposter medel till ungdomsledarträffar, till tryckalster för ungdomsarbetet etc. I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har förbundet hemställt om anslagshöjningar för olika speciella ändamål, varigenom även ungdomsverksamheten skulle komma att tillgodoses. Då utredningen föreslår vissa anslag särskilt till ungdomsverksamheten, vill riksidrottsförbundet framhålla, att flera andra anslagshöjningar, som förbundet äskat för kommande budgetår för idrottsrörelsen är lika angelägna. Förbundet tillstyrker ifrågasatta höjda anslag till ungdomsverksamheten, men icke om denna anslagsökning skall ske på bekostnad av oförändrade anslag till lika betydelsefulla ändamål. Förbundet finner det icke lämpligt att ändra anslagsvägarna till ungdomsverksamheten och att genom en särskild anslagspost till ungdomsidrott göra ungdomsarbetet till något speciellt och från annan verksamhet inom förbundet fristående. Anslagen för förbättrad ungdomsverksamhet bör därför inordnas bland de medel som av Kungl. Maj:t varje år ställs till förbundets förfogande.

Högerns ungdomsförbund anser även, att anslaget för ungdomsverksamheten bör fördelas via riksidrottsförbundet. Förbundet har icke övertygats av utredningens motiveringar om att det finns ett behov av idrottsstöd till ungdomssammanslutningar, som står utanför riksidrottsförbundet. Kommitténs anslagskrav på denna punkt avstyrkes.

Departementschefen.

De former av fritidssysselsättning, som främst väcker ungdomens intresse i våra dagar, torde vara idrott och friluftsliv. Det är betydelsefullt att samhället tillvaratar detta intresse i strävandena för ett förbättrat ungdomsarbete. Ungdomsidrotten erhåller visserligen redan nu stöd från det allmänna genom de anslag som årligen ställs till riksidrottsförbundets förfogande, men detta stöd synes icke vara tillräckligt. Både riksidrottsförbundet och andra organisationer, som sysslar med ungdomsverksamhet, framhåller att ungdomsidrotten huvudsakligen i brist på medel icke kunnat utvecklas så som önskvärt vore. Det är enligt min mening nu angeläget, att samhället lämnar ytterligare stöd åt denna verksamhet. Jag tillstyrker därför, att för nästa budgetår i enlighet med utredningens förslag anvisas ett belopp av 350 000 kronor för ändamålet.

Dessa medel bör såsom utredningen förutsatt komma den egentliga ungdomsidrotten till godo och främst inriktas på att stimulera den icke alltför tävlingsbetonade idrotten, d. v. s. sport och friluftsliv i vidaste bemärkelse. Härigenom torde bland annat den fördelen vinnas att större möjligheter skapas att nå den föreningslösa ungdomen. Det statliga stödet åt ungdomsidrotten synes lämpligen, som utredningen föreslagit, böra få formen av stimulansbidrag, som utgår med viss procent av kostnaden för det ifrågasatta ändamålet. En sådan anordning förutsätter emellertid egna insatser från den bidragssökande. Storleken av dessa kan naturligtvis diskuteras. Jag är medveten om att det på många håll kan föreligga svårigheter att åstadkomma ett så stort eget bidrag, som det utredningen föreslagit, nämligen med 50 procent. Å andra sidan kräves, om de här åsyftade åtgärderna skall få verklig effekt, en kraftig insats även från organisationernas sida. Jag vill därför i enlighet med utredningens förslag förorda, att som villkor för statsbidrag skall gälla att organisationernas egna insatser uppgår till minst samma belopp som det begärda statsbidraget. Som egen insats skall härvid självfallet icke få räknas statsbidrag, som åtnjutes i annan ordning. Riksidrottsförbundet har uttalat, att ett statligt bidrag till ungdomsidrotten bör inordnas bland de medel, som för olika ändamål ställs till förbundets förfogande, och icke upptas som en särskild anslagspost. I anledning härav vill jag framhålla att det särskilda bidrag åt ungdomsidrotten, som här föreslås, såväl vad beträffar idrottsrörelsen som andra organisationer i huvudsak är avsett att utgöra ett speciellt stöd åt de lokalt verksamma föreningarna i deras strävanden att utvidga sin verksamhet för att nå nya skaror av ungdomar, icke minst dem som nu står utanför föreningslivet. De bidrag av här berörda medel, som kan komma att utgå till de egentliga idrottsorganisationerna, bör sålunda icke ingå i riksidrottsförbundets övriga anslag till administration, kursverksamhet, materielanskaffning etc. utan helt komma en ökad aktiv ungdomsverksamhet tillgodo. Vad angår den egna insatsen vill jag för riksidrottsförbundets del erinra om att Sveriges centralförening för idrottens främjande tagit initiativ för att erhålla ekonomiskt stöd från näringslivets sida speciellt med tanke på idrottens ungdomsarbete.

Närmare bestämmelser angående bidragstilldelningen synes lämpligen böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela.

Utredningen har föreslagit, att större delen av anslaget eller 250 000 kronor skall förbehållas verksamheten inom den organiserade idrottsrörelsen, medan återstoden, 100 000 kronor, skall utgå till andra sammanslutningar, som har sport och friluftsliv på sitt program. En dylik fördelning har väckt kritik från vissa remissinstanser, som föreslagit att summan skall fördelas lika mellan de båda intressegrupperna. För egen del anser jag det knappast lämpligt att på förhand i detalj låsa fast hur fördelningen skall ske. Det ligger i sakens natur att en väsentlig del av beloppet bör

utgå till den organiserade idrottsrörelsen. Det bör emellertid icke möta något hinder att öka den andel, som är avsedd för övriga sammanslutningar, till högre belopp än 100 000 kronor, om det visar sig att dylika organisationer kan få igång en omfattande och lämpligt upplagd verksamhet. För denna ståndpunkt talar framför allt det förhållandet att sådana sammanslutningar som scoutorganisationer, Skid- och friluftsförbundet och nykterhetsrörelsens ungdomsorganisationer f. n. i motsats till idrottsrörelsen åtnjuter endast blygsamma bidrag från det allmänna eller helt saknar sådant stöd.

Det föreslagna beloppet av 350 000 kronor torde böra anvisas under tionde huvudtiteln och tillföras fonden för idrottens främjande. Erforderlig hemställan om medelsanvisning göres av chefen för handelsdepartementet senare denna dag i samband med anmälan av fråga om anslag till avsättning till fonden för idrottens främjande.

VI. Instruktioner i ungdomsarbetet.

A. Riksinstruktioner.

Nuvarande förhållanden.

Jämsides med utbildning av ungdomsledare bedriver ett flertal ungdomssammanslutningar en riksomfattande instruktörsverksamhet.

Vissa statsbidrag kan för närvarande utnyttjas för speciell instruktörsverksamhet. Nykterhetsorganisationerna åtnjuter sålunda bidrag till instruktioner för nykterhetsupplysning. Sveriges riksidrottsförbund disponerar statsmedel för viss konsulentverksamhet. Ur riksstatsanslaget till studieförbundens organisations- och administrationskostnader utgår även bidrag till av förbunden anställda instruktioner och konsulenter. Slutligen kan nämnas att statsbidraget till Jordbrukareungdomens förbund till största delen kommer konsulentverksamheten till godo.

1953 års utredning.

Inledande synpunkter.

Ungdomssammanslutningarnas förmåga att vidmakthålla en aktivitet och ett levande intresse bland medlemmarna beror enligt utredningen i hög grad på tillgången till goda ledare. Svårigheten att skaffa ledare, som är villiga att offra tid och arbetskraft för det lokala föreningsarbetet har utredningen i viss utsträckning sökt lösa genom sitt förslag till stöd åt fritidsverksamheten. För ungdomssammanslutningarna anses svårigheterna att

förvärva och behålla kvalificerade, centralt verksamma ledare (riksinstruktörer, konsulenter etc.) vara mycket kända. Utredningen framhåller med en hänvisning till ungdomsvårdskommitténs behandling av denna fråga (SOU 1944:31), att dessa svårigheter i mycket hög grad är att söka i bristen på ekonomiska resurser. Därtill kommer enligt utredningen att arbetet som ungdomsledare från meritsynpunkt m. m. ofta är ogynnsamt.

Utredningen framhåller att de centrala ledarnas uppgift i föreningslivet icke blott är att vara en sammanhållande kraft. Lika viktig är deras uppgift att stimulera de lokala organisationerna till förnyelse i arbetsmetodiken. Utredningen betonar att det inom föreningslivet är väl omvittnat, hur betydelsefull instruktörernas funktion är när det gäller att höja det lokala arbetets standard och vilken psykologisk roll instruktörerna spelar såsom impulsgivare.

Enligt utredningens mening föreligger mycket starka skäl för ett statligt stöd till ungdomssammanslutningarnas instruktörsverksamhet. En av staten understödd verksamhet av denna art inom enskilda fria ungdomssammanslutningar synes emellertid av principiella skäl böra få ett i någon mån begränsat syfte. Utredningen framhåller, att det statliga stödet icke bör inriktas på att främja de speciella mål, för vilka sammanslutningarna är uppbyggda, d. v. s. ideologiska eller andra syften, utan instruktörsverksamheten bör huvudsakligen inriktas på *g e m e n s a m m a u n g d o m s f r ä m j a n d e u p p g i f t e r* inom de många gånger starkt artskilda sammanslutningarnas verksamhet. I första hand säges instruktörens uppgift skola vara att med för syftet tillrättalagda medel bidra till ungdomens sociala fostran och att stimulera den till en kulturellt betonad eller annan lämplig aktiv fritidssysselsättning.

Ett sådant stöd skulle enligt utredningen på ett ändamålsenligt sätt binda vissa övriga stödformer samman, nämligen de föreslagna bidragen till fritidsverksamheten och till de ungdomsvårdande sammanslutningarnas ledarutbildning. I anslutning till detta uttalande tillägger utredningen:

Frågan om hur samhället exempelvis genom det föreslagna stödet åt verksamheten i fritidsgrupper verkligen skall kunna nå de skaror av ungdomar, för vilka fritiden med dess mångfald av frestelser innebär särskilt påtagliga risker, har ingående ventilerats. För utredningen framstår det som oundgängligen nödvändigt, att betydande personliga insatser måste göras, för att de tänkta formerna av fritidsverksamheten skall kunna få ett innehåll, som väcker ungdomarnas intresse. På det lokala planet skulle utredningens förslag rörande stöd åt fritidsverksamheten i någon mån betyda en stimulans för initiativkraftiga och intresserade ledare. Det moraliska stöd, som en bidragsgivning — om än av blygsam omfattning — därvid kan utgöra, synes visserligen icke böra underskattas, ehuru det för utredningen dock är tydligt, att ett bidragssystem av denna art för att kunna lyckas kräver planmässiga ansträngningar av lämpliga personer med både tid och resurser till sitt förfogande för en brett upplagd rådgivnings- och konstruktiv verksamhet.

En instruktörsverksamhet, som skall understödjas av statsmedel, bör enligt utredningen sålunda icke koncentreras enbart till arbetet inom organisationerna. Utredningen framhåller som särskilt angeläget, att de instruktörer, som kan komma att arbeta med hjälp av statsbidrag, i största möjliga utsträckning riktar sig till de ungdomar, som står utanför föreningslivet. Utredningen framhåller, att den har diskuterat, om särskilda instruktörer utanför föreningslivet borde anställas för en sådan uppgift. Det kunde exempelvis tänkas, att statsbidrag utginge till kommunerna för anställande av instruktörer, vilkas uppgift uteslutande borde inriktas på den s. k. föreningslösa ungdomen. Utredningen har emellertid funnit, att den utåtriktade verksamheten med all säkerhet skulle komma att ge ett bättre utbyte, om den organiskt bundes samman med ett ungdomsvårdande program inom ramen för föreningslivet.

F ö r s l a g.

I likhet med ungdomsvårdskommittén föreslår utredningen, att staten i fortsättningen enligt särskilda normer bidrar till kostnaderna för ett visst antal instruktörer, som anställs inom sammanslutningar med ungdomsvårdande arbete på sitt program. Med hänsyn till den organisatoriska uppbyggnaden av det fria och frivilliga ungdomsarbetet i vårt land bör statsbidraget enligt utredningen i första hand komma att knytas till sådan instruktörsverksamhet, som förankras i ungdomssammanslutningarnas riksorganisationer. I förslaget inbegripes jämväl Sveriges riksidrottsförbund.

Såsom huvudman för en eller flera instruktörer bör enligt utredningen även kunna stå något av de samarbetsorgan, som tillskapats för en samverkan mellan ungdomsorganisationer av likartad karaktär. Som exempel på dylika samarbetsorgan nämnes Sveriges kristna ungdomsråd, Frikyrkliga ungdomsrådet, Svenska scoutrådet och Svenska flickscoutrådet.

Enligt utredningens mening bör det icke vara uteslutet att ungdomsorganisationer, som redan har eller i fortsättningen kan få statsbidrag för instruktionsverksamhet av annat slag, även kan komma i åtnjutande av nu ifrågakommande instruktörsbidrag. Principiellt bör sålunda statsbidraget stå öppet för nykterhetsrörelsens ungdomsorganisationer, även om de tilldelats bidrag till instruktörer för nykterhetsupplysning.

Med hänsyn till att utredningen icke haft att pröva frågan om stöd till de politiska ungdomsorganisationerna, lämnas dessa sammanslutningar utanför det nu diskuterade förslaget.

Utredningen finner ungdomsvårdskommitténs detaljförslag, som anknyter till kommitténs allmänna motivering för bidrag till instruktionskurserna och som av detta skäl bygger på en särskilt konstruerad fördelningsskala, icke ägnat att läggas till grund för ett framtida statsbidrag. Även om utredningen väl inser värdet av en så rättvis fördelningsprincip som möjligt,

förefaller det i praktiken omöjligt att på ett område, där behov och struktur växlar så starkt som just inom ungdomsföreningarna, finna en korrekt formel för sådana principer. Om staten skall kunna ge ett stöd åt ungdomssammanslutningarnas instruktörsverksamhet, bör detta enligt utredningen lämpligen ske på grundval av ett redovisat behov. Detta innebär, att vederbörande riksorganisationer vid särskilt stadgad tidpunkt bör ansöka om bidrag till en sådan verksamhet och att det bör åvila den myndighet, som disponerar anslaget, att fördela bidragen. Uppenbarligen kan, framhåller utredningen, en sådan fördelning bli tämligen vansklig. Det synes emellertid vara ett primärt intresse, att ett stöd verkligen kommer till stånd. Även om en teoretiskt acceptabel bidragsskala är möjlig att konstruera, finner utredningen uppenbart, att riskerna för orättvisor vid en tillämpning av ett tämligen stelt verkande system är större än följderna av sådana avvägningssvårigheter, som av naturliga skäl hör samman med varje form av behovsprövning.

För att i någon mån avgränsa de organisationer, som bör kunna komma ifråga för instruktörsbidrag, finner utredningen lämpligt, att vissa riktlinjer fastställas. Utredningen anknyter därvid med vissa modifikationer till ungdomsvårdskommitténs rekommendationer och anger följande förutsättningar för rätt till statsbidrag, vilka i huvudsak ansluter sig till de principer som utredningen följt i andra sammanhang.

1. Sammanslutningen skall vara en riksomfattande organisation och bedriva en särskilt på ungdom i åldern 12—25 år inriktad verksamhet.

2. Sammanslutningen skall redovisa minst 3 000 medlemmar.

3. Sammanslutningen skall bland sina medlemmar bedriva en till kamratskap fostrande verksamhet och bereda dem möjligheter att odla antingen religiösa, ideella, intellektuella, konstnärliga, praktiska eller sportsliga intressen.

4. Sammanslutningen må icke huvudsakligen ägna sig åt att tillgodose medlemmarnas enskilda eller yrkesmässiga ekonomiska intressen.

Enligt utredningens mening bör det ankomma på skolöverstyrelsen att pröva frågan, vilka organisationer som på angivna grunder kan anses berättigade att komma ifråga för bidrag.

Utredningen har i likhet med ungdomsvårdskommittén funnit, att ungdomsorganisationerna bör ges så stor frihet som möjligt i valet av instruktörer. Några av staten fastställda formella kompetenskrav bör därför inte uppställas. En viss fasthet är emellertid enligt utredningens mening önskvärd. Det föreslås därför åvila skolöverstyrelsen att behörighetsförklara sökande till sådan instruktörsbefattning, för vilken statsbidrag skall utgå. I de fall då andra än lärare anlitas för instruktörsverksamhet, bör teoretisk skolning ingå i utbildningen. Statsbidragsberättigad instruktör bör sålunda ha bevistat sådan centralt anordnad ungdomsledarkurs, som utredningen i annat sammanhang föreslår, eller ha förvärvat motsvarande kunskaper. Utredningen uppställer följande allmänna villkor för

den statsunderstödda instruktörsverksamheten. Dessa villkor anknyter med vissa modifikationer till de av ungdomsvårdskommittén angivna.

1. Bidrag utgår endast till heltidsanställd instruktör som anställs för minst ett år.

2. Instruktör skall ha till uppgift att handleda ungdomen i sociala frågor samt att främja en kulturellt betonad eller annan för ungdomen lämplig aktiv fritidssysselsättning.

3. Instruktör bör i den utsträckning som befinner sig möjligt inrikta sin verksamhet på ungdom utanför föreningslivet.

4. Instruktion för instruktör skall på förslag av vederbörande organisation fastställas av skolöverstyrelsen.

5. Instruktörsverksamhet skall vara underkastad skolöverstyrelsens inspektion.

Då en betydande del av instruktörernas uppgifter kommer att sammanhånga med frågor, som rör planläggning av ungdomens fritidsverksamhet inom och utom föreningslivet, bör instruktörerna enligt utredningen i så stor utsträckning som möjligt samråda med både de statsunderstödda studieförbund, till vilka vederbörande instruktörsorganisation har anknytning, och med de kommunala organ, åt vilka handläggningen av motsvarande frågor är anförtrodd. För att få till stånd även en central samordning av instruktörsverksamheten föreslår utredningen att det skall åvila skolöverstyrelsen att minst två gånger om året sammankalla instruktörerna till konferenser för gemensam planläggning av arbetsuppgifterna.

Statsbidragets utformning.

Utredningen erinrar om att den i sin promemoria med förslag till stöd åt nykterhetsorganisationerna föreslagit, att statsbidrag till nykterhetsorganisationernas instruktörer bör utgå med viss andel av årslönen samt därutöver med viss del av instruktörernas rese- och traktamentskostnader.

Utredningen anser, att samma grunder i fortsättningen bör gälla för bidrag till ungdomssammanslutningarnas instruktörer. Detta innebär, att ungdomssammanslutning bör kunna få statsbidrag till en eller flera instruktörer med två tredjedelar av årslönen, dock högst 10 000 kronor för varje instruktör. *Bidraget till sådana rese- och traktamentskostnader, som sammanhänger med instruktörernas verksamhet*, bör principiellt konstrueras såsom ett stimulansbidrag. Utredningen beräknar, att instruktörernas arbetsdagar i samband med resor uppgår till ca 200, i likhet med vad som gäller för nykterhetsorganisationernas instruktörer. För detta antal dagar beräknar utredningen ett statsbidrag av 3 600 kronor, vilket genomsnittligt bör täcka kostnaderna för billigaste färd sätt samt därutöver en viss andel av erforderliga traktamentskostnader. Utredningen föreslår därför, att bidrag till resekostnader och traktamenten utgår till varje instruktör med

högst 18 kronor per redovisad arbetsdag, varunder instruktören minst 8 timmar vistats utanför sin tjänstgöringsort (jfr 1 § allmänna resereglementet), dock högst med 3 600 kronor för helt budgetår.

Utredningen framhåller, att enligt de av ungdomsvårdskommittén föreskrivna normerna tillhopa 31 ungdomsorganisationer skulle vara berättigade att erhålla bidrag till sammanlagt 48 instruktörer. I detta antal organisationer ingick fyra politiska ungdomsorganisationer. Däremot ingick icke riksidrottsförbundet i det angivna antalet. Sammanlagt återstår sålunda 27 ungdomsorganisationer, vilka enligt ungdomsvårdskommittén borde tilldelas statsbidrag för tillhopa 38 instruktörer. Dessa ungdomsorganisationer representerade den 1 januari 1953 ett medlemsantal av 370 170.

Utredningen finner för sin del att statsbidrag under nästa budgetår bör beräknas för högst 24 instruktörer, tillhörande *enskilda ungdomsorganisationer eller samarbetsorgan utanför idrottsrörelsen*. För de till *riksidrottsförbundet* anslutna organisationerna bör ett belopp, motsvarande statsbidrag till högst 8 instruktörer, reserveras. Vad utredningen anfört beträffande ansökningsförfarande, instruktörernas uppgifter samt övriga spörsmål och villkor beträffande instruktörsverksamheten föreslås gälla samtliga instruktörer. Med utgångspunkt från de föreslagna bidragsgrunderna beräknas det sammanlagda anslagsbehovet för budgetåret 1954/55 till $(32 \times 10\,000 + 32 \times 3\,600 =)$ 435 200 kronor. Utredningen föreslår, att det belopp, som motsvarar statsbidraget för ungdomssammanslutningarna utanför idrottsrörelsen, anvisas såsom särskilt anslag under åttonde huvudtiteln, medan återstoden, som avses för idrottsrörelsens instruktörsverksamhet, anvisas under tionde huvudtiteln.

Utredningen föreslår sålunda att för budgetåret 1954/55 dels under åttonde huvudtiteln anvisas ett obetecknat anslag av 326 400 kronor till *Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer*, dels fonden för idrottens främjande förstärkes genom det under tionde huvudtiteln uppförda avsättningsanslaget med 108 800 kronor, att disponeras såsom *Bidrag till viss instruktörsverksamhet inom idrottsrörelsen*.

B. Länsinstruktörer.

Nuvarande förhållanden.

Något statligt stöd till instruktörs- eller konsulentverksamhet för ungdomsarbetet inom länen utgår för närvarande icke. Genom ett obetecknat anslag till Understöd för anordnande av folkbildningskurser m. m. (1953/54: VIII K 5) utgår emellertid bidrag till Folkbildningsförbundet med för närvarande 45 000 kronor, avsett för konsulentverksamhet inom länens bildningsförbund.

1953 års utredning.

Inledande synpunkter.

Utredningen finner det angeläget, att ungdomsorganisationer, kommunala organ och ungdomsvårdande institutioner av olika slag stimuleras att planmässigt utnyttja de nya möjligheter, som kommer att stå till buds, därest utredningens förslag till ungdomsfrämjande åtgärder förverkligas. För en samverkan på det regionala planet skulle enligt utredningens mening en instruktörsverksamhet kunna fylla en betydelsefull uppgift.

Utredningen hänvisar i detta sammanhang till ett av ungdomsvårdskommittén väckt förslag om försöksverksamhet med länsvis anställda ungdomskonsulenter (SOU 1947: 12). Enligt detta förslag skulle landsting och städer utom landsting utgöra lokala huvudmän för konsulenter, medan åt skolöverstyrelsen skulle uppdragas att vara tillsynsmyndighet. Konsulenterna skulle i nära samarbete med kommunala organ, ungdomsföreningar och ungdomsråd samt övriga institutioner och sammanslutningar, som arbetade med ungdomsfrågor, söka främja anordnandet av för ungdom lämpliga fritidssysselsättningar och tillkomsten av lokaler för dylika sysselsättningar. Ungdomskonsulenterna skulle vidare på varje ort inom sina områden söka stimulera kommuner, föreningar m. fl. att tillgodose behovet av goda och tillräckliga nöjesanordningar och i samarbete med idrottsorganisationerna främja idrottens och gymnastikens utbredning. På konsulenterna skulle även ankomma att verka för anordnande av en kommunal upplysningsverksamhet beträffande det frivilliga bildningsarbetet och övriga bildningsvägar för ungdom samt att sprida kännedom om förefintliga möjligheter till ekonomiskt stöd för ungdomsverksamhet av olika slag och slutligen tillse, att dessa möjligheter utnyttjades.

Förslag.

I viss anslutning till ungdomsvårdskommitténs förslag förordar utredningen, att statsmedel ställes till förfogande för en *försöksverksamhet* med länsinstruktörer inom tills vidare *tre län*. Önskvärt vore om denna försöksverksamhet kunde anknytas till sådana län i olika delar av landet (Norrland, Svealand och Götaland), som kan anses erbjuda representativa tvärsnitt av det svenska samhället i fråga om såväl bebyggelse- och försörjningsförhållanden som arten av ungdomsproblem.

Enligt utredningens uppfattning bör en förutsättning för en sådan försöksverksamhet vara, att för verksamheten kan finnas en huvudman, som är villig att åtaga sig ansvaret för densamma. Utredningen avråder nämligen från att verksamheten ens på försöksstadiet läggas upp i statlig regi. Som huvudmän tänker sig utredningen landstingen, vederbörande läns folk-

bildningsförbund eller särskilt tillskapade samarbetsorgan, representerande inom länet verksamma ungdomsföreningar m. m. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att närmare överväga de villkor, som bör förbindas med en dylik försöksverksamhet. Utredningen föreslår, att skolöverstyrelsen uppftar förhandlingar med de tilltänkta huvudmännen om verksamhetens närmare utformning.

För finansiering av verksamheten bör enligt utredningen huvudmannen tillförsäkras statsbidrag, beräknat efter samma grunder som föreslagits för instruktörerna inom ungdomssammanslutningarna. Kostnaderna beräknas till $(3 \times 10\,000 + 3 \times 3\,600 =) 40\,800$ kronor.

Utredningen föreslår sålunda att för budgetåret 1954/55 ett obetecknat anslag av 40 800 kronor anvisas under åttonde huvudtiteln såsom *Bidrag till försöksverksamhet beträffande ungdomsinstruktörer i vissa län.*

Reservation.

I en till betänkandet fogad reservation anför ledamoten av utredningen, statskommisarien Lindbergson i huvudsak följande.

Vid ett bedömande av de av utredningen framlagda förslagen till stöd åt ungdomsarbetet måste beaktas, att resultatet i väsentliga delar innebär en sammanjämkning av de skilda meningar, som under utredningsarbetets gång framförts från utredningens ledamöter. Endast på en punkt, nämligen beträffande instruktörsverksamheten, har sådan enighet icke kunnat vinnas.

Mot förslaget i vad det avser tre länsinstruktörer är från min sida icke något att erinra. Däremot anser jag det icke nu välbetänkt att i den omfattning, som avses med förslaget, uppbygga en av staten huvudsakligen finansierad, central instruktörsorganisation med 32 instruktörer i ungdomsorganisationernas och riksidrottsförbundets regi. Mina skäl härför är följande:

1. En på sådana villkor anställd instruktör inom en viss ungdomsorganisation synes av naturliga skäl i sitt arbete ute på fältet icke kunna lösgöra sig från sin organisations speciella syften eller undandraga sig att medverka i den konkurrens vid medlemsvärvningen, i vilken staten icke bör ingripa och ej heller direkt eller indirekt med statsmedel skall understödja.

2. Då dessa 32 heltids- och helårsanställda instruktörer, av vilka flertalet måste antagas bli stationerade i huvudstaden, skall arbeta i distrikten ute i landet, måste detta leda till en reseverksamhet, som enligt min uppfattning svårligen kan uppbyggas på ett planmässigt och från ekonomisk-organisatorisk synpunkt försvarligt sätt.

3. Det måste bli en mycket grannlaga uppgift att även med det stora antal instruktörer utredningen förordat fördela dessa och därmed även statsstödet på de olika organisationerna.

4. Sist men icke minst synes mig insatsen av statsmedel (över 400 000 kronor) alltför hög. Det måste dock beaktas, att här är fråga om en verksamhet av från teknisk synpunkt förhållandevis okomplicerad karaktär, som för sin närmaste utformning säkerligen i hög grad bör kunna lita till

krafter inom länen, särskilt sedan den av utredningen förordade ledarutbildningen på allvar kommit igång.

På anförda skäl synes det mig betänkligt att huvudsakligen med statsmedel finansiera en dylik splittrad instruktörsverksamhet, vilkens syfte — om en samverkan föreningarna emellan hade kunnat ernås på ett ur organisatorisk synpunkt godtagbart sätt — bort kunna tillgodoses med en betydligt mindre insats av statsmedel. Hade något gemensamt samarbetsorgan ungdomsorganisationerna emellan funnits, vilket lämpligen kunnat påtaga sig huvudmannaskapet för ett fåtal instruktörer med olika inriktning, synes större förutsättningar ha förelegat för en medelsanvisning. Vad nu sagts gäller icke idrottsorganisationerna, där samarbetsorganet redan finnes (riksidrottsförbundet). I den mån det emellertid skulle befinnas påkallat att anställa särskilda instruktörer för ungdomsidrotten bör bidraget härtill gäldas från det särskilda anslag till bidrag till ungdomsidrotten, som utredningen föreslår.

Jag har därför icke ansett mig kunna biträda utredningens förslag om ett anslag av 435 200 kronor till instruktörsverksamhet.

Yttranden (beträffande A och B).

Utredningens förslag om bidrag till instruktörsverksamhet diskuteras ingående i ett stort antal yttranden. Endast ett fåtal remissinstanser — däribland *skolöverstyrelsen* — tillstyrker emellertid uttryckligen båda de föreslagna formerna för bidragsverksamheten. Flertalet remissinstanser tillstyrker majoritetens förslag om bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationerna. *Socialstyrelsen* ifrågasätter dock, om inte instruktörsverksamheten borde organiseras så, att instruktörerna anställdes för vissa bestämda områden. Förslaget om instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationerna avstyrkes av *statskontoret*, *riksräkenskapsverket*, *Högerns ungdomsförbund*, *Sveriges riksiddrottsförbund* och *Studieförbundet Medborgarskolan*. Förslaget om försöksverksamhet i vissa län lämnas utan erinran i många yttranden men avstyrkes helt av *länsstyrelsen i Norrbottens län*, *Arbetarnas bildningsförbund*, *Svenska landsbygdens ungdomsförbund* och *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund*. Tveksamma inför förslaget på denna punkt är *Hantverkarnas ungdomsrörelse*, *KFUM:s riksförbund*, *Riksförbundet Kyrklig ungdom* och *Svenska scoutrådet*.

Betydelsen av att ungdomsorganisationerna får tillgång till egna instruktörer understrykes på flera håll. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser, att erforderliga instruktörer helt bör rekryteras inom organisationerna själva och vara deras verkliga idéfränder. *Länsstyrelsen* fortsätter:

Däremot synes det länsstyrelsen icke vara lämpligt med för allemansbruk anställda länsinstruktörer, som skulle passa alla utan att måhända ha någon egen bestämd ideell hemortsrätt. Sådana mångahandakunniga »ledare» har länsstyrelsen svårt att föreställa sig inspirerande och övertygande i de olika ungdomsmiljöer, där de skola vara verksamma.

Skid- och friluftsförbundet uttalar, att instruktörsverksamheten är av primär betydelse för framgången i arbetet för ungdomsverksamheten. Den stimulerar de lokala organisationerna till förnyelse i arbetsmetodiken liksom instruktörerna entusiasmerar de lokala organen i deras arbete. Föreningen anser, att ett statsbidrag till instruktionsverksamheten bör förankras i ungdomssammanslutningarnas riksorganisationer.

Sveriges nykterhetsvänners landsförbund finner inte reservantens skäl bärande. Förbundet anför bland annat följande.

Förslaget att bereda dessa förbund ekonomisk möjlighet att anställa sådana instruktörer betraktar landsförbundet som själva ryggraden i utredningens förslag. Instruktörerna skall svara för stabilitet, kontinuitet och planmässighet i ungdomsorganisationernas verksamhet, handleda, stimulera och ge impulser åt de lokala ledarkrafterna, organisera ledarkurserna o. s. v. Landsförbundet finner detta delförslag på ett så organiskt sätt hänga samman med utredningens övriga förslag, att det icke utan mycket ogynnsamma följder kan brytas ut för att enligt reservantens yrkande läggas åsido.

De remissinstanser som avstyrker majoritetens förslag om bidrag till organisationernas instruktörsverksamhet eller anmäler tveksamhet hänvisar i regel till reservantens motivering. Så är fallet med *statskontoret*, likaså med *Högerns ungdomsförbund*, *Sveriges riksidrottsförbund* och *Studieförbundet Medborgarskolan*. Studieförbundet anser, att tiden inte är mogen för anställande av 32 riksinstruktörer, dels därför att det understryker skillnaden mellan de organisationer, som enligt förslaget erhåller instruktörer och dem som inte får några, dels emedan förbundet inte är helt övertygat om att riksinstruktörernas insatser kommer att motsvara den väldiga kostnad det här är fråga om. *Riksräkenskapsverket* framhåller, att en instruktörsverksamhet av ifrågasatt slag i första hand synes böra bekostas av ungdomsorganisationerna själva. *Länsstyrelsen i Stockholms län* ifrågasätter allvarligt om instruktörsverksamheten bör anknytas till rikssammanslutningar och instämmer i allt väsentligt med reservanten. Förslaget om anordnande av försöksverksamhet i vissa län finner länsstyrelsen väl motiverat och förordar, att försöksverksamhet bedrivs i sex län. Då enligt länsstyrelsens uppfattning starka skäl talar för att instruktörsverksamheten lämpligen bör lösas enligt de riktlinjer som angivits för försöksverksamheten, förordar länsstyrelsen, att erfarenheten av densamma avvaktas, innan man tager slutlig ställning till frågan om anställande av riksinstruktörer. I andra hand förordar länsstyrelsen bidrag endast till instruktörer för riksidrottsförbundet och ett fåtal andra större förbund. Denna anordning borde också då vara av försökskaraktär.

Svenska landskommunernas förbund, *Svenska stadsförbundet* och *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund* tillstyrker med en viss tveksamhet majoritetens förslag.

Endast i ett fåtal yttranden framföres synpunkter på de föreslagna allmänna villkoren för statsbidrag. *Statskontoret* anser, att statsbidraget till länsinstruktörerna endast bör utgå med hälften av kostnaderna för lönen, dock högst 7 500 kronor. *Skolöverstyrelsen* föreslår, att sammanslutning, som önskar göra anspråk på bidrag, skall omfatta minst 10 000 medlemmar. Dock bör tillsynsmyndigheten kunna bevilja dispens från denna bestämmelse. Enligt överstyrelsens mening bör i instruktionen för varje instruktör framhållas vikten av att instruktören, i den mån hans övriga verksamhet så medger, skall taga kontakt med skolor av olika slag och med den i kommunal regi bedrivna fritidsverksamheten. Detta bör gälla framför allt de instruktörer, vilkas huvuduppgift skulle bli att verka för idrott, gymnastik och friluftsliv. De skulle ute i bygderna kunna hjälpa till med att handleda och instruera lärare under den tid på dagen, då fritidsverksamhet i deras speciella ämnen ej bedrivs. För alla instruktörer borde det enligt skolöverstyrelsens mening vara särskilt angeläget att samverka med skolkuratorer och i lokal fritidsverksamhet arbetande konsulenter och assistenter.

Arbetarnas bildningsförbund ifrågasätter om det är nödvändigt att skolöverstyrelsen behörighetsförklarar sökande till instruktörstjänst och fastställer instruktion. Anställningen borde kunna ske i samråd med vederbörande studieförbund, eventuellt med krav på att instruktören skall godkännas av studieförbundet. I samma riktning uttalar sig *Godtemplarordens studieförbund* och *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund*.

Svenska scoutrådet förordar statsbidrag även för frivilligt arbetande instruktörer, som på fritid reser omkring i ett distrikt och stimulerar kårer och ledare till nya initiativ och ökat arbete.

Sveriges riksidrottsförbund anser det angeläget, att förbundet i stället för de åtta av utredningen föreslagna instruktörerna genom höjda anslag beredes möjlighet att anställa ett antal distriktskonsulenter.

I fråga om h u v u d m a n n a s k a p e t för försöksverksamheten i vissa län uttalar *Godtemplarordens studieförbund*, att verksamheten endast bör genomföras under förutsättning att ett samarbetsorgan för respektive läns ungdomsorganisationer blir huvudman. Samma uppfattning har *Sveriges godtemplares ungdomsförbund*. *Jordbrukare-ungdomens förbund* och *Högerns ungdomsförbund* anser, att länsinstruktörerna bör stå till förfogande för länets bildningsförbund.

Svenska landstingsförbundet har intet att erinra mot en försöksverksamhet beträffande ungdomsinstruktörer i vissa län, men finner det inte lämpligt, att landstingen åtager sig huvudmannaskapet. Med hänsyn till att vid remissbehandlingen av ungdomsvårdskommitténs förslag flera organisationer uttalat betänkligheter mot en sådan lösning och utredningen i sina förslag i övrigt syftat till direkt kontakt med ungdomsorganisationerna, vore

det enligt landstingsförbundets mening lyckligast, om dessa organisationer själva anförtroddes verksamheten.

Folkpartiets ungdomsförbund förordar en annan utformning av bidraget till instruktörer och anför därvid i huvudsak följande.

Det synes befogat att studieförbunden ges ökade möjligheter att anställa särskilda instruktörer för ungdomscirkel- och fritidsgruppsverksamhet. Minst en instruktör bör knytas till varje statsunderstött studieförbund för arbete på detta område. Några problem beträffande vilka uppgifter instruktörerna må ägna sig åt torde ej komma att uppstå, såsom lätt skulle ske om utredningens förslag genomfördes. Detta torde också medföra en väsentlig minskning av behovet av kontroll över instruktörernas verksamhet och statlig dirigering av densamma. I sammanhanget bör endast påpekas det olämpliga i att instruktörerna enligt utredningens förslag skulle minst två gånger om året sammandras för att av skolöverstyrelsen trimmas för sina uppgifter.

Utöver de till studieförbunden knutna instruktörerna bör övervägas att inrätta några befattningar som instruktörer för specialuppgifter gemensamma för flertalet ungdomsorganisationer.

Förbundet tänker sig därvid, att Centralförbundet för nykterhetsundervisning skulle ha en instruktör i nykterhetsfrågan, som skulle bistå ungdomsorganisationerna utanför den egentliga nykterhetsrörelsen. En särskild sekreterare för internationella kontakter och upplysningsverksamhet i internationella frågor föreslås knuten till Sveriges ungdomsorganisationers landsråd och en instruktör i amatörteater till Samverkande bildningsförbundens centralkommitté för amatörteater. Att införa ett särskilt anslag till idrottsinstruktörer synes förbundet knappast befogat. Med 13 instruktörer till studieförbunden och 3 specialinstruktörer skulle enligt förbundet statsbidraget kunna sänkas till 217 600 kronor mot det av utredningen föreslagna beloppet av 435 000 kronor. Bidrag till idrottsinstruktörer skulle utgå ur anslaget till ungdomsidrotten, varför förbundet föreslår, att sistnämnda anslag höjes med 100 000 kronor.

Stockholms försvarskommitté anhåller om bidrag till avlönande av en konsulent för upplysningsverksamhet och medlemsanskaffning m. m.

Departementschefen.

Utredningen anvisar genom sitt förslag om statsbidrag till instruktörsverksamheten två skilda vägar i ungdomsarbetet. Jag åsyftar därvid de olikartade huvudmannaskapen för verksamheten. Såsom framgår av redogörelsen för yttrandena råder delade meningar om vilken av de båda verksamhetsformerna som bör givas företräde vid ett ifrågasatt statligt stöd. Blott ett mindre antal remissinstanser ansluter sig uttryckligen till utredningens förslag i dess helhet. I återstoden av yttrandena skönjes ett bestämt

samband. Tillstyrkan av den ena bidragsformen förenas ofta med avstyrkan eller tveksamhet beträffande den andra.

För egen del finner jag förslaget, i vad det avser bidrag till instruktörer inom de riksomfattande ungdomssammanslutningarna, representera den principiellt och organisatoriskt lämpligaste vägen för ett statligt stöd på detta område. Enligt min bestämda mening bör en verksamhet av nu ifrågavarande slag, om den skall kunna bedrivas med framgång, förankras i ideella eller andra organisationer med ungdomsvårdande uppgifter på programmet. I likhet med utredningens majoritet betraktar jag stödet åt organisationernas instruktörsverksamhet som en särskilt viktig beståndsdel av hela det föreslagna bidragssystemet. Planläggningen av ungdomsledarutbildningen förutsätter betydande insatser av för uppgiften kvalificerade personer i ansvarig ställning inom organisationerna. En önskvärd utbyggnad och lämplig inriktning av fritidsverksamheten synes i hög grad vara beroende av det bistånd, som organisationernas egna riksinstruktörer kan erbjuda det lokala föreningsarbetets funktionärer.

Av vad jag nu anfört torde framgå, att jag icke kan finna de skäl, som förebragts i den till betänkandet fogade reservationen, ägnade att rubba hållfastheten i majoritetens motivering för förslaget på nu berörda punkt. Jag vill dessutom framhålla, att jag icke kan dela reservantens uppfattning, att den verksamhet, varom här är fråga, från teknisk synpunkt skulle vara av förhållandevis okomplicerad karaktär. Uppgiften att söka nå den föreningslösa ungdomen — i vilket arbete instruktörerna enligt förslaget bör taga särskilt aktiv del — torde förutom personliga kvalifikationer otvivelaktigt kräva god skolning i ungdomsarbetets metodik.

På anförda skäl tillstyrker jag därför utredningens förslag om statligt stöd till instruktörsverksamhet inom riksomfattande ungdomsorganisationer. I allt väsentligt ansluter jag mig också till utredningens rekommendationer rörande verksamhetens inriktning och godtager i huvudsak de föreslagna bidragsgrunderna. På några punkter förordar jag emellertid ändrade bidragsbestämmelser. Jag torde strax få återkomma till dessa frågor.

Av redan antydda principiella skäl ställer jag mig tveksam till utredningens plan rörande statligt bidrag till en försöksvis anordnad verksamhet med länsinstruktörer. I och för sig synes uppslaget att pröva nya vägar beaktansvärt. Jag anser mig dock icke övertygad om att det i förslaget inrymda alternativet med länsvis i sekundärkommunerna anställda instruktörer i ungdomsarbetet — delvis med ställning som offentliga tjänstemän — är välgrundat. I detta avseende kan jag helt instämma med vad länsstyrelsen i Norrbottens län anfört i sitt yttrande. Från statsekonomiska synpunkter hyser jag därjämte betänkligheter mot en bidragsgivning av den omfattning, som här kommer i fråga, därest utredningens förslag i dess helhet — inberäknat en senare fullt utbyggd verksamhet med länsinstruk-

törer — skulle förverkligas. Jag vill i detta sammanhang erinra om att instruktörsverksamheten i länen, under förutsättning att landstingen bleve huvudmän, helt finge bekostas av allmänna medel. Jag anser mig av nu redovisade skäl böra avstyrka utredningens förslag om en försöksverksamhet på detta område.

Enligt utredningens förslag skall statsbidrag till varje instruktör utgå med två tredjedelar av årslönen, dock högst 10 000 kronor, varjämte bidrag till resekostnadsersättning och traktamente åt instruktörerna föreslås skola utgå enligt särskilda regler. Mot förslaget i sistnämnda del har jag intet att erinra. Förslaget beträffande bidrag till lönekostnaderna innebär, att staten vid en årslön ej överstigande 15 000 kronor tillskjuter två tredjedelar av denna och vid en högre lön en successivt sjunkande andel. Enligt min mening är nämnda belopp för högt såsom en riktpunkt för bidragsgivningen. För egen del förordar jag, att nu avsett bidrag skall utgå med tre fjärdedelar av årslönen, dock högst 9 000 kronor.

Enligt förslaget bör statsbidrag utgå till högst 24 instruktörer inom ungdomsorganisationer utanför idrottsrörelsen samt till högst 8 instruktörer inom Sveriges riksiddrottsförbund. Riksiddrottsförbundet hemställer i sitt yttrande, att förbundet genom höjda anslag beredes möjlighet att anställa särskilda distriktskonsulenter. Jag anser mig emellertid icke böra frångå utredningens förslag, vilket bland annat innebär att samtliga bidrag bör avse instruktörsbefattningar, till vilka innehavarna skall behörighetsförklaras av skolöverstyrelsen. Hinder bör emellertid enligt min mening icke möta att vederbörande instruktörer bedriver sin verksamhet på regional bas.

Jag tillstyrker därför en medelsanvisning för nästa budgetår, motsvarande statsbidrag till högst 24 respektive högst 8 instruktörer. I enlighet med vad jag nyss anfört beräknar jag anslagsbehovet till $(24 \times 9\,000 + 24 \times 3\,600 =)$ 302 400 respektive $(8 \times 9\,000 + 8 \times 3\,600 =)$ 100 800 kronor. Erforderliga medel till bidrag till de åtta instruktörerna inom idrottsrörelsen äskas i annat sammanhang denna dag på föredragning av chefen för handelsdepartementet.

Enligt förslaget bör det åvila skolöverstyrelsen att fördela instruktörsbidragen med beaktande av särskilt angivna förutsättningar för rätt till statsbidrag. I likhet med vad jag tidigare denna dag förordat vid min anmälan av frågan om stöd till nykterhetsorganisationerna, föreslår jag, att det i stället skall ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen fördela de 24 instruktörsbidragen till ungdomsorganisationerna utanför idrottsrörelsen. Jag anser mig böra godtaga de normer för fördelningen, som utredningen föreslagit, med undantag för det föreskrivna minimiantalet medlemmar inom behörig organisation, vilket antal jag finner alltför lågt. Med hänsyn till den av mig nu förordade ändringen i det administrativa förfarandet synes något särskilt föreskrivet minimiantal icke erforderligt.

Enligt min mening är det av synnerlig vikt, att instruktörsverksamheten icke byråkratiseras. Med hänsyn därtill förordar jag, att instruktör, som avlönas med bidrag av statsmedel, i regel icke må förordnas för längre tid än tre år.

Under återopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) besluta om statsbidrag till avlönande av instruktörer inom ungdomsarbetet i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda statsbidragsbestämmelser och erforderliga föreskrifter om ifrågavarande instruktörsbefattningar;

c) till *Bidrag till instruktörsverksamhet inom ungdomsorganisationer* på riksstaten för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 302 400 kronor.

VII. Vissa frågor om meritvärdering m. m.

Nuvarande förhållanden.

Tjänstgöring i olika ledande befattningar inom nykterhets- och ungdomsorganisationer kan i regel icke tillgodoräknas vid ansökan till lärartjänst eller annan allmän tjänst. Ej heller plägar i regel sådan tjänstgöring få tillgodoräknas för uppflyttning i högre löneklass eller vid tjänstårsberäkning för pension. Då det gäller lärarbefattningar vid högre skolor föreligger dock möjlighet för skolöverstyrelsen att, då omständigheterna därtill föranleder, förklara sökanden med avseende på sådan tjänstgöring, som föreskrivits för vinnande av behörighet till ordinarie tjänst, behörig, trots att vederbörande ej fullgjort dylik tjänstgöring. Denna bestämmelse torde emellertid ha tillämpats endast i ett fåtal fall. I skolöverstyrelsens kungörelse med anvisningar rörande meritvärdering vid tillsättande av folk- och småskollärartjänster (SFS 1946: 593) finns under övriga meriter nämnt, att hänsyn bör tagas till sökandens arbete som ungdomsledare.

Vissa diskussioner före 1953 års utredning.

Frågan om tillgodoräknande av tidigare tjänstgöring inom ungdomsarbetet uppmärksammades av *ungdomsvårdskommittén*, som i sitt betänkande angående stöd åt ungdomens fritidsverksamhet (SOU 1947: 12) föreslog, att heltidstjänstgöring på olika poster inom ungdomsverksamheten skulle få tillgodoräknas lärare vid ansökan till folkskollärartjänst på samma sätt som om tjänstgöringen fullgjorts inom folkskoleväsendet samt att så-

dan tjänstgöring borde få tillgodoräknas folkskollärare för uppflyttning i i högre löneklass och vid tjänstårsberäkning för pension. Vidare föreslog kommittén, att erfarenhet av ungdomsarbete, som fullgjorts vid sidan av lärartjänstgöring, vid ansökan till folkskollärartjänst skulle betraktas som en fjärde betydelsefull befordringsgrund, jämställd med studier utöver lärarexamen, bevistade kurser och dylikt.

I det avsnitt av *direktiven* för 1953 års utredning, som avsåg utformningen av statens stöd åt nykterhetsorganisationernas instruktörsverksamhet, berördes vissa i detta sammanhang aktuella spörsmål. Chefen för finansdepartementet framhöll sålunda, att i den mån instruktörer anställdes med hjälp av statsmedel, anställningen borde ha kort varaktighet, ett eller högst två år. Lämpliga anordningar för att skaffa kvalificerat folk till sådant kortvarigt arbete borde övervägas. Så kunde exempelvis tänkas att för ändamålet bereda ledighet för lärare och andra statstjänstemän på vissa villkor.

1953 års utredning.

Inledande synpunkter.

Erfarenheterna från nykterhetsorganisationernas och ungdomssammanslutningarnas verksamhet liksom från det fria och frivilliga folkbildningsarbetet visar enligt utredningens uppfattning, att nu gällande bestämmelser i fråga om tillgodoräknande av tid för tjänstgöring inom dylika organisationer medför svårigheter att förvärva personer till sådana befattningar. Utredningen finner det synnerligen angeläget att bättre möjligheter än dem som för närvarande står till buds beredes intresserade och lämpliga personer att under viss tid taga anställning i olika fria organisationer med nykterhetsfrämjande och ungdomsvårdande uppgifter.

Detta innebär enligt utredningen, att såväl frågan om *meritvärdering* av tidigare innehavd befattning i organisationer av nyss nämnd art som frågorna om *lönetursberäkning* och *tjänstledighetsvillkor* bör uppmärksammas. Utredningen framhåller, att den socialt mycket betydelsefulla uppgift, som enligt utredningens mening redan nu åvilar vissa befattningshavare inom angivna organisationer (instruktörer, konsulenter m. fl.), motiverar en omprövning av sådana befattningshavares ställning. När det för samhället betydelsefulla arbete, som utföres av dessa funktionärer inom icke blott nykterhetsorganisationerna utan även skilda ungdomsvårdande sammanslutningar, fortfarande anses böra ligga hos de fria organisationerna och sålunda icke utgöra en reguljär statlig verksamhet, bör enligt utredningen konsekvensen därav vara, att anställningsvillkoren om möjligt får en sådan karaktär, att uppgifterna kan stimulera kvalificerade personer att söka sådana befattningar.

Förslag.

Då det i regel är yngre personer som kan komma i fråga för anställning som instruktörer (eller i motsvarande befattningar) uppkommer enligt utredningen i första hand frågan om den *meritvärdering*, som bör tillmätas tid för innehav av befattning som instruktör.

Med utgångspunkt från ett inom skolöverstyrelsen utarbetat förslag rörande meritvärdering av vissa befattningar inom folkbildningsväsendet föreslår utredningen, att i de bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan komma att utfärda i anledning av överstyrelsens framställning, införes att heltidstjänstgöring som instruktör inom nykterhetsorganisation eller ungdomsvårdande sammanslutning, till vars avlöning utgår statsbidrag, eller heltidstjänstgöring i sådan befattning, som av skolöverstyrelsen i förevarande avseende prövas böra jämföras med sådan tjänst, må vid ansökan till lärartjänst likställas med *heltidsanställning som studierektor, konsulent, distriktsinstruktör eller motsvarande befattningshavare* inom statsunderstödd folkbildningsorganisation. Utredningen förutsätter därvid att sistnämnda slag av heltidsanställning må vid ansökan till lärartjänst betraktas som om tjänstgöringen fullgjorts vid undervisningsanstalt, som står under överinseende av skolöverstyrelsen eller annan statlig myndighet. Beträffande frågan om *lönetsberäkning* påpekar utredningen, att jämlikt 24 § statens allmänna avlöningsreglemente formell möjlighet föreligger för Kungl. Maj:t att vid anställande i statstjänst av exempelvis instruktör, som under något eller några år innehaft heltidstjänst inom nykterhetsorganisation eller ungdomsvårdande sammanslutning, besluta om en förmånligare löneklassplacering än som eljest följer av avlöningsreglementets bestämmelser. Utredningen förordar, att dessa bestämmelser, liksom motsvarande stadganden i andra av statsmakterna fastställda avlöningsreglementen, beaktas i förevarande sammanhang.

Utredningen framhåller, att det stundom kan visa sig önskvärt att såsom instruktör inom den statsunderstödda ungdomsvården kunna anställa person, som redan erhållit tjänst, på vilket något av de av statsmakterna fastställda avlöningsreglementena är tillämpligt. Utredningen föreslår, att det tillskapas en möjlighet för dylik tjänsteman att få viss tids *tjänstledighet* från tjänsten för att kunna ta anställning som instruktör. Tjänstledighet bör dock icke beviljas för längre tid än högst tre år. Utredningen påpekar, att sådan ledighet på grund av stadgandena i avlöningsförfattningarna icke får tillgodoräknas för lönetur, så framt icke särskilt medgivande härtill erhålles av Kungl. Maj:t. Enligt utredningens uppfattning bör framställningar om sådant tillgodoräknande i regel kunna tillmötesgå. Utredningen hemställer därför, att Kungl. Maj:t välvilligt prövar ansökningar om dylikt tillgodoräknande.

Yttranden.

Samtliga remissinstanser, som yttrat sig på denna punkt, understryker värdet av att utredningens förslag genomföres. I några fall föreslås bestämmelser, som innebär en utvidgning av utredningens rekommendationer. Sålunda förordar *länsstyrelsen i Malmöhus län*, att meritvärderingen inte endast skall komma sökande av lärartjänst till godo utan även sökande till annan statstjänst, där en inom ungdomsvården förvärvat erfarenhet kan förväntas vara till gagn för tjänsten. Liknande synpunkter anföres av *KFUM:s riksförbund* och *Svenska scoutrådet*. *Frikyrkliga ungdomsrådet* anser, att den föreslagna bestämmelsen om tjänstledighet för personer, som tager anställning som instruktör, även bör gälla för anställning som ungdomsledare av annat slag.

Sveriges nykterhetsvänners landsförbund hemställer, att fasta garantier för meritvärdering måtte skapas genom uttryckliga bestämmelser.

Särskild utredning av skolöverstyrelsen.

Genom beslut den 6 juni 1952 uppdrog Kungl. Maj:t åt skolöverstyrelsen att verkställa utredning rörande frågan om det värde i merithänseende vid ansökning till lärartjänst, som borde tillmätas tid för innehav av tjänst i det fria folkbildningsarbetet, samt till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag i frågan, vartill utredningen kunde ge anledning.

Med skrivelse den 21 januari 1954 har skolöverstyrelsen redovisat den verkställda utredningen och avgivit förslag i ämnet. Överstyrelsen har därvid meddelat, att den i ärendet samrått med lantbruksstyrelsen, socialstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning.

Skolöverstyrelsen framhåller i sin skrivelse, att allteftersom det fria och frivilliga folkbildningsarbetet utvecklats, behovet av heltidsanställd personal i ansvarig ställning inom olika folkbildningsorganisationer blivit allt mera märkbart. I viss utsträckning har dessa befattningshavare rekryterats bland akademiker eller personer med lärarutbildning. För dessa uppstår ofta svårigheter, om de efter några års tjänstgöring önskar övergå till lärartjänst. Detta medför, att för närvarande åtskilliga personer inte anser sig kunna ägna något eller några år åt verksamhet inom det fria folkbildningsarbetet. Överstyrelsen betonar vidare, att det å ena sidan är av största intresse, att folkbildningsorganisationerna blir i stånd att anställa personal med kvalificerad utbildning, och å andra sidan är av värde, om man till befattningar inom det allmänna skolväsendet kan förvärva personer, som arbetat inom det fria folkbildningsarbetet och därigenom erhållit inblick i detta arbetes metodik.

Skolöverstyrelsen föreslår därför, att heltidstjänstgöring som studierektor, konsulent, distriktsinstruktör eller motsvarande inom statsunderstödd folkbildningsorganisation må vid ansökan till lärartjänst vid skola, som står under överinseende av skolöverstyrelsen, socialstyrelsen eller lantbruksstyrelsen, i merithänseende likställas med sådan lärartjänstgöring, som enligt för ifrågavarande skolform gällande bestämmelser må tillgodoräknas vid dylik ansökan. Dock må icke tillgodoräknas tid före vederbörlig examen. I anslutning till vad som eljest gäller bör också stadgas, att i sådana fall, där viss minimitjänstgöring är föreskriven för vinnande av behörighet att söka ordinarie tjänst, tjänstgöring av här ifrågavarande slag inom folkbildningsarbetet icke må kunna ersätta dylik tjänstgöring. Undantag härifrån bör dock göras beträffande folkhögskolorna, då tjänstgöring inom det fria bildningsarbetet kan anses ge erfarenheter som är av särskild betydelse för denna skolform.

Föredraganden och en ledamot av överstyrelsen har i särskilt yttrande anmält, att de ansåge att tjänstgöring inom statsunderstödd folkbildningsorganisation i angivna befattningar borde helt jämsställas med tjänstgöring inom respektive skolformer. Enligt reservanternas mening skulle majoritetens förslag medföra sådana betydande svårigheter vid övergången från tjänstgöring inom folkbildningsorganisation, att de ifrågasatta bestämmelserna inte i större utsträckning komme att stimulera personer med kvalificerad utbildning att söka tjänster inom folkbildningsarbetet eller underlätta övergången från tjänstgöring inom folkbildningsarbetet till tjänstgöring inom olika skolformer.

Överstyrelsen anser sig för närvarande inte böra föreslå generellt tillgodoräknande av tjänstgöringstid inom folkbildningsarbetet för löneklassplacering eller för tjänstårsberäkning i pensions hänseende utan erinrar om att det inom ramen för statens allmänna avlöningsreglemente, avlöningsreglementet för folkhögskolor och avlöningsreglementet för övningslärare samt 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente finns möjlighet att i varje särskilt fall besluta om tillgodoräknande av annan tjänst. Överstyrelsen anser det vara av vikt, att sådan tjänstgöring av ej alltför kort varaktighet får tillgodoräknas vid löneklassplacering av lärare.

Överstyrelsen anser för sin del, att de bestämmelser, som kan komma att fastställas, även bör gälla för tjänster vid läroanstalter som står under överstyrelsens för yrkesutbildning överinseende.

Överstyrelsen hemställer samtidigt om medgivande att ändra nu gällande anvisningar för värdesättning av tidigare tjänstgöring vid ansökan till folkskollärartjänst, så att tjänstgöring, som avses i det av överstyrelsen framlagda förslaget, må värdesättas såsom om den fullgjorts inom folkskoleväsendet.

Departementschefen.

I likhet med skolöverstyrelsen och 1953 års utredning finner jag det mycket angeläget, att bättre möjligheter beredes intresserade och lämpliga personer att under viss tid taga anställning inom det fria och frivilliga folkbildningsarbetet, ungdomsarbetet och nykterhetsarbetet utan att därigenom i merithänseende förlora tid. Det förslag härom, som skolöverstyrelsen på grund av särskilt uppdrag framlagt för folkbildningsarbetets del, synes mig kunna läggas till grund för beslut i denna fråga. Jag ansluter mig därvid till majoritetens inom skolöverstyrelsen förslag. Jag biträder även 1953 års utrednings förslag, att heltidstjänstgöring inom nykterhetsorganisation eller ungdomsvårdande sammanslutning såsom instruktör, till vars avlöning utgår statsbidrag, må tillgodoräknas vid ansökan till lärartjänst på i huvudsak samma sätt som skolöverstyrelsen föreslagit beträffande tjänstgöring inom det fria och frivilliga folkbildningsarbetet. Dock bör tjänstgöring inom nykterhetsorganisation eller ungdomsvårdande sammanslutning enligt min mening icke kunna ersätta den minimitjänstgöring, som är föreskriven för vinnande av behörighet att söka lärartjänst vid folkhögskola. 1953 års utrednings förslag, att heltidstjänstgöring i annan befattning än instruktörstjänst inom nykterhetsorganisation eller ungdomsvårdande sammanslutning, som av skolöverstyrelsen prövas böra jämföras med instruktörstjänst, skall få tillgodoräknas, kan jag ej generellt tillstyrka. I speciella fall torde Kungl. Maj:t kunna medge tillgodoräknande av tjänstgöring för sådana befattningshavare. Vederbörande myndigheter torde enligt min mening välvilligt böra pröva uppkommande frågor om tjänstledighet för uppdrag av nu berörda art.

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att i kungörelse utfärda bestämmelser i överensstämmelse med de av mig uppdragna riktlinjerna rörande värdesättning i merithänseende av här avsedd tjänstgöring.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för sin del godkänna de grunder för värdering i merithänseende av tjänstgöring inom folkbildningsarbetet m. m., som jag i det föregående förordat.

VIII. Upplåtande av skollokaler för fritidsverksamhet m. m.

Nuvarande förhållanden.

Enligt 55 § folkskolestadgan åligger det skolrådet »att pröva, om skollokal må, dock utan hinder för undervisningen, användas för något annat än det därmed avsedda ändamålet». Sedan år 1944 är skoldistrikt, som tillerkänts statsbidrag till skolbyggnadsarbeten, för åtnjutande av statsbidraget bland annat pliktigt att »upplåta lokalerna för ortens frivilliga bildningsverksamhet och liknande fostrande verksamhet bland ungdomen, dock att sådan skyldighet skall föreligga endast under förutsättning, att lokalförhållandena på orten göra upplåtelsen påkallad, att större olägenhet icke vållas undervisningen eller inom skolan boende lärare eller annan personal och att utfästelse om aktsamt begagnande av såväl skolans lokaler som däri befintliga inventarier erhålles» (§ 8 i kungörelsen 1945: 882 angående statsbidrag till byggnadsarbeten för folkskoleväsendet). I samma paragraf stadgas vidare, att om skollokal upplåtes för angivet ändamål, må för upplåtelsen icke fordras ersättning med högre belopp, än som med hänsyn till den av upplåtelsen föranledda omedelbara ökningen av skoldistriktets omkostnader för lokalen kan anses skäligt. Finner skolstyrelsen sig böra vägra sådan upplåtelse, skall skolstyrelsen, därest den som begärt upplåtelsen det påfordrar, med angivande av skälen för sin vägran hänskjuta ärendet till domkapitlet för prövning och avgörande.

Någon motsvarande bestämmelse finns ej beträffande läroverk och andra högre skolor, då statsbidrag icke utgår för uppförande av dylika skollokaler.

1953 års utredning.

Inledande synpunkter.

Utredningen erinrar om att frågan om skollokalernas utnyttjande för fritidsverksamheten på senare tid uppmärksammats i olika sammanhang. Ungdomsvårdskommittén, folkbildningsutredningen och skolkommissionen har sålunda ingående behandlat detta spörsmål.

Då utredningen ej haft att pröva frågan om inrättande av nya samlingslokaler, uppehåller den sig icke vid spörsmål som rör planering och nybyggnad. I likhet med skolkommissionen betonar utredningen emellertid starkt vikten av att nya skolbyggnader utformas så, att lokalerna verkligen kan fylla en uppgift för ortens fritidsbehov. Enligt utredningens mening bör man nu vara beredd att överallt acceptera det nya betraktelsesättet på

skolan och dess möjligheter att utgöra ett kulturellt centrum både för ortens ungdom och dess vuxna.

Utredningen framhåller i fortsättningen, att det ökade lokalbehovet på kort sikt endast kan tillgodoses genom att tillgängliga utrymmen tages i anspråk i större utsträckning än som nu sker. För närvarande föreligger viss skyldighet att upplåta undervisningslokaler för andra ändamål än skolundervisningen. Utredningen erinrar om att dessa bestämmelser endast är tillämpliga på *folkskolans lokaler* och blott för sådana byggnader, som med statsbidrag uppförts efter den 1 juli 1944. Bestämmelserna avser följaktligen endast en mindre del av folkskolorna.

Utredningen erinrar också om att det tillkommer skolstyrelsen att i varje särskilt fall pröva lämpligheten av en ifrågasatt lokalupplåtelse. Bestämmelserna säges ha medfört en mycket växlande praxis i kommunerna. Utredningen hänvisar till att både ungdomsvårdskommittén och skolöverstyrelsen övervägt möjligheterna att knyta villkor om skyldighet att upplåta skollokaler för fritidsändamål till vissa statsbidrag. Ungdomsvårdskommittén föreslog sålunda (SOU 1944: 31), att ett sådant villkor skulle knytas till det statliga underhålls- och materielbidraget (enligt kungörelsen 1947: 400 numera statsbidraget till viss undervisningsmateriel vid folk- och småskolor). Skolöverstyrelsen gick i ett remissyttrande över folkbildningsutredningens betänkande (del I) något längre och förordade ett alternativ, varigenom villkoret skulle knytas till statsbidraget till avlöning av lärare vid folk- och småskolor.

Utredningen framhåller, att det emellertid icke endast är folkskolans lokaler, som bör kunna utnyttjas för skiftande former av det frivilliga ungdomsarbetet. Om än inte i samma utsträckning som beträffande folkskolorna gäller frågan även *läroverken och andra högre skolor, yrkesutbildningsanstalter samt övriga statliga, kommunala och statsunderstödda skolor*. Många skolor inom denna kategori är i allmänhet förlagda till områden, där lokalbehovet är särskilt markant, d. v. s. städer och övriga tätorter. De högre skolorna synes, enligt vad utredningen inhämtat av skolöverstyrelsen, redan nu på flera håll utnyttjas för andra ändamål än skolundervisningen, i första hand för frivillig studieverksamhet. Utredningen påpekar emellertid, att frågan om läroverken och de högre skolorna i den tidigare diskussionen om skolornas infogande i det fria folkbildnings- och ungdomsarbetet fått en undanskymd plats. Detta spörsmål synes därför enligt utredningens mening i framtiden särskilt böra uppmärksammas.

F ö r s l a g.

Utredningen framhåller, att den ingående övervägt möjligheterna att få till stånd en mera allmän upplåtelse av skolornas lokalutrymmen för ungdomsarbetet. Av vissa skäl har den icke velat föreslå, att generella villkor

om upplåtelse knytes till vissa statsbidrag. Utredningen är tveksam, om man för närvarande bör lösa detta spörsmål genom tvingande bestämmelser vilka otvivelaktigt skulle kunna vålla irritation och därigenom motverka sitt syfte. Med tanke på frågans betydelse finner utredningen troligt, att kommunerna själva kommer att taga egna initiativ på detta område. En sådan utveckling förefaller utredningen naturlig, särskilt om staten genom nya bidragsformer kommer att stödja det frivilliga ungdomsarbetet inom kommunerna.

Med hänsyn till den allvarliga situationen, som lokalbristen framkallat, finner utredningen dock angeläget att statsmakterna och kommunerna ägnar nu berörda lokalfråga förnyad uppmärksamhet. Utredningen föreslår därför att *Kungl. Maj:t genom cirkulär* fäster huvudmännens för statliga, kommunala och statsunderstödda utbildningsanstalter uppmärksamhet på vikten av att ifrågavarande institutioners lokaler i största möjliga utsträckning öppnas för det frivilliga bildnings- och ungdomsarbetet samt annat ideellt föreningsarbete. Samtidigt bör enligt utredningen — därest förslaget om stöd till ungdomens fritidsverksamhet realiserats — huvudmännen göras uppmärksamma på att sådana fritidsgrupper, som utövar en med statsmedel understödd verksamhet och för vilka en av kommunal myndighet godkänd ansvarig person skall finnas, i förekommande fall själva bör kunna bidra till de med lokalupplåtelsen förenade särskilda kostnader, till vilka jämväl statsbidrag kan utgå.

Yttranden.

Under hänvisning till lokalfrågans stora vikt ställer sig flertalet remissinstanser positiva till utredningens förslag. Emellertid betonas i ett par yttranden, att det är lyckligast om fritidsverksamheten kan bedrivas i för ändamålet avsedda lokaler. Således framhåller *Liberala studieförbundet*, att lokalfrågan måste ägnas ytterligare uppmärksamhet, då de nuvarande skollokaler ofta är att betrakta som dåliga surrogat för studie- och hobbyrum utanför skolans egen ram.

Skolöverstyrelsen framhåller, att den är beredd att själv utfärda det cirkulär, som utredningen föreslagit, därest så prövas lämpligt. I cirkuläret bör enligt *Sveriges nykterhetsvänners landsförbund* tydligt angivas, för vilka organisationers verksamhet skollokaler bör upplåtas. *Högerns ungdomsförbund* anser, att i cirkuläret skall uttalas, att de demokratiska politiska ungdomsföreningarna inte är undantagna i detta sammanhang.

Strängare bestämmelser om skyldighet att upplåta skollokaler föreslås av *länsstyrelsen i Norrbottens län*, *Folkpartiets ungdomsförbund* och *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund*. Enligt länsstyrelsens mening bör vid meddelande av beslut om statsbidrag till skolbyggnader ställas som vill-

kor, att lokalerna, då de icke användes för avsett skoländamål och det inte heller i övrigt är till förfång för skolarbetet, skall upplåtas till organisationer, som är verksamma för ungdomens ideella fostran. Folkpartiets ungdomsförbund föreslår, att skyldighet att upplåta äldre skollokaler knytes till statsbidraget till avlöning av lärare vid folk- och småskolor eller statsbidraget till viss undervisningsmateriel vid folk- och småskolor. Socialdemokratiska ungdomsförbundet förordar, att sådan skyldighet föreskrives såsom villkor för statsbidrag till avlöning av lärare vid folk- och småskolor.

Departementschefen.

I likhet med utredningen finner jag att frågan om skollokalernas utnyttjande för föreningslivets behov i det nu uppkomna läget bör ägnas förnyad uppmärksamhet från statsmakternas sida.

Jag torde i detta sammanhang få anmäla en särskild fråga. Svenska landsbygdens ungdomsförbund och Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund har genom skrivelse den 19 mars 1953 hemställt om åtgärder i syfte att bereda de politiska ungdomsorganisationerna och föreningslivet i övrigt tillträde även till sådan skollokaler, som icke författningenligt skall upplåtas för föreningslivets behov. Vidare anhåller nämnda ungdomsförbund bland annat, att skolmyndigheterna överhuvudtaget måtte påminnas om att de mera generöst och på mindre hårda villkor borde upplåta skollokaler för föreningslivets behov samt att de politiska ungdomsorganisationerna borde behandlas på samma sätt som andra föreningar på orten i detta avseende.

Över denna framställning har yttranden avgivits av skolöverstyrelsen, statskontoret, Svenska landskommunernas förbund samt Svenska stadsförbundet.

Överstyrelsen biträder härvid den uppfattning, som uttalats av 1953 års utredning i denna fråga, och avstyrker en utvidgning av kommunernas skyldighet att upplåta skollokaler för andra ändamål än undervisningsändamål. Överstyrelsen förutsätter, att de politiska ungdomsorganisationerna därvid skall vara helt likställda med sammanslutningar av opolitisk art, om de politiska organisationerna avser att använda skollokal för verksamhet av samma art som andra ungdomsorganisationer.

Svenska landskommunernas förbund finner det — med hänsyn till de mycket betydande investeringar, som från det allmännas sida gjorts i skollokaler — angeläget att de lokaler, som lämpar sig därför, i största möjliga utsträckning upplåtes för ortens föreningsliv och även för den politiska delen av detsamma. Förbundet anser dock, att upplåtelse av skollokaler, som ej omfattas av bestämmelserna i 8 § kungörelsen den 31 december 1945, skulle innebära ett intrång i den kommunala självbestämmanderätten. Om däremot skyldigheten att upplåta skollokaler enligt nyssnämnda bestäm-

melser skulle finnas för snäv, kunde bestämmelserna ändras så, att det klart framginge, att skyldigheten även avsåg politiska sammanslutningar.

Svenska stadsförbundet gör gällande, att en onödigt restriktiv tillämpning i fråga om upplåtelse av skollokaler ofta äger rum och att det därför i och för sig är önskvärt, att åtgärder vidtages i den föreliggande framställningens syfte. Förbundet påpekar dock, att man under alla förhållanden måste låta upplåtelse och villkoren för dem bli beroende av de lokala skolmyndigheternas bedömning i de särskilda fallen.

Såsom framgår av redogörelsen för sist berörda fråga har remissmyndigheterna i princip ställt sig positiva till tanken på en vidgad upplåtelse av skollokalerna i nu berörda hänseende. För egen del hyser jag den uppfattningen, att politiska organisationer bör beredas samma möjligheter att nyttja skollokalerna som andra sammanslutningar.

I likhet med 1953 års utredning anser jag det dock icke välbetänkt att föreslå sådana åtgärder, som skulle medföra tvång för de kommunala myndigheterna att upplåta skollokalerna för föreningslivets behov. Jag avser därför att i enlighet med utredningens förslag senare hemställa att Kungl. Maj:t genom särskilt cirkulär måtte fästa huvudmännens icke blott för statliga och kommunala utan jämväl för statsunderstödda utbildningsanstalter uppmärksamhet på vikten att ifrågavarande institutioners lokaler i största möjliga utsträckning öppnas för det frivilliga bildnings- och ungdomsarbetet samt annat ideellt föreningsarbete. I nämnda cirkulär torde jämväl böra framhållas betydelsen av att politiska organisationer beredas samma förutsättningar som andra organisationer.

Därest statsmakternas åtgärder i förevarande ärende inskränkes till ett rekommenderande cirkulär, är frågan icke av den art att den bör underställas riksdagens prövning. Då åtgärder för en vidgad upplåtelse av skollokalerna ingår som ett icke oväsentligt led i nu förevarande reformarbete för ungdomen, har jag dock ansett det värdefullt att redogöra för frågan.

IX. Utrustning av vissa föreningslokaler.

Nuvarande förhållanden.

För anordnande av allmänna samlingslokaler finnes vissa möjligheter till bidrag eller lån av statsmedel.

Under åren 1931—53 har understöd ur allmänna arvsfonden till olika organisationer för ny- och ombyggnad samt utrustning av fritidslokaler utgått med ett sammanlagt belopp av cirka 3.7 milj. kronor.

Under budgetåren 1942/43—1952/53 har å budgeten anvisats anslag om sammanlagt 30 milj. kronor till lån och bidrag till allmänna samlingslokaler.

Enligt av statens nämnd för samlingslokaler inhämtade uppgifter utgör antalet *ordenshus* — d. v. s. nykterhetsrörelsens samlingslokaler — inemot 1 600. Bortåt hälften av ordenshusens ägare är medlemmar i den år 1953 nybildade sammanslutningen »Våra gårdar, riksföreningen för nykterhetsrörelsens allmänna samlingslokaler». Antalet *folkets hus* uppgår för närvarande till över 1 000, av vilka cirka 95 procent tillhör Folkets Husföreningarnas riksorganisation. Antalet *bygdegårdar* utgör numera cirka 600, av vilka Bygdegårdarnas riksförbund representerar omkring 400. Sammanlagt uppgår sålunda antalet *nu nämnda profana samlingslokaler* till cirka 3 200.

Nykterhetsrörelsens lokaler är till övervägande delen belägna på landsbygden. För Godtemplarordens och Nationaltemplarordens lokaläggande föreningar har tidigare funnits ett särskilt organ, Ordenshusens riksförening, som bildades 1942 och som med stöd av medlemmarnas avgifter utvecklat en omfattande rådgivnings- och förmedlingsverksamhet i fråga om ritningar, ekonomi och inventarier. I samma syfte bildades 1947 Blåbandsrörelsens fastighetsförening. Ordenshusens riksförening och Blåbandsrörelsens fastighetsförening har numera efter sammanslagning uppgått i den nyssnämnda riksföreningen »Våra gårdar».

Ungdomsorganisationerna förfogar i regel icke över egna lokaler, och deras lokalproblem kan icke på samma sätt som nykterhetsrörelsens överblickas, då dessa föreningar icke haft samma anledning som nykterhetsrörelsen att skapa något samarbetsorgan på detta område. Ungdomssammanslutningarna är i stor utsträckning hänvisade till att mer eller mindre tillfälligt förhyra lokalutrymmen i enskilda fastigheter för sina sammankomster, i den mån de icke kan utnyttja skolor och andra samlingslokaler.

1953 års utredning.

Inledande synpunkter.

Utredningen framhåller, att alla de problem, som är förknippade med svårigheterna att anskaffa ett tillräckligt antal ändamålsenliga lokaler, otvivelaktigt utgör ett allvarligt hinder för en utbyggd fritidsverksamhet och ett intensifierat nykterhetsarbete.

Utredningen erinrar om sin rekommendation, att skolornas lokaler i framtiden skall öppnas för ungdomsarbetet i större utsträckning än som för närvarande sker, men tillägger att dessa åtgärder icke är tillräckliga. Utredningen anmärker vidare att uppdraget, i vad det berör lokalfrågan, begränsats till frågor som avser stöd åt föreningar för förhyrning och viss utrustning av befintliga lokaler o. dyl.

Beträffande frågan om stöd åt föreningar för *förhyrning* av lokaler hänvisar utredningen till sitt förslag om bidrag till fritidsgrupperna. Enligt

detta skulle förening eller grupp, som anordnar fritidsverksamhet och an söker om statsbidrag härför, erhålla ett visst belopp per deltagare såsom bidrag till kostnaderna för lokal m. m.

Frågan om bidrag till *utrustning* av lokaler bör enligt utredningens mening lösas i särskild ordning, varvid nykterhetsföreningarnas och ungdoms sammanslutningarna bör behandlas i ett sammanhang.

Utredningen betonar att tillgången till ändamålsenliga och trivsamma lokaler är en av förutsättningarna för ett framgångsrikt ungdomsarbete. Utredningen understryker också att staten sedan flera år genom att bevilja bidrag och lån av statsmedel för anordnande av allmänna samlingslokaler »för föreningslivets behov», erkänt vikten av de fria sammanslutningarnas verksamhet. Utredningen framhåller emellertid att de bidrag som för närvarande står till förfogande genom det under femte huvudtiteln anvisade reservationsanslaget i första hand kommer nybyggandet till godo. Många lokaler finge emellertid anses vara i stort behov av upp rustning. Utredningen anser, att de lokalägande föreningarna skulle vara i någon mån hjälpta, om de kunde erhålla vissa bidrag till inköp av inventarier och till sådana smärre förbättringsarbeten, som utan vederlag kan utföras av medlemmarna själva eller andra intresserade. Vidare borde föreningar kunna erhålla bidrag till inköp av inventarier för lokaler, som de regelbundet disponerar. Utredningen har därför kommit till den uppfattningen, att staten på särskilda villkor i fortsättningen bör lämna de ungdomsvårdande sammanslutningarna och nykterhetsorganisationerna bidrag till utrustning av egna eller av dem disponerade lokaler.

F ö r s l a g.

Statsbidragets utformning.

Det ifrågasatta utrustningsbidraget bör enligt utredningens mening konstrueras som ett stimulansbidrag och sålunda förutsätta egna, redovisade insatser från de bidragsberättigade föreningarnas sida. Den statliga andelen föreslås skola uppgå till högst 50 procent av totalkostnaderna för utrustning och materiel till enklare reparationer m. m. (ej arbetskostnader) och maximeras till sammanlagt 800 kronor för bidragsberättigade lokaler, inrymda inom samma byggnad.

För att i någon mån avgränsa de organisationer, som bör kunna komma i fråga för bidrag, anser utredningen lämpligt att vissa riktlinjer på förhand fastställas. Beträffande den del av bidraget, som avser nykterhetsorganisationernas lokaler, anser utredningen, att sådan enskild nykterhetsorganisation som i enlighet med ett av utredningen tidigare avgivet förslag beträffande stöd åt nykterhetsorganisationerna kan erhålla s. k. grundbidrag, även skall kunna bli berättigad till utrustningsbidrag.

I anslutning till sitt förslag beträffande stöd åt ungdomsledarutbild-

ningen anser utredningen, att de i nämnda avsnitt angivna förutsättningarna för rätt till statsbidrag i huvudsak bör vara normerande för nu ifrågasatt utrustningsbidrag. Då utredningen i enlighet med direktiven icke haft att pröva frågan om bidrag till de politiska ungdomsorganisationerna, lämnas dessa sammanslutningar utanför nu föreliggande förslag. Enär medel i annan ordning enligt utredningen torde kunna ställas till disposition för idrottsrörelsens lokalbestånd, omfattar utredningens förslag på denna punkt ej heller sådana lokaler, som äges av idrottsföreningar.

Som ytterligare villkor för här avsett statsbidrag synes böra uppställas krav på att lokalerna i skälig omfattning ställes till förfogande för ungdomsarbetet på orten. Tillika anser utredningen det vara en självklar förutsättning att alkoholförtäring icke medgives inom sådana lokaler.

Utredningen föreslår att ett reservationsanslag av tillhoppa 250 000 kronor anvisas för nu berörda ändamål. Anslaget bör disponeras av statens nämnd för samlingslokaler och föreslås bli uppdelat på följande anslagsposter.

1. Bidrag till utrustning av ungdomsvårdande sammanslutningars lokaler 150 000 kronor
2. Bidrag till Våra gårdar, riksföreningen för nykterhetsrörelsens allmänna samlingslokaler 100 000 kronor

De båda anslagsposterna föreslås få karaktären av särskilda reservationsanslag.

Anslagets administration.

Utredningen har övervägt olika möjligheter att administrera det ifrågasatta utrustningsanslaget. Det kunde enligt utredningen i och för sig vara lämpligt att så långt som möjligt decentralisera administrationen och överlämna åt något samarbetsorgan att fördela anslaget efter nyss angivna normer och mot noggrann redovisning. Utredningen framhåller att staten därigenom icke skulle åsamkas några administrativa kostnader i samband med anslagsfördelningen. Utredningen anmärker emellertid att ett sådant organ endast finns för nykterhetsrörelsens del och anför därom:

Till följd av den nära kännedom, som nykterhetsrörelsens samarbetsorgan — såsom tidigare anförts numera benämnt Våra gårdar, riksföreningen för nykterhetsrörelsens allmänna samlingslokaler — måste anses ha beträffande utrustningsbehovet inom samarbetsorganets eget lokalbestånd, synes det lämpligt, att den del av anslaget, som avses komma dessa lokaler till godo, utbetalas till och fördelas av detta samarbetsorgan. Fördelningen bör ske i enlighet med tidigare angivna normer och villkor. Noggrann redogörelse och redovisning av anslagets fördelning bör årligen inlämnas till statens nämnd för samlingslokaler. De administrativa kostnader, som riksorganisationen genom den föreslagna ordningen kan komma att vidkännas, torde lämpligen kunna bäras av de anslutna lokalägarna själva.

Riksorganisationen torde sålunda i samband med bidragsrekvisition kunna uttaga en mindre förmedlingsavgift. Utredningen förutsätter därvid, att denna avgift icke bestrides av statsbidrag.

Återstoden av anslaget, vilken avses för de ungdomsvårdande sammanslutningarna, bör enligt utredningen efter ansökan i varje särskilt fall utbetalas till vederbörande sammanslutnings riksorganisation.

Utredningen anser det av vikt att vederbörande kommunala myndighet får en allmän överblick över de lokaler på orten, som står till förfogande för ungdomsarbetet. Bland annat med hänsyn härtill föreslås den ordningen, att till ansökan om bidrag — vare sig denna skall ingivas till statens nämnd för samlingslokaler eller till Våra gårdar — skall fogas ett yttrande av det kommunala organ, som handlägger hithörande ungdomsfrågor på orten.

Beträffande medelsdispositionen anser utredningen angeläget att ett så stort behov som möjligt kan tillgodoses. Under de första åren, då en viss anhopning av sådana ärenden kan förväntas, synes enligt utredningen sådana ansökningar, som endast avser statsbidrag med mindre belopp, bära ges ett visst företräde.

Utredningen föreslår således, att för budgetåret 1954/55 under femte huvudtiteln anvisas ett reservationsanslag av 250 000 kronor till *Bidrag till utrustning m. m. av vissa föreningslokaler*.

Yttranden.

Utredningens förslag tillstyrkes eller lämnas utan erinran av de flesta remissinstanserna. Betänkligheter uttalas i några fall inför detaljer rörande bidragets konstruktion och bidragsbeloppets storlek. Endast *statskontoret* anser det tveksamt om över huvud tillräckliga motiv föreligger för ett statsbidrag av detta slag.

När det gäller förbättringsarbeten finner *statens nämnd för samlingslokaler* det meningslöst att laborera med statsbidrag av så blygsam storlek som kommittén föreslagit. Bidragsgivningen på denna punkt avstyrkes därför. Däremot anser nämnden förslaget om bidrag till anskaffning av inventarier för ungdomslokaler värt att taga fasta på och tillstyrker försöksvis en statsbidragsverksamhet för detta ändamål, varvid föreslås att bidragets maximum höjes till 1 000 kronor. Hinder bör därvid inte föreligga mot att bidragssökandens eget tillskott användes till förbättring av själva lokalen, medan däremot statsbidraget oavkortat bör avse inventarier.

Beträffande frågan om vilka lokaler som bör rymmas inom bidragsgivningen anför nämnden bland annat följande.

Enligt direktiven för utredningen skall i fråga om formerna för ett statligt stöd åt andra organisationer än nykterhetsorganisationerna skapas

fasta normer, så att stödets begränsning till ungdomsvårdande verksamhet säkerställs. Det är i detta sammanhang som departementschefen understrukit lokalproblemet och bland annat rekommenderat utredning av frågan om vidtagande av stödåtgärder för utrustning av befintliga lokaler.

Av det anförda synes framgå, att man, såvitt angår förevarande bidrag, bör kräva, dels att bidragsmottagaren disponerar för ungdomsvård lämpliga lokaler samt bedriver en verksamhet, som kan förutsättas främja sådan vård, dels att det kan anses uppenbart att bidraget verkligen blir till gagn för ungdomsvården.

Det kan av direktiven ej utläsas huruvida kommun skall kunna jämföras med organisation och sålunda erhålla bidrag för utrustning av skollokaler eller andra för ungdomsarbete lämpliga utrymmen. I och för sig skulle väl detta kunna vara ändamålsenligt, men det kan ifrågasättas om man verkligen bör i förevarande sammanhang inleda en bidragsgivning till kommuner; bidragets storlek är f. ö. icke sådan att detsamma skulle nämnvärt avlasta kommunens utgiftsstat. Däremot synes hinder ej böra möta mot att någon ungdomsförening (dock ej politisk) erhåller bidrag för att utrusta en av kommunen upplåten skollokal med lämpliga inventarier; i sådana fall torde det ofta vara naturligt att kommunen helt eller delvis skjuter till det belopp, som organisationen skall prestera såsom egen insats.

Blott ett fåtal av de bidragsberättigade föreningarna torde vara ägare till egna lokaler, varför nämnden finner det mest rationellt att den lokalägende sammanslutningen blir ägare av ifrågakommande inventarier och därmed också bidragssökande.

Nämnden ifrågasätter, om proportionen mellan de båda anslagsposterna är den rätta. Enligt nämnden bör man icke ge någon kategori av lokalägende organisationer företräde utan låta det ankomma på situationen på varje särskild ort hur man där bör söka förbättra ungdomsorganisationernas och den föreningslösa ungdomens lokalförhållanden.

Nämnden finner det inte lämpligt att såsom villkor för bidraget uppställa krav på att alkoholförtäring icke får äga rum inom lokalerna, men anser det självklart, att dylik förtäring ej får förekomma i samband med föreningsarbete, studieverksamhet, hobbyssysselsättningar o. dyl.

Under förutsättning att erforderliga medel ställs till förfogande för att täcka uppkommande administrationskostnader, anser nämnden, att den kan åtaga sig förevarande uppgift, som med den förordade modifieringen av utredningens förslag innebär, att nämnden tills vidare själv skall fördela alla bidrag. Sedan någon tids erfarenhet vunnits, kan det kanske likväl befinnas praktiskt att delegera beslutanderätten i ett antal enskilda bidragsärenden till Våra gårdar. Kungl. Maj:t synes enligt nämnden böra meddela en sådan delegering.

Svenska landskommunernas förbund anser, att konstruktionen av bidraget inte överensstämmer med pågående strävanden att förenkla statsbidragsgivningen.

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund föreslår, att hela anslaget

fördelas av statens nämnd för samlingslokaler på samma grunder som nämnden fördelar övriga anslag. I samma riktning uttalar sig *Svenska landsbygdens ungdomsförbund*, som vidare förutsätter, att alla lokaler som upplåtes åt ungdomens förenings- och fritidsverksamhet får samma möjlighet att erhålla bidrag.

Folkpartiets ungdomsförbund uttalar, att klarare regler för de föreslagna bidragsformerna är erforderliga, särskilt när det gäller bidrag till lokaler som icke äges men helt eller delvis disponeras av ungdomsorganisationerna.

Förbundet utgår ifrån att de föreslagna bidragen inte kommer att medföra försämrade möjligheter till bidrag ur arvsfonden och framhåller, att en översyn av bestämmelserna för bidrag ur denna fond synes erforderlig. Liknande synpunkter anföres av *Sveriges godtemplares ungdomsförbund*.

Högerns ungdomsförbund framhåller, att kravet på att lokalerna i skälig omfattning skall ställas till förfogande för ungdomsarbetet på orten inte får tolkas så snävt, att exempelvis kristna föreningar inte får sin önskan respekterad, om de inte vill tillåta dans i sina lokaler. Förbundet ansluter sig inte heller till utredningens förslag att alkoholförtäring skall förbjudas inom bidragsberättigade lokaler. Däremot bör alkoholförtäring inte tillåtas, då lokaler upplåtes för ungdomsändamål.

I fråga om anslagsposternas storlek anser *Riksförbundet Kyrklig ungdom*, att ungdomssammanslutningarna med sitt stora medlemsantal bör få anslagssumman betydligt höjd, även om hänsyn toges till att en del av dessa organisationer icke är lokalägare. *Sveriges nykterhetsvänners landsförbund* anser, att det totala anslaget bör höjas, så att utrymme skapas för en generösare bidragsgivning, då särskilda skäl föreligger. *Våra gårdar, riksföreningen för nykterhetsrörelsens allmänna samlingslokaler*, föreslår, att maximeringen av bidraget fastställs till 1 000 kronor och att anslagsposten för utrustning av nykterhetsrörelsens lokaler ökas till 150 000 kronor. Riksföreningen understryker utredningens uttalande att alkoholförtäring icke bör medgivas inom lokaler som beröres av bidragsgivningen.

Stockholms försvarskommitté anhåller om bidrag till kostnaderna för lokalhyra och för inredning av lokaler.

Departementschefen.

Det statliga stödet till organisationer för deras lokaler för föreningsverksamhet m. m. lämnas för närvarande främst genom lån på förmånliga villkor. Kommuner kan erhålla bidrag för samma ändamål. Lån och bidrag lämnas till såväl nybyggnad som ombyggnad men däremot inte till inventarier. Utredningen har enligt sina direktiv inte haft att behandla denna låne- och bidragsverksamhet, vilken för närvarande är under utredning

inom den av chefen för socialdepartementet tillkallade bostadskollektiva kommittén.

Stöd till föreningslokaler lämnas också i viss utsträckning från allmänna arvsfonden. Bidrag, i regel till högst halva kostnaden, kan sålunda erhållas till nybyggnad, ombyggnad eller utrustning av lokaler, som helt eller huvudsakligen är avsedda för ungdom upp till 21 års ålder. Under budgetåren 1951/52 och 1952/53 beviljades ur fonden i runt tal 900 000 respektive 1 400 000 kronor för berörda ändamål.

Vissa möjligheter att erhålla bidrag till utrustning av lokaler för ungdomsverksamhet finns alltså redan nu. Tillgång till lämpliga lokaler är emellertid av väsentlig betydelse för ungdomsorganisationernas verksamhet och behovet av såväl förbättringsarbeten som lämpliga inventarier för sådana lokaler med säkerhet stort. Efter samråd med chefen för socialdepartementet tillstyrker jag därför utredningens förslag att medel anvisas å riksstaten till utrustningsbidrag för ungdomslokaler. Bidragsgivningen bör i avbidan på närmare erfarenheter ges karaktären av försöksverksamhet. Den nya bidragsgivningen torde, enligt vad jag inhämtat, icke behöva föranleda att bidragen till ungdomslokaler från allmänna arvsfonden minskas.

Vad utredningen anfört rörande de organisationer som bör kunna erhålla bidrag kan jag i stort sett godtaga. Bidrag bör sålunda kunna utgå till ungdomsvårdande sammanslutningar och nykterhetsorganisationer.

Bidrag bör kunna beviljas både lokalägende organisationer och föreningar, som förhyr lokal. Med anledning av vad statens nämnd för samlingslokaler anfört vill jag framhålla, att lokalägende organisation, som tillhandahåller lokaler för ungdomsverksamhet, bör kunna erhålla bidrag även om den icke i och för sig är att hänföra till förutnämnda bidragsberättigade sammanslutningar. Bidragsgivningen bör emellertid i regel avse organisationer. Endast i undantagsfall kan det tänkas vara lämpligt att kommun erhåller bidrag.

Enligt utredningens förslag skall bidrag kunna lämnas såväl till materiel för enklare reparationer som till inventarier. Statens nämnd för samlingslokaler har ansett att bidragsgivningen bör begränsas till inventarier. Även om skäl talar för nämndens uppfattning synes det önskvärt, att bidrag till förbättringsarbeten får prövas under försöksverksamheten. Jag ansluter mig sålunda till utredningens förslag på denna punkt.

Enligt utredningsförslaget skall bidrag kunna beviljas med högst 50 procent av kostnaderna (dock ej arbetskostnader) och maximeras till 800 kronor för bidragsberättigade lokaler inrymda inom samma byggnad. Jag har ej annat att erinra häremot än att maximibeloppet i överensstämmelse med förslag av statens nämnd för samlingslokaler och Våra gårdar bör höjas till 1 000 kronor.

Beträffande villkoren i övrigt för statsbidrag har utredningen endast föreslagit, att lokalerna i skälig omfattning skall ställas till förfogande för ungdomsarbetet på orten samt att alkoholförtäring icke medgives inom sådana lokaler. Med anledning av vad Högerns ungdomsförbund anfört rörande det förstnämnda villkoret torde böra framhållas, att det beträffande samlingslokaler, till vilka statligt lån erhållits, ansetts ankomma på lokalägaren att avgöra huruvida offentlig dans får anordnas i lokalerna. Motsvarande regel bör tillämpas vid den nu ifrågavarande bidragsgivningen. Beträffande alkoholförtäring inom lokaler, för vilka statsbidrag beviljats, ansluter jag mig till den av samlingslokalnämnden uttalade uppfattningen. Sådan förtäring i samband med ungdomsverksamhet bör anses utesluten, men av praktiska skäl bör något generellt villkor avseende förbud mot alkoholförtäring inte införas.

Det bör få ankomma på Kungl. Maj:t att utforma erforderliga närmare bestämmelser rörande bidragsverksamheten.

Jag har intet att erinra mot det för nästa budgetår föreslagna anslagsbeloppet, 250 000 kronor. Vad beträffar administrationen av bidragsverksamheten kan jag likaledes godtaga utredningens förslag. Ett belopp av 100 000 kronor bör sålunda fördelas av Våra gårdar, riksföreningen för nykterhetsrörelsens allmänna samlingslokaler. Återstoden av anslaget bör fördelas av statens nämnd för samlingslokaler. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att pröva, huruvida nämndens kansli av denna anledning behöver förstärkas. Tillräcklig anledning till höjning av det för nästa budgetår under femte huvudtiteln föreslagna anslaget till nämnden torde inte föreligga. Kungl. Maj:t bör äga att om så visar sig erforderligt medge överskridande av sistnämnda anslag.

Bidragsanslaget synes böra anvisas under femte huvudtiteln med den av utredningen föreslagna rubriken.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till utrustning m. m. av vissa föreningslokaler* på riksstaten för budgetåret 1954/55 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

X. Bidrag till verksamheten vid hemgårdar.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	35 000	35 000
1953/54	45 000	
1954/55 (förslag)	150 000	

Riksförbundet Sveriges hemgårdar bildades år 1937. Hemgårdsrörelsen erhöll första gången statsbidrag under budgetåret 1941/42 med 5 000 kronor.

Antalet till Riksförbundet Sveriges hemgårdar anslutna hemgårdar, som 1937 var 14, uppgår för närvarande till 40, varav emellertid tre för närvarande inte har någon verksamhet.

Förslag.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 105 000 kronor. *1953 års utredning* föreslår en höjning med samma belopp.

Motivering.

I *skolöverstyrelsens* motivering anföres bland annat följande.

Riksförbundet Sveriges hemgårdar anhåller liksom tidigare, att anslaget till verksamheten vid hemgårdar höjes till 150 000 kronor. Riksförbundet framhåller, att antalet hemgårdar mer än fördubblats sedan budgetåret 1944/45 och att utgifterna för varje hemgård ökat genom verksamhetens utveckling och till följd av penningvärdets fall. Riksförbundet beräknar, att en brist på cirka 300 000 kronor kommer att uppstå för budgetåret 1953/54.

Överstyrelsen har under en följd av år hemställt, att anslaget till verksamheten vid hemgårdar måtte höjas till 150 000 kronor. Det är överstyrelsens uppfattning, att det är ett allmänt intresse, att hemgårdarna genom statsmakternas stöd erhåller större möjligheter att bedriva sin gagnande verksamhet. Av en bifogad statistik framgår, att hemgårdarna genom sina olika verksamhetsgrenar kommer i kontakt med cirka 35 000 människor, varav 10 000 i åldern 13—25 år. Hemgårdarna erhåller visserligen bidrag i vanlig ordning för de studiecirkelverksamhet bedrivs ett omfattande ungdomsarbete genom s. k. öppen verksamhet. I hemgårdarna kan således ungdomarna samlas till praktiska sysselsättningar och informell samvaro lika väl som till diskussioner eller föredrag.

Det belopp, som varje hemgård för närvarande kan erhålla i statsbidrag, är alltför blygsamt i förhållande till verksamhetens omfattning. Överstyrelsen anser därför, att en höjning av anslaget till 150 000 kronor är synnerligen motiverad.

1953 års utredning framhåller att hemgårdarna i huvudsak vänder sig till den föreningslösa ungdomen. Utredningen betraktar därför hemgårdarnas arbete, framför allt i storstäderna och på industriorterna, som ett viktigt led i frivilliga sammanslutningars strävanden att förebygga asocialitet i skilda former, såsom ungdomsbrottslighet och ungdomsfylleri.

I fortsättningen granskar utredningen rörelsens verksamhet från vissa principiella synpunkter. Utredningen anför därvid:

En fråga som i olika sammanhang varit föremål för viss uppmärksamhet och diskussion sammanhänger med hemgårdsrörelsens religiösa förankring. Det har sålunda hävdats att det från principiella synpunkter vore oriktigt att understödja en verksamhet med denna speciella inriktning och att man därigenom gjorde avsteg från det grundläggande kravet på att en statsunderstödd verksamhet av denna art skulle vara religiöst neutral. Vid de överläggningar kommittén haft med företrädare för Riksförbundet Sveriges hemgårdar har emellertid klart framhållits av dessa representanter, att hemgårdarna icke bedriver någon form av religiös propaganda, ehuru verksamheten i regel står på kristen grund eller inspirerats av initiativtagare med en kristen grundsyn. Från hemgårdsrörelsens sida hävdas vidare, att det numera är en ledande princip i rörelsens verksamhet att i trosfrågor icke söka påverka människor, som söker sig till hemgårdarna.

Detta förhållande synes till och med ha lett till en kritik från motsatta utgångspunkter än dem som ovan berörts. Det har sålunda på sina håll påståtts, att hemgårdsrörelsen kommit att sakna ett egentligt idéprogram därigenom att verksamheten i så hög grad inriktats på att skapa blott och bart ett fritidsinnehåll för ensamma eller rotlösa människor. I en promemoria som utredningen mottagit från Riksförbundet Sveriges hemgårdar beröres även denna kritik. Det heter i denna promemoria bland annat, att ett av målen för hemgårdsrörelsens verksamhet är att främja en personlig utveckling genom att ge människor möjlighet till intresseväckande sysselsättningar av olika slag och till skilda former av gemenskap.

För utredningen synes ett på så sätt angivet syfte fullt överensstämma med de mål som utredningen uppställt i fråga om sådan fritidsverksamhet som samhället i nuvarande läge så långt det är möjligt bör understödja.

Med utgångspunkt från dessa överväganden föreslår utredningen, att hemgårdsrörelsen i fortsättningen erhåller ett ökat statligt stöd. Utredningen har diskuterat, om ett sådant stöd borde inriktas på någon speciell del av hemgårdsrörelsens verksamhet. Enligt vad utredningen inhämtat, synes hemgårdarna kämpa med särskilt stora problem i fråga om arbetskraften. Svårigheterna att förvärva lämpliga föreståndare och ungdomsledare, som är villiga att offra den tid och den kraft som krävs för det många gånger mycket påfrestande arbetet i hemgårdarna, synes ha hindrat en önskvärd utbyggnad av verksamheten. Det kunde därför enligt utredningen tänkas, att ett ökat statligt stöd finge formen av bidrag till hemgårdarnas lönekostnader. Från principiell synpunkt förefaller det emellertid utredningen diskutabelt, om staten genom särskilda avlöningsbidrag alltför markerat bör engagera sig i hemgårdsrörelsen. Denna skulle därigenom kunna befaras få en mindre fri karaktär. Det synes utredningen

därför vara mest ändamålsenligt, om ett ökat statsbidrag — liksom fallet är med det nuvarande anslaget — fördelas genom skolöverstyrelsens försorg efter förslag av styrelsen för Riksförbundet Sveriges hemgårdar.

Med hänsyn till den betydelse utredningen tillmäter hemgårdarnas verksamhet och då det i samband med en förändrad alkohollagstiftning är viktigt, att hemgårdarna blir avsevärt bättre utrustade för sin uppgift i det förebyggande ungdomsarbetet, föreslår utredningen i likhet med skolöverstyrelsen, att bidraget under nästa budgetår uppföres med sammanlagt 150 000 kronor.

Yttranden.

Av de remissinstanser, som berör utredningens förslag om hemgårdarna, uttalar sig praktiskt taget samtliga positivt om hemgårdsrörelsen och tillstyrker förslaget om höjt statsanslag. *Skolöverstyrelsen*, som uttrycker sig mycket erkännamt om hemgårdarnas verksamhet, tillägger, att hemgårdarna bör vara lämpliga huvudmän för fritidsgrupper med arbetsplatsen eller bostaden som tillkomstmiljö.

Arbetarnas bildningsförbund framhåller som en principiell uppfattning, att hemgårdarna bör vara en kommunal angelägenhet, vilket dock inte utesluter statlig bidragsgivning. Förbundet ansluter sig till utredningens förslag beträffande formerna för bidraget, vilka anses säkerställa den kommunala förankringen.

Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund anser sig icke övertygad om det berättigade i utredningens förslag att höja bidraget till 150 000 kronor.

Statskontoret anser, att det här är fråga om en verksamhet som till alldeles övervägande del torde få betraktas som en kommunal angelägenhet och att en ökad statlig bidragsgivning kan leda till krav på statsunderstöd inom närliggande verksamhetsområden. Statskontoret biträder därför icke utredningens förslag.

Departementschefen.

Jag delar skolöverstyrelsens och 1953 års utrednings uppfattning om vikten av att i förevarande sammanhang sker en icke obetydlig höjning av bidraget till verksamheten vid hemgårdar. Den föreslagna höjningen med 105 000 kronor till 150 000 kronor synes mig rimlig. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till verksamheten vid hemgårdar* på riksstaten för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 150 000 kronor.

XI. Bidrag till verksamheten vid studiehjem.

Nuvarande bidrag.

Till verksamheten vid studiehjem utgår för närvarande ett anslag av 40 000 kronor (VIII K 12). Arbetarnas bildningsförbund, Godtemplarordens studieförbund samt KFUM:s och KFUK:s riksstudieförbund innehar för närvarande studiehjem till ett antal av respektive cirka 800, cirka 140 och cirka 140.

Förslag.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 55 000 kronor till 95 000 kronor. Som motivering anföres, att endast ett fåtal av studiehemma kan få del av nuvarande anslag. Överstyrelsen finner också de belopp, som utgår per studiehjem, blygsamma i förhållande till verksamhetens omfattning.

Departementschefen.

Ehuru verksamheten vid studiehemma icke uteslutande riktar sig till ungdomen, kan det arbete som studiehemma utför, sägas vara i hög grad ungdomsvårdande. I nu aktuella läge, då institutioner av denna karaktär bör beredas gynnsammare förutsättningar i strävandena att bjuda ungdomen värdefull fritidssysselsättning, synes även studiehemma möjligheter härvidlag böra ökas. Jag vill därför tillstyrka en höjning av nu utgående anslag och förordar att beloppet ökas med 35 000 kronor till 75 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till verksamheten vid studiehjem* på riksstaten för budgetåret 1954/55 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 75 000 kronor.

XII. Vissa spörsmål rörande den kommunala handläggningen av ungdomsfrågor.

1953 års utredning.

Utredningen hänvisar till en till betänkandet fogad bilaga, av vilken framgår att ett icke ringa antal kommuner, framför allt stadskommuner, på senare år inrättat eller övervägt att inrätta särskilda *ungdomsstyrelser*. Utredningen förmåler också, att det vid utredningens diskussioner hävdats, att organ som folkskolestyrelsen och barnavårdsnämnden icke alltid kan förväntas ägna den tid och de krafter som erfordras åt sådana sidor av ungdomsarbetet, som visserligen tillhör eller kan tillhöra deras kompetensområde, men som av flera skäl, framför allt med hänsyn till dessa organs centrala uppgifter, kommer att bli i någon mån sekundära. Utredningen erinrar i detta sammanhang om att frågorna om folkskolestyrelsernas (skolestyrelsernas) och barnavårdsnämndernas framtida ställning och uppgifter för närvarande är föremål för utredning i särskilda kommittéer.

Enligt utredningens mening talar vissa skäl för att sådana frågor, som rör ungdomen i de åldrar, vilka ligger ovanför dem som nu utgör barnavårdsnämndens och folkskolestyrelsens mest betydelsefulla klientel, i framtiden samordnas och handlägges av ett särskilt kommunalt organ. I de mindre kommunerna förmodas emellertid en sådan delegation av uppgifterna till ett nytt organ knappast vara att vänta. I tätorter och storstäder, där en mängd ofta helt artskilda ungdomsproblem växer fram, synes emellertid tillkomsten av särskilda ungdomsstyrelser vara en naturlig utveckling.

Möjligheten av att till barnavårdsnämnden, när den fungerar som ungdomsnämnd, knyta en särskild krets av för ungdomsfrågorna i allmänhet intresserade personer, eventuellt utsedda bland företrädare för ortens aktiva ungdomsarbete (ungdomsorganisationer m. fl.), synes också enligt utredningen representera en utväg, som närmare bör undersökas. Andra möjligheter torde också stå till buds för att lösa frågan om den kommunala handläggningen av sådana ungdomsfrågor, som ligger vid sidan av de ovan berörda kommunala organens uppgifter.

Utredningen framhåller, att den under behandlingen av hithörande frågor mött problem, som enligt dess uppfattning bör angripas även från andra synpunkter än dem, som för utredningen varit aktuella. Enligt utredningens uppfattning är det emellertid av stor betydelse att dessa frågor ytterligare utredes, eventuellt genom samverkan mellan de berörda kommittéerna.

Yttranden.

Endast ett fåtal remissinstanser kommenterar utredningens uttalanden.

Skolöverstyrelsen, länsstyrelsen i Stockholms län, KFUM:s riksförbund och *Svenska scoutrådet* instämmer helt i utredningens rekommendationer beträffande frågan om den kommunala handläggningen av ungdomsfrågorna.

Socialstyrelsen erinrar om att frågan om barnavårdsnämndernas sammansättning och skyldigheter väntas bli föremål för överväganden inom barnavårdskommittén. Socialstyrelsen anser det angeläget, att barnavårdsnämnderna inte isoleras från det ungdomsvårdande arbetet för att endast taga befattning med den ungdom som urspåret.

Enligt *Folkpartiets ungdomsförbund* är det inte lämpligt att folkskolestyrelserna får i uppdrag att handlägga kommunala ärenden rörande ungdomens fritids- och föreningsverksamhet. Frågan om viss omorganisation av barnavårdsnämnderna bör enligt förbundet snarast bli föremål för statsmakternas ställningstagande. Barnavårdskommitténs direktiv bör kompletteras att omfatta här berörda spörsmål.

Hantverkarnas ungdomsrörelse finner lämpligast att nu berörda frågor omhändertages av särskilda ungdomsstyrelser med en för de inom kommunen verksamma ungdomsorganisationerna representativ sammansättning.

Svenska stadsförbundet finner ingen anledning att motsätta sig en utredning om vilket kommunalt organ, som bör handlägga ungdomsfrågorna. Förbundet anför därvid följande.

Detta spörsmål påkallar otvivelaktigt uppmärksamhet. Tendensen inom stadskommunerna går nämligen allt bestämdare i riktning mot ett överflyttande av den positiva ungdomsvården från barnavårdsnämndens (ungdomsnämnden) till särskilda fakultativa organ. Allt eftersom tiden går, lär det bli allt svårare att här vrida utvecklingen tillbaka. Ifrågasätts kan väl också, om verkligen en till familjesocial nämnd förvandlad barnavårdsnämnd skall kunna ägna tillräcklig tid och uppmärksamhet åt förevarande problem.

Svenska landskommunernas förbund framhåller för sin del följande.

Det kommunala stödet till föreningslivet och fritidsverksamheten torde för landskommunernas vidkommande i fortsättningen som hittills i huvudsak böra omfatta anslag till det frivilliga folkbildningsarbetet, nykterhetsarbetet, samlingslokaler samt anläggningar för idrott och friluftsliv. Mera sällan torde i landskommunerna komma att uppstå något verkligt behov av särskilda s. k. ungdomsstyrelser. Styrelsen, som vid olika tillfällen haft anledning reagera mot den långtgående uppdelningen av det kommunala förvaltningsarbetet på alltför många nämnder och styrelser, förutsätter att barnavårdsnämnderna efter den pågående revisionen av barnavårdslagen skall ges en sådan sammansättning, att de blir lämpliga som förvaltningsorgan också för hithörande frågor, därest icke annat redan befintligt kommunalt organ anses böra anlitas.

Departementschefen.

Tillkomsten av särskilda ungdomsstyrelser, framför allt i de större tätorterna, finner jag i likhet med utredningen vara en naturlig följd av den växande betydelse, som numera måste tillmätas ungdomsfrågorna. Den redan långt drivna uppdelningen av de kommunala funktionerna torde emellertid, vad landsbygden beträffar, försvåra en sådan utveckling. Utredningen finner att frågan om den kommunala handläggningen av ungdomsfrågor av den art, som utredningen haft att pröva, bör övervägas även från andra synpunkter än dem som varit aktuella för utredningen.

I överensstämmelse med utredningens rekommendationer förordar jag, att nu berörda spörsmål hänskjutes till barnavårdskommittén och 1951 års skolstyrelseutredning för prövning. Jag avser därför att i annat sammanhang hemställa, att Kungl. Maj:t måtte komplettera vederbörande sakkunnigberedningars direktiv i nu berörda avseende.

XIII. Vissa administrativa frågor.

1953 års utredning.

Inledande synpunkter.

Utredningen framhåller, att huvudparten av de förslag som utredningen framlägger i sitt betänkande syftar till att på olika sätt stödja frivilliga krafter i ungdomsarbetet. Från principiella utgångspunkter har utredningen funnit naturligt att vid konstruktionen av bidragen undvika sådana bestämmelser, som skulle innebära ett statligt intrång i sammanslutningarnas verksamhet. Utredningen säger sig vidare ha eftersträvat att utforma stödåtgärderna så, att dessa icke medför risker för byråkratisering av det frivilliga ungdomsarbetet. Med hänsyn till att nya bidragsformer nu föreslås bli prövade krävs emellertid att den myndighet, på vilken det ankommer att svara för genomförandet och samordningen av de föreslagna stödåtgärderna, också kan beredas möjligheter att med uppmärksamhet följa verksamhetens utveckling. De övervakande och granskande uppgifterna torde även med hänsyn till ungdomsarbetets egna intressen få anses betydelsefulla. För att främja ett utbyte av erfarenheter och en livligare kontakt mellan de ungdomsvårdande sammanslutningarna synes det vidare lämpligt att nu berörda uppgifter förenas med en viss rådgivande verksamhet. Denna del av verksamheten tillmäter utredningen stor betydelse, framför allt när det gäller tillämpningen av statsbidragsbestämmelserna rörande den planerade bidragsverksamheten. Utredningen erinrar i detta sammanhang om att två konsulenter med motsvarande uppgifter i fråga om folkbildningsarbetet för närvarande är knutna till skolöverstyrelsen.

F ö r s l a g.

Utredningen har icke funnit anledning att för den tillsyn och rådgivning, som i det föregående berörts, inrätta något särskilt statligt organ men har beträffande ett dylikt organ anfört följande.

Från skilda håll har framförts önskemål om inrättandet av ett rådgivande *representantorgan*, knutet till det ämbetsverk, som har att handlägga ungdomsfrågor av den art, som berörts i utredningens olika avsnitt. Som förebild i diskussionen har därvid tjänat den särskilda nämnd — statens folkbildningsnämnd — vilken för motsvarande uppgifter i folkbildningsarbetet är knuten till skolöverstyrelsen. Denna nämnd är sammansatt av företrädare för skilda institutioner och sammanslutningar på folkbildningens område (Kungl. Maj:ts instruktion för statens folkbildningsnämnd den 10 oktober 1947). Vissa skäl talar för att ett motsvarande organ skulle kunna fylla en viktig funktion i ungdomsarbetet. Frågan torde emellertid enligt utredningens mening närmare övervägas. Därvid bör även prövas, om ett dylikt organ bör direkt underställas Kungl. Maj:t eller infogas i skolöverstyrelsens organisation.

Enär övervägande delen av den verksamhet, som föreslås bli statsbidragsberättigad, har anknytning till arbetet inom det fria och frivilliga folkbildningsarbetet anser utredningen lämpligt, att *skolöverstyrelsens folkbildningsrotel* tilldelas de övervakande och rådgivande uppgifter, som den nya bidragsgivningen aktualiserar. Utredningen erinrar samtidigt om att ungdomsvårdskommittén i olika sammanhang även föreslagit skolöverstyrelsen som tillsynsmyndighet.

Utredningen finner en viss personalförstärkning av folkbildningsroteln nödvändig, därest utredningens olika förslag genomföres. I första hand bör till roteln knytas en heltidsanställd konsulent. Behovet av en välkvalificerad kraft framgår enligt utredningen bland annat av de uppgifter, som kommer att åvila skolöverstyrelsen i fråga om ungdomsledarutbildningen och fritidsverksamheten samt i anslutning till den planerade samordningen av instruktörernas arbete. Utredningen erinrar vidare om att förverkligandet av det föreslagna stödet till ungdomens fritidsverksamhet kommer att medföra en ökning av de administrativa uppgifterna. Den har därför övervägt att föreslå inrättandet av en amanuens tjänst på roteln för biträde vid handläggningen av förekommande göromål. Vissa skäl talar emellertid enligt utredningen för att sådana uppgifter med fördel skulle kunna anförtros en befattningshavare i mellangraderna. Utredningen föreslår därför, att en tjänst som kansliskrivare inrättas. Därjämte förordar utredningen att en biträdesbefattning i befodringsgången inrättas för rutinarbetet.

Den föreslagna konsulentbefattningen föreslås i lönehänseende bli jämställd med motsvarande tjänster för den allmänna folkbildningen med placering i lönegraden Cg eller Ce 29. Kostnaderna för tjänsterna som kansli-

skrivare och kontorsbiträde föreslås beräknade efter lönegraderna Ce 15 respektive Cf 4. Den erforderliga personalförstärkningen skulle följaktligen innebära en kostnadsökning för budgetåret 1954/55 med (20 148 + 10 092 + 6 072 =) 36 312 kronor.

Utredningen föreslår därför att anslaget till *Skolöverstyrelsen: Avlöningar* för budgetåret 1954/55 uppräknas med 36 300 kronor.

Yttranden.

Ingen remissinstans motsätter sig, att skolöverstyrelsen tilldelas de övervakande och rådgivande uppgifter, som den nya bidragsgivningen aktualiserar. I ett par yttranden framhålles som önskvärt, att överstyrelsen vid sin sida får en rådgivande nämnd med tillräckliga erfarenheter av praktisk ungdomsverksamhet. Skäl anses också finnas för att anslagen skall fördelas av en nämnd, som i princip är konstruerad på samma sätt som statens nämnd för samlingslokaler.

Skolöverstyrelsen förutser, att de föreslagna uppgifterna kommer att bli så omfattande att till folkbildningsroteln utöver den av utredningen föreslagna personalen också måste knytas en amanuens. För omkostnader i samband med instruktörskonferenser äskas 1 000 kronor samt för resekostnadsersättning och traktamente vid inspektions- och konsulentverksamhet 3 500 kronor.

Enligt *statskontorets* mening saknas anledning att innan närmare kännedom vunnits om det merarbete, som kan bli följden, inrätta särskilda tjänster. Ett belopp av högst 25 000 kronor bör ställas till skolöverstyrelsens förfogande för den förstärkning med tillfällig personal, som kan visa sig nödvändig.

Sveriges riksidrottsförbund anser, att utredningens förslag i fråga om anslagsfördelning, tillsyn, redovisning och kompetensförklaringar för förbundets del kommer att medföra betydande olägenheter och ökat arbete. Anslagen bör därför enligt riksidrottsförbundets mening ställas till förbundets förfogande på samma villkor, som kommer att gälla övriga motsvarande anslag med av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser eller anvisningar för medlens disposition. Detta utesluter inte samarbete med skolöverstyrelsen i dessa frågor.

Departementschefen.

I överensstämmelse med utredningens förslag förordar jag, att skolöverstyrelsen tilldelas de övervakande och rådgivande uppgifter, som de av mig nu förordade stödåtgärderna för ungdomsarbetet aktualiserar. Tanken på inrättande av ett särskilt representantorgan — med statens folkbildnings-

nämnd som förebild — förtjänar enligt min mening beaktande. Erfarenheterna från den rådgivningsverksamhet, som skolöverstyrelsen vid bifall till nu föreliggande förslag kommer att bedriva, bör dock avvaktas, innan närmare ställning kan tagas till denna rekommendation.

Utredningens förslag innebär för skolöverstyrelsens vidkommande, att folkbildningsrotelns personal skall utökas. Jag finner en viss förstärkning erforderlig men anser mig icke kunna tillstyrka bifall till utredningens förslag i dess helhet. Jag beräknar för uppkommande merarbete personalbehovet till tre heltidsanställda befattningshavare, nämligen en konsulent och två biträden i reglerad befordringsgång. Då anslag till skolöverstyrelsens avlöningar redan äskats i årets statsverksproposition, synes medel till avlöning åt den nu föreslagna extra personalen böra äskas under särskilt anslag. Nu ifrågavarande befattningar bör från och med budgetåret 1955/56 inordnas under skolöverstyrelsens ordinarie avlöningsanslag. För nästa budgetår, då avlöningen alltså bör bestridas ur ett särskilt anslag, torde befattningshavarna erhålla extra anställning. För konsulenten bör avses lönegraden Cg 29 samt för de två biträdena lön enligt reglerad befordringsgång, dock icke extra ordinarie lönegrad.

Då antalet befattningshavare således är på förhand bestämt och lönerna anknutna till gällande lönegrader, bör anslaget ges förslagsanslags karaktär.

Jag tillstyrker skolöverstyrelsens hemställan om tillhoppa 4 500 kronor för vissa kostnader i samband med instruktörskonferenser och konsulentverksamhet m. m.

Anslagsbehovet för nästa budgetår kan alltså uppskattas till 35 000 kronor för avlöningar och 4 500 kronor för vissa kostnader eller tillhoppa sålunda 39 500 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att
till *Ersättning åt viss extra personal i skolöverstyrelsen*
m. m. anvisa ett förslagsanslag av 39 500 kronor.

Vad departementschefen sålunda under avdelningarna III, IV, VI, VII, IX—XI och XIII hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämmer, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Agnes Magnusson.

Medlemsantal i olika ungdomsorganisationer.

I de medtagna organisationerna utgöres i allmänhet den övervägande delen av medlemmarna av ungdom i åldern 25 år och därunder. Medlemssiffrorna är delvis approximativa och hänför sig i regel till den 1 januari 1953. Vissa smärre organisationer samt organisationer, som ej är riksomfattande eller som endast till mindre del har sin verksamhet inriktad på ungdom, har ej medtagits.

<i>Politiska organisationer.</i>	<i>Medlemsantal</i>	
Folkpartiets ungdomsförbund	13 000	
Högerns ungdomsförbund	25 500	
Svenska landsbygdens ungdomsförbund	105 850	
Sveriges kommunistiska ungdomsförbund	7 000	
Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund	90 000	241 350

Kyrkliga och frikyrkliga organisationer.

De ungas förbund för kristligt arbete	33 600	
Fria kristliga gymnasiströrelsen	800	
Frälsningsarméns ungdomsförbund	36 948	
KFUK:s riksförbund	3 813	
KFUM:s riksförbund	22 867	
Metodistkyrkans ungdomsförbund	6 349	
Svenska alliansmissionens ungdomsförbund	10 506	
Svenska baptisternas ungdomsförbund	18 197	
Svenska missionsförbundets ungdom	50 351	
Sveriges kristliga gymnasiströrelse	ca 2 000	185 431

Ungdomsverksamhet bedrivs vidare inom Svenska kyrkan genom Riksförbundet Kyrklig ungdom. Då verksamheten är av öppen karaktär finns inget registrerat medlemsantal, men ungdomsverksamhet torde förekomma i flertalet av landets församlingar.

<i>Scoutorganisationer.</i>	<i>Medlemsantal</i>	
Frälsningsarméns scoutförbund	3 747	
» flickscoutförbund	5 280	
IOGT:s scoutförbund	5 003	
» flickscoutförbund	2 558	
KFUK:s scoutförbund	9 025	
KFUM:s »	11 421	

NTO:s scoutförbund	2 333	
» flickscoutförbund	2 237	
Sveriges blåbandsscouters	463	
Sveriges flickors scoutförbund	21 165	
Sveriges scoutförbund	<u>27 501</u>	90 733
<i>Idrotts- och friluftorganisationer.</i>		
KAK:s ungdomsförbund	3 314	
Skid- och friluftsförbundet	36 000	
Svenska frisksportförbundet	4 820	
Sveriges riksidrottsförbund	<u>783 265</u>	827 399
<i>Nykterhetsrörelsens organisationer.</i>		
NTO:s ungdomsförbund Heimdal	7 171	
Sveriges blåbandsförenings ungdomsförbund	3 000	
Sveriges godtemplares ungdomsförbund	18 409	
Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbund	5 726	
Vita bandets ungdomsverksamhet	<u>320</u>	34 626
<i>Övriga organisationer.</i>		
Hantverkarnas ungdomsrörelse	4 315	
Jordbrukare-ungdomens förbund	29 394	
Svenska ungdomsringen för bygdekultur	7 202	
Unga Örnas riksförbund	19 852	
Ungdomens röda kors	19 709	
Unglottorna	<u>2 725</u>	83 197
	<u>Summa</u>	<u>1 462 736</u>

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
I. <i>Inledning</i>	3
II. <i>Allmänna synpunkter på ungdomsfrågan</i>	6
1953 års utredning	6
Yttranden.	11
Departementschefen	12
III. <i>Utbildning av ungdomsledare</i>	14
Nuvarande förhållanden	14
1953 års utredning	15
Inledande synpunkter	15
Förslag	17
Statsbidragets konstruktion	19
Regionala kurser	20
Centrala kurser	20
Centrala kurser i skolöverstyrelsens regi ..	21
Försökskurs i skolöverstyrelsens regi	21
Yttranden.	23
Departementschefen	26
IV. <i>Ungdomens fritidsverksamhet</i>	28
Nuvarande förhållanden	28
1953 års utredning	30
Inledande synpunkter	30
Förslag	31
Fritidsverksamhetens art	32
Statsbidragets utformning	33
Fritidsverksamhetens organisation	35
Sammanfattning	37
Kostnadsberäkning	38
Yttranden.	39
Departementschefen	43
V. <i>Ungdomsidrotten</i>	46
Nuvarande förhållanden	46
1953 års utredning	46
Inledande synpunkter	46
Förslag	48
Yttranden.	49
Departementschefen	51

	Sid.
VI. Instruktioner i ungdomsarbetet	53
A. Riksinstruktioner	53
Nuvarande förhållanden	53
1953 års utredning	53
Inledande synpunkter	53
Förslag	55
Statsbidragets utformning	57
B. Länsinstruktörer	58
Nuvarande förhållanden	58
1953 års utredning	59
Inledande synpunkter	59
Förslag	59
Reservation	60
Yttranden (beträffande A och B)	61
Departementschefen	64
VII. Vissa frågor om meritvärdering m. m.	67
Nuvarande förhållanden	67
Vissa diskussioner före 1953 års utredning	67
1953 års utredning	68
Inledande synpunkter	68
Förslag	69
Yttranden.	70
Särskild utredning av skolöverstyrelsen	70
Departementschefen	72
VIII. Upplåtande av skollokaler för fritidsverksamhet m. m.	73
Nuvarande förhållanden	73
1953 års utredning	73
Inledande synpunkter	73
Förslag	74
Yttranden.	75
Departementschefen	76
IX. Utrustning av vissa föreningslokaler	77
Nuvarande förhållanden	77
1953 års utredning	78
Inledande synpunkter	78
Förslag	79
Statsbidragets utformning	79
Anslagets administration	80
Yttranden.	81
Departementschefen	83

	Sid.
X. <i>Bidrag till verksamheten vid hemgårdar</i>	86
Förslag	86
Motivering	86
Yttranden.	88
Departementschefen	88
XI. <i>Bidrag till verksamheten vid studiehjem</i>	89
Nuvarande bidrag	89
Förslag	89
Departementschefen	89
XII. <i>Vissa spörsmål rörande den kommunala handläggningen av ungdomsfrågor</i>	90
1953 års utredning	90
Yttranden.	91
Departementschefen	92
XIII. <i>Vissa administrativa frågor</i>	92
1953 års utredning	92
Inledande synpunkter	92
Förslag	93
Yttranden.	94
Departementschefen	94
<i>Bilaga: Medlemsantal i olika ungdomsorganisationer</i>	96